

43 28489

B

6787

u Księgozbioru
Chruckiego Antoniego
1879. r. Mobilaw.

NAUKA WYRAZOW BOTANICZNYCH

DLA ŁATWOŚCI DETERMINOWANIA ROŚLIN, CZYLI ZASTO-
SOWANIA DO NICH OPISÓW Z NAYLEPSZYCH AUTORÓW
KRÓTKO ZEBRANA I PORZĄDKIEM ABECADŁA UŁOŻONA.

PRZEZ

ANTONIEGO ANDRZEJOWSKIEGO

POMOCNIKA ZOOLOGII I BOTANIKI W LYCEUM WOŁYŃ-
SKIM. CESAR. MOSK. TOW. BADACZ. NAT. CZŁONKA.

C. 544.

W KRZEMIĘNCU I WARSZAWIE.

NAKŁADEM I DRUKIEM N. GLÜCKSBERGA KSIĘGARZA I
TYPOGRAFA KRÓLEWSKIEGO UNIwersytetu i Lyceum
WOŁYŃSKIEGO.

1825.

32 12512

75 6819 5

Z poruczenia Komitetu Cenzury przy IMPE-
RATORSKIM Uniwersytecie Wileńskim dozwala
się drukować pod tym warunkiem, aby po wy-
drukowaniu, nie zaczynając przedawać złożone
były w Lyceum Wołyńskim exemplarze książki
tę: jeden dla Komitetu Cenzury, dwa dla Mini-
sterium Oświecenia, dwa exemplarze dla IMPE-
RATORSKIEY publicznéy Biblioteki, jeden dla
IMPERATORSKIEY Akademii Nauk, i jeden dla
Biblioteki Lic. Wołyńskiego.

Krzemieniec dnia 25 Października 1824 r.

ANDRZEY LEWICKI

RADCA DWORU

Dyrektor Lyceum Wołyńskiego.

UCZĄCYM

I UCZĄCYM SIĘ

BOTANIKI

TEJ KILKOLETNIĄ PRACĘ SWOJĄ

POŚWIECA.

AUTOR.

UNIVERSITY

OF THE

STATE OF NEW YORK

IN SENATE

JANUARY 1871

REPORT

P Z R E D M O W A.

Każda Nauka, każde rzemiosło ma swój właściwy tłumaczenia się sposób. A równie ten, co przestrzeń Niebios wymierza, jako i ten, co mu miernicze do tego wykuł narzędzia, mają wyrazy oddające krótko i jasno ich wyobrażenia i rzecz którą się zajmują, co pod nazwiskiem wyrazów sztukowych czyli technicznych znamy.

Nauka zielnicza czyli Botanika, mając do opisania mnóstwo istot, a tém samém i części je składających, musi też tworzyć mnóstwo wyrazów sobie właściwych, a te *Termini Botanici* wyrazami zielniczemi zowiemy. Wyrazy takowe, służą do nazwania części i narzędzi (*organa*) roślinnych, i ich rozmaitych, stanów i kształtów. Część nauki zielniczej zajmująca się znajomością wyrazów, nazwana była *Terminologia* czyli iak właściwiej wyraził Dekandol (*Decandolle*) *Glossologia* po Polsku słowomienstwo, używając wyrazu X. Staszica.

Nauka wyrazów zielniczych u dawnych Pisarzów, tak u nas jako i w całej Europie, nie miała ścisłych gra-

nic, a Roslinopisarze dowolnie nazywali w swych opisach części roślin, nieoznaczając stałego téj lub owéj nazwiska. *Tournefort* zdaje się pierwszy uczuł potrzebę określenia dokładnego i stałego wyrazów, ale język zielniczy Linneuszowi dopiero winien swoje utworzenie. On to nadał tę ścisłość i jasność wyrażenióm opisującym, w całej Nauce roślinnej. I gdyby nic więcej był nieutworzył, to dość już miał chluby, że sami nieprzyjaciele jego chwały, przyjęli z poszanowaniem jego język i nim w swych pismach przemawiali, że odrzucając układy jego, zachowali wyrazy. Język Linneusza postawił Naukę na stopniu doskonałości w jakim ją dziś widzimy. Ta mowa czysta i bogata rozlega się na brzegach Tagu, Wołgi i Missisipi. A mieszkańcy dwóch półsferzów najróżniejsi językiem rozumieją się mówiąc o roślinach, bo w ich pismach przemawiają wyrazy prawodawcy zielnictwa. Od Linneusza aż dotąd pomnaża się ciągle i doskonali ten język, przez sprostowanie dawnych i szcze-

III

śliwe utworzenie nowych wyrazów.

Lecz kiedy już cała Europa przemawiała tym prawodawczym językiem, u nas zielnictwo jeszcze prawie znaném nie było. Szanowne prace naszych dawnych Roślinopisarzów, a szczególnie Syreniusza, którego opisy roślin dość są zrozumiałe, na sposób naszych współczesnych nie mają ścisłości koniecznej w nauce do oddania wyobrażeń.

Pod panowaniem Stanisława Augusta gdy inne Nauki ożywiać się zaczęły i o zielnictwie nie przepomniano. Lecz Nauka ta w obcej dawała mowie nie brała pomyslnego wzrostu. Szczęśliwy zakątek Podlasia ukrywał twórcę języka zielniczego. W Ciechanowcu, nieznanéj jeszcze u nas dokładności zrodziły się pisma. Skromny jak prawdziwa zasługa, wzór pracowitości niezwyklej swemu stanowi X. Kluk Prob. Ciech: sam tylko, obcemi obłożony Pisarzami, pracując dla swéj rozrywki, pisał dla potomności i dla chwały swojego kraju. W licznych tomach dzieł swoich prze-

mawia wszędzie językiem prawdziwie naukowym, zwięzłym i jasnym. Uznał Mądry Monarcha i ocenił zasługę. Szczycąca nas u świata Komisya Edukacyjna, wezwała X. Kluka do napisania Dzieła Elementarnego. Nie zawiódł Pisarz oczekiwania Narodu. Botanika dla Szkół Narodowych 1783 r. wydana, stała się dla nas wzorem i źródłem Nauki wyrazów. Oddał należny hołd zasłudze Kluka żyjący dotąd pierwszy systematyczny Nauczyciel zielnictwa w mowie ojczystej ze zwykłą sobie zajmującą wymową, (w pierwszem wydaniu opisanie roślin WX. Lit:), a przyjmując wyrazy i sposoby mówienia Kluka w swych pismach elementarnych, swoją sławą podniósł jeszcze sławę swojego poprzednika.

Dwóm tym Mężom winniśmy język zielniczy, to co Kluk żyjąc jeszcze w wieku odrodzenia się Nauki, opuścił lub oddał niedokładnie, to Jundziłł utworzył, objaśnił i poprawił. Z objaśnionemi przez nich prawidłami Nauki, łatwemi się stały do zrozumienia

pisma Linneusza. Początki Botaniki X. Jundziła, rozeszły się po całym kraju. Po wszystkich szkołach uczono z tego dzieła z korzyścią, a postęp nauki uwieńczył pracę podjętą w napisaniu. Za mało wymowne są moje usta na oddanie sprawiedliwości zasłudze Męża przez lat tyle poświęcającego się nauce i uczeniu. Odda mu hołd winny potomność. Pisma Jego wlały we mnie zapal do zielnictwa i były mi pierwszym przewodnikiem.

Lecz od Linneusza, a bardziej z zaczęciem XIX. wieku, zielnictwo olbrzymiem postępując krokiem, stało na tym stopniu iż słowomieństwo (*Terminologia*) Linneusza niewystarcza do opisów odkrywających się coraz, lub bliżej rozpoznawanych roślin. Hedwig, Medikus, Necker, Willdenów, Gertner, Mirbel, Lamark, Link, Richard, Dekandol, i wielu innych wprowadzili szczęśliwe wyrażenia, już nowe zupełnie, już prostujące niedokładność dawnych, szczególnej w Nauce o Owocach *Carpologia* i roślinach skrytopłciowych *Cryptogamia*. Nowe te wy-

razy w pismach Linneusza nieznajdujące się, w Kluku i Jundzille niezamieszczone, utrudniają nam postęp Nauki. Wytłumaczył Hoffman wprowadzić zasady Willdenowa, lecz kilka szczęśliwych zrobiwszy wyrazów, tworząc swoje opisanie, daleko został od zwieźlój i jasnej prostoty X. Jundzilla, którego sposób wyrażenia szczęśliwy i po większej części w kraju upowszechniony zdaje się przyjąć był powinien.

Dr. Besser Nauczyciel Zoologii i Botaniki w Gymnazyum, dziś Lyceum Wołyńskiem, w swoim sexternie wprowadził mnóstwo nowych wyrazów, a lubo cudzoziemiec, z gorliwością zawstydzającą nas, i ze zwykłą sobie ścisłością, oddał czystą polszczyzną dokładne skreślenie nowości wprowadzonych w Naukę przez wymienionych wyżej obcych Pisarzy. Sextern tak wypracowany jest tylko w ręku uczniów Autora, chociażby życzyć należało aby dla postępu Nauki i użytku w Kraiu wyjść mógł na widok publiczny.

Cztery wspomniane w języku naszym Dzieła, ułatwiają Naukę, lecz na

nauczenie się tylu wyrazów, potrzeba długiego czasu i pamięci. Krótki przeciąg zostawiony na uczenie zielnictwa po Szkołach naszych, nie wystarcza do osiągnięcia pamięcią wyrazów i sposobów mówienia. Niezmniejsza się trudność zastosowania opisów do roślin podanych ucznióm. Łacina zielnicza jeszcze bardziej zraża uczących się, gdyż rzadko który do Cycerońskiej się nawet przykłada. Przykro jest widzieć, iż we wszystkich językach powstają dokładne coraz nowe dzieła, a u nas nie wychodzi, bo w ojczystym języku nie mamy dość wyrazów, a włacińskim pisać nie chcemy, albo raczej nieumieamy. Lecz nie tylko że nie wydajemy swoich, ale nawet cudzych nie czytamy, bo językiem powszechnie przyjętym, a dla nas dość obcym są napisane.

Pracując nad zwyciężeniem téj trudności w sobie od lat wielu pod okiem mego szanownego Nauczyciela, doznawszy zawad prawie zniechęcających do dalszej pracy, powziąłem zamiar zebrania wyrazów najpotrzebniejszych w Nauce roślinnej i ułożenia

VIII

z nich słownika. Nauczyciel mój Dr. Besser utwierdził mię w tym przedsięwzięciu i swoją wspiera pomocą. Zbierając ciągle, zdawało mi się już od lat trzech, że mam podostatek materyałów, lecz zawsze nowe wpadłe do rąk dzieła, na nowo rozpocząć kazały robotę; częścią dodając, częścią odrzucając, lub poprawiając wyrażenia w zgromadzonych już razem materyałach zebrane.

Bogata Biblioteka Lyceum Woł: zbiór ksiąg wybranych P. Bessera, dostarczyły potrzebnych zapasów. Przychylność niezasłużona jeszcze przeemnie W. Wolfganga Professora w Uniwersytecie Wileńskim wielą ważnemi opatrzyła mię dziełami. Polskie X. Kluka i IMC. X. Jundzilla pisma, tudzież Sextern mego Nauczyciela, ułatwiły tłumaczenie definicyi wyrazów. Słownik Rossyjski Martynowa, podał niektóre nazwania mogące się łatwiej przepolsczyć. W nazwaniach (*organa*) części, czyli wyrazach właściwych i w przymiotnikach, z Kluka i Jundzilla czerpałem, niektóre z Flory Czeskiej

IX

Presła przyjałem, niektóre ważne i szczęśliwie oddane nadesłał P. Wolfgang, znalazły się niezgorsze w Syreniuszu, czasem za radą P. Bessera utworzył się jaki wyraz nowy; z tém wszystkiém większa część pozostała omówieniem tylko oznaczonych wyrazów. Ubogi w pierwiastki i nieprzyjmujący wyrazów składanych nasz język, niedaje się nagiąć do oddania szczęśliwie, tak jak inne języki, tylu tak rozmaitych nazwisk.

Ułożył się więc Słownik na wzór Słownika Roemera wydanego w Zurich r. 1816, zawierający wszystkie prawie wyrazy Roemera i to co tylko od wydania jego Słownika w najnowszych Autorach zamieszczonego wpaść w ręce moje mogło. Wiele jednak wyrazów jego nieznajduje się w moim piśmie, i przewiduję ztąd wyniknąć mogące zarzuty. Lecz opuściłem, albo wyrazy ogólne do języka Zielniczego nieprzywiązane, albo złożone z wyrazów łatwych do rozebrania i wyszukania, oraz pochodne od imion części; albo należące do

innéj Nauki, jakoto: do Ogrodnictwa, albo nazwiska Klass, rzędów i familii roślin, utworzone przez różnych Pisarzy, jako należące do Taxonomii czyli nauki o układach, a nakoniec wszystkie w Fizyologii roślin używane, biorąc sobie tylko za cel, ułatwienie determinowania, czyli zastosowania opisu jakiegokolwiek Pisarza do danéj rośliny, przez dokładne zrozumienie wyrazów opisujących. Dla objaśnienia opuszczeń mogących ściągnąć zarzuty, przytoczę tu niektóre prawidła Glossologii wyjęte z Dekandola, jako jednego z najpiérwszych prawodawców Zielnictwa. Przytoczenie to będzie razem ostrzeżeniem do użycia i zastosowania wyrazów.

Wyrazy botaniczne podług Dekandola należą do pięciu klass następnych. Naprzód: Imiona narzędzi czyli części roślinnych i ich gatunków. 2re: wyrazy fizyologiczne oznaczające czynność narzędzi. 3cie: wyrazy charakterystyczne czyli cechownicze, któremi oddajemy rozmaite stany i kształty części. 4te: wyrazy pocho-

ne, składane z wyrazów 1szej i 3ciej klasy. 5te: wyrazy dydaktyczne, to jest zastosowane nie do samych roślin, ale do Nauki o nich uczącej. W Słowniku moim przedsięwzięłem tylko umieścić wyrazy 1go, 3go i 4go oddziału.

Części roślin i płyny w nich zawarte są ciałami, nazwiska więc ich muszą być rzeczownikami, dla tego przymiotniki, np. *albus* biały, *coriaceus* skorowaty, nie mogą uchodzić za nazwiska części roślinnych; pomiędzy istotnemi, jedne są wzięte w języku zwyczajnym, jak: *radix* korzeń, *folium* liść, *flos* kwiat; drugie utworzone przez roślinopisarzów, jak *pericarpium* nasiennik, *anthera* pyłkownia, czyli główka pyłkowa. U dawnych, pierwsze tylko używanemi były, i to u każdego prawie Pisarza inaczej zastosowane. Ztąd, do dziś dnia jeszcze czujemy tę niedokładność wyrażenia, a dla zapobieżenia jej, zgodzono się na to prawidło: ażeby każda część miała swoje szczególne nazwisko pewne i do drugich części niemożące się zastosować. np. *folium* liść,

właściwy w ogólności, *foliolum* listek, część liścia złożonego, jak na Jarzębinie i Róży; *phyllum*, *sepalum* list, jak listki kielicha w kwiatkach; *petalum* płatek czyli listek korony. Wyraz Polski *listek*, od Kluka i X. Jundzilla używany równie na wyrażenie części kwiatu, jak i części liścia składanego, musi być odrzuconym dla niepomieszania wyobrażeń. W utworzeniu takowych, najwięcej bierze się wyrazów Greckich ile być może nieskładanych, lub Łacińskich, gdy je można znaleźć dość odpowiadającemi wyobrażeniu części którą nazwać wypada.

Wyrazy charakterystyczne są najliczniejsze, najwięcej pomieszanego w zastosowaniu, a tém samém najtrudniejsze do nauczania się. W wyrazach tych należy mieć na baczeniu, 1od: przytomność lub niebytność części. 2re: położenie co do miejsca i osady. 3cie: kierunek. 4te: kształt ogólny. 5te całość lub podziały i wcięcia obwodu i brzegu. 6te: zakończenie wierzchołka i nasada. 7me: stan powierzchni.

XIII

8me: liczba, 9te: wymiary, 10te: zrośnienie, 11te: twardość, 12te: zsiadłość czyli massa i objętość, 13te: kolor, 14te: zapach, 15: smak. Tym sposobem wyrazy używane od roślinopisarzów uporządkowane są bez powtarzania się i dają łatwo poznać swoje zastosowanie. Porządek ten bardzo jest korzystnym, gdyż staje się przewodnikiem w opisach; wzięwszy bowiem roślinę jaką do opisanja, uważać potrzeba każdą jej część podług wymienionych względów, a pewnie nic się nieopuści co by było potrzebném do poznania. Stosownie do tych prawideł, dołożyłem na końcu mojego pisma, spis wyrazów porządkiem wskazanym, aby ułatwiając poznanie wyrazów w Słowniku, dać razem wyobrażenie onych Systematyczne Genewskiego Prawodawcy.

Przymiotniki pochodne z nazwisk części, dają różne wyobrażenia podług różnych zakończeń, tak: 1od: zakończone na *atus*, np. *foliatus*, znaczy że ma liście, a oddaje się przez zakończenie Polskie *asty* liściasty. 2re:

na *alis*, *aris*, np. *foliaris*, *radicalis*, należący do liści, korzenia, w Polskim na *ow*y, liściow*y*, korzeniow*y*. 3cie: na *aceus*, *inus* np. *foliaceus*, *radicinus*, *corollaceus*, *corollinus*, mający naturę, skład lub postać liścia, korzenia, korony, w Polskim na *any*, owat*y*, liścian*y*, liściowat*y*, koronian*y*, korzeniowat*y*. 4te: na *osus* np. *foliosus*, *radicosus*, mający wieli liści lub nadwyczaj wielkie korzenie, w Polskim na *isty*, liścist*y*, korzenist*y*. 5te: na *escens*, np. *spinescens*, iż nie ma zupełnie kolców (lub jakiej innej części podług wyrazu) albo się w nie zamienia, w Polskim dobrze dość oddać się może przez zakończenie na *awy*, ciernistaw*y*. 6te w wyrazach z Greckiego wziętych zakończone na *odes*, *oideus*, znaczą proste podobieństwo do części o której mowa, tak *rhizoideus*, *phylloides*, oddać się może w Polskim przez zakończenie na *aty*, korzeniowat*y*, liściowat*y*. Lecz nieszczęściem prawidła takowe nigdy ściśle zachowanymi nie są i często jedno wyrażenie bierze się za drugie. Życzyćby nale-

żało, aby przy tak olbrzymim postępie nauki starano się najsurowiej zachowywać właściwe znaczenie wyrazów pochodnych.

Nieprzystając na utworzeniu wyrazów właściwych dla części roślinnych, ich rozmaitych stanów, kształtów i odmian, starano się jeszcze uniknąć częstych i długich omówień (*Periphrasis*), przez wprowadzenie wyrażen oznaczających razem imię części i jej przymiotu; tak *grandiflorus* znaczy że ma wielkie kwiaty, wielkokwiatowy, *macrocarpus* z Greckiego *macros* wielki i *carpos* (a) owoc, wielkoowocowy mający wielkie owoce.

Sposób tworzenia takich wyrazów podług podanego prawidła jest prosty, a zrozumienie onych łatwe. Wziąwszy bowiem imię części, bądź Greckie, bądź Łacińskie, nadaje mu się zakończenie Łacińskie przymiotne, np. *anthos* (z Greckiego *anthos*) albo

(a) Dla niedostatku charakterów Greckich, Łacińskimi głoskami Greckie wyrazy są oddane.

XVI

flos, kwiat, robi się: *anthus*, *florus*, dodaje mu się na początku wyraz charakterystyczny, czyli przymiot w tymże samym języku położony w przypadku pierwszym, lub drugim, np. z przymiotników *macros* (*macros* z gr.) albo *longus* długi, będzie *macro* i *longi*, a połączone z powyższemi, utworzą *macroanthus* czyli *macranthus* i *longiflorus*; co w Polskim podobnie, zrobiwszy z imienia części przymiotnik jak tu z *kwiat*, kwiatowy, przymiot wyrazi się sposobem przysłówka, jak tu z *długi*, długo, i będzie długo-kwiatowy, to jest mający długie kwiaty. Złożenie podobne jak w naszym języku, używa się w tworzeniu Greckich i Łacińskich wyrazów, zrobiwszy przymiotnik z imienia części np. z *Phyllum* (*phyllon*) lub *folium* liść, *phyllus*, *folius*, stan wyrazu oznaczy się dodanym na początku wyrazem nieodmiennym np. *epi* (z gr.) *supra* nad, a ztąd powstanie wyraz *epiphyllus*, *suprafolius* nad liściem położenie znaczący, czyli nadliściowy. W składaniu takowém jest правило najważniejsze

aby wyrazy składające jeden wyraz były w jednym i tymże samym języku, zleby albowiem było mówić, *polyfolius*, *multiphyllus*, pół z Greckiego, pół z Łacińskiego utworzone. Stąd wyraz *unipetalus*, podany zamiast *monopetalus* (*monos* jeden i *petalon*) (b) przyjętemi być niemoga. Stąd wyraz *Terminologia* niewłaściwy, bo z Łacińskiego *terminus* i Greckiego *logos* złożony, przez Dekandola szczęśliwie zamieniony na *glossologia*, złożony z Greckich, *glossa* wyraz, i *logos* mowa. Jeśli wyraz składa się z dwóch imion oznaczających części, w ówczas pierwszy wyraz kładzie się rzeczownie, drugi przymiotnie, a połączenie znaczy iż drugi osadzony jest na pierwszym np. *radiciflorus*, *rhizanthus* (*rhizos* i *anthos*,) mający kwiat osadzony na korzeniu, jakoby było *flos e radice*. Dla oznaczenia że część jaka ma na sobie inną część osadzoną, wyraz oznaczający część osadzoną

(b) *Polyflorus* użyty przez Loureiro zamiast *multiflorus* i *polyanttus* (z Gr. *poly* wiele i *anthos* kwiat.)

XVIII

przybiera na zakończenie wyrażenie pochodzące od słowa *fero*, *fer*, *ferus*, jakoby *ferens* noszący, lub z Greckiego *phorus* (*phoros*) np. *florifer*, *anthophorus*, mający na sobie kwiaty. Także wyrazy *ger*, *gerus*, od *gero*, jakoby *gerens* noszący, wydający, np. *corniger* mający na sobie rogi. Często stokroć chcąc wydać podobieństwo części do części, zamiast wyżej wskazanego zakończenia (*oides*), składają się wyrazy z imienia części do której się uważa podobieństwo i z przymiotnika z robionego z wyrazów *forma* lub *morpha* (*morphae*) znaczący kształt, np. *radiciformis*, *rhizomorphus*, mający kształt czyli podobieństwo korzenia.

Chcąc okazać iż część jaka zbliża się do pewnego stanu lub kształtu, nazwisko oznaczające ten stan, poprzedza się przyimkiem *sub* pod, np. *subrotundus*, *subalatus*, co u nas przez wyraz *prawie* oddajemy, prawie okrągły, prawie skrzydlasty, lubo w niektórych razach możnaby użyć przyimku *pod*. np. *podokrągły*.

Składając wyraz pośredni między dwoma charakterami, używają się tylko w składaniu wyrazy jednego oddziału charakterów np. *oblongo-lanceolatus*, ośldłużnolancetowaty, *palmato-partitus*, dłoniastodzielny, *atropurpureus* czarnopurpurowy, gdyż jedne i drugie ze składających wyrazów oznaczają: w 1m. kształt, w 2im wycięcia, w 3m. kolor; śmiesznieby było powiedzieć, *oblongo-partitus*, *palmato-purpureus*, *atro-lanceolatus*, gdyż każdy ze składających należy do rzędu wyobrażeń zupełnie różnych od drugiego. W takowém składaniu unikać należy różności (jak już wyżej namieniłem) języka w dwóch wyrazach, i połączenia przymiotników już złożonych.

Tak jak przyimek *sub*, łączą się i inne przyimki z wyrazami charakterystycznymi, i rozmaite stany ich wydają; przyimek *ob* dodany do przymiotnika, tłumaczy jego wyrażenie, na wywrót, tak *cordatus* serduszkowaty oznaczający kształt serduszka jak na czerwieni w kartach z wcię-

ciem na dół obróconém, dodawszy *ob*, *obcordatus* będzie znaczyć ten sam kształt wcięciem do góry obrócony, to jest przewrotnie serduszkowaty. Wyraz *ob* zastępuje często przysłówek *obverse* przewrotnie. Przyimek *e*, *ex* i Grecki *a*, dodany do przymiotnika, odejmuje mu jego charakter, np. *enervis* beznerwowy, nie mający żadnych nerwów, *exalbuminosus* bezgródkowy, nasienie nie mające gródki, *aphyllus* (*a* i *phyllon*) bez liści. Lecz toż samo *ex* podwaja niekiedy znaczenie charakteru, np. *exaltatus*, wyniosły, *exasperatus* ostrochropowaty; przyimek *in* lub *im*, raz odejmuje charakter, np. *inermis* bezbronny, nie mający żadnych kolców, drugi raz powiększa np. *incrassatus* zgrubiały, przybierający większą grubość niż zwykle, to znowu oznacza niejako położenie wewnątrz, np. *includens* zamykający w sobie, *inflexus* wgięty w środek; наконец najpospoliciej używa się na miejscu przeczenia *non* np. *inapertus* nieotwarty, *incompletus* niepełny, *immarginatus* bezbrzeżkowy,

niemający szczególnego sobie brzeżku. Przyimki *per* i *prae*, oznaczają stopień prawie najwyższy np. *praealtus*, *perexcellsus* przeogromny, to jest wyso-ki iż z nim trudno co porównać. Używa się na podniesienie znaczenia przymiotu stopień najwyższy, np. *patientissimus* najrozwartszy, jeżeli ramiona tej rozwartości prawie linią prostą formują. Zmniejszają znaczenie charakterów imiona zdrobniałe tak np. *acutus* ostry, *acutiusculus* ostrzechny, czyli niewiele ostrości mający.

W wyrażeniach opisowych, częstokroć wyrazów Greckich więcej się używa niż Łacińskich, tak, za *florescentia* kwitnienie, bierze się *anthesis*. Nazwiska klass i rzędów biorą się powszechnie z Greckiego. Dla różnicy części płaskich od bryłowatych, tamtych kształty wyrażają się imionami Łacińskimi, tych zaś z Greckiego są wzięte.

Liczba w składaniu oznacza się wyrazami Greckimi lub Łacińskimi, kładąc w przypadku drugim lub

piérwszym, lub nieodmienie imię liczbowe na początku, a imię części z zakończeniem przymiotném na końcu np. *uni - multiflorus*, *mono - polyanthus*, *tri - quadrilocularis*, *tri - tetracoccus*. W opisach dla krótkości oddają się znakami liczebnymi np. *1-florus*, *2-serialis*, *4-gonus*, zamiast *uniflorus*, *biserialis*, *tetragonus*, a takowe skrócenie i w polskim dobrze się używa, 1-kwiatowy, 2-rzędowy, 4-boczny, a w złożeniu zakończenie przymiotne daje się najwięcej na owy.

Dawszy to krótkie objaśnienie mogę się wymawiać z opuszczenia wielu wyrazów zamieszczonych w Roemerze. Każdy bowiem ostrzeżony przytoczonemi prawidłami, znalazłszy w opisach wyraz złożony, potrafi go rozebrać na pierwotne, a tych szukając w słowniku, dwojaką odniesie korzyść, bo i wyraz znaleziony zrozumie, i pamięć wzbogaci z rozbioru powstałemi wyrazami. Jakkolwiek wyszukiwanie to i rozbiór zatrudniają, łatwiej przecież je zrobić, niż na pamięć uczyć się mnóstwa wokabul

XXIII

z definicyjami do nich przyłączonemi. Zastosowując opisy do danych roślin, dla początkowych i niewprawnych jeszcze uczniów, łatwiej znaleźć nieobjęte pamięcią wyrazy w Słowniku, niż w systematycznej Glossologii. A częste użycie pomocy Słownika, zdaje mi się, że stanie za uczenie się wyrazów porządkiem systematycznym, lubo te wprowadzie mechanicznie wracać się w pamięć będą. Lecz w początkach Nauki, nie idzie nam o układ wyrazów używanych, ani o pisanie dzieł, ale tylko o zrozumienie i zastosowanie opisów, częste przeto użycie nada wprawę, iż później bez Słownika rozumieć będziemy pisarzów; a wtedy chcąc sami pisać weźmiemy na wzór jednego z najlepszych, a mając w pamięci mnóstwo wyrazów, zastosować się łatwo potrafimy do systematycznego porządku.

Dzieła użyte do tego Słownika są:

Linnei Termini botanici Ed. Giseke
Hamburgi 1781.

Linnei Philosophia Botanica Ed.
Sprengelii Halae 1809.

Willdenow Grundriss der Kräuterkunde Berlin 1805.

Grindel Fasslich dargestellte Anleitung zur Pflanzenkenntniss Riga 1804.

Mirbel Elemens de Botanique. Paris 1815. 8vo 3.vol. (avec fig. magnifiques.)

Borckhausen Botanisches Wörterbuch 2 Baende Giessen 1797.

Römer Versuch eines möglichst vollständigen Wörterbuch der Botanischen Terminologi. Zurich 1816.

Philibert. Notions élémentaires de Botanique. Paris 1802.

Jolyclerc. Phytologie universelle 5. vol. à Paris 1779.

J.J. Rousseau Botaniste sans maître, continué par M. De. C. Paris et Winthertour 1805.

Bosc. Nouveau Dictionnaire de l'Hist. nat. par une société des naturalistes 24. vol. 8vo Paris 1804. et la seconde édition 1817.

Decandolle Théorie élémentaire de la Botanique à Paris 1819.

Röhling Deutschlands Flora, Frankfurt am Mayn 1812.

Nees v. Essenbeck. Handbuch der Botanik T. 11. Nürnberg 1820.

Willdenow. Species Plantarum Tomi 5ti, Pars 1. Berolini 1810. Continens Cryptogamiae Glossologiam.

Hayne termini Botanici Berl. 1812.

Bulliard. Dictionnaire élémentaire de Botanique. Paris 1797.

Oprócz tych Elementarnych, wypisywały się wyrazy w samym determinowaniu roślin z dzieł różnych; tym sposobem weszły wyrazy Persona, Palissota, Kassinięgo, Reichenbacha, Hoffmanna, R. Browna, Devo (Desvaux) Triniusa, Linka, późniejsze Dekandolla, Pancera, Presla i innych wielu. Lecz układu postanowilem sobie trzymać się Dekandolla, jako najszczęśliwszego w oddaniu krótkim i jasnym wyrażen, i w zastosowaniu wyrazów do wyobrażeń najdokładniejszego. Z pomiędzy tylu Pisarzy którymi byłem otoczony, zdawało mi się iż żaden tak w myśl Linneusza nietrafił, ani takiej ścisłości w uporządkowaniu wyobrażeń niezachował.

Z krajowych, miałem tylko Elementarne: X. Kluka i IMC. X. Jundzillę, sextern mego Nauczyciela i Słownik Rossyjski Martynowa. Dwa wydania opisanie roślin Litt. Dykcyonarz Roślinny X. Kluka i Syreniusza zielnik z dzieł opisowych. Potrzeba było walczyć z trudnościami tworząc nowe wyrażenia w języku, aby opisać wyraz części lub charakteru. Bo jak już wyżej napomniałem małe były pomoce.

Zdawało się że Słownik Martynowa najwięcej mię wesprze, lecz omyliłem się, połowa prawie wyrazów jest bez definicyi, a mnóstwo zupełnie do Nauki nienależących. Oddać jednak mimo to sprawiedliwość potrzeba Autorowi, iż piękny zbiór wyrazów zrobił, oddał szczęśliwie i stosownie do ducha językowego. Żałować potrzeba, że lubo z jednego źródła idą nasze języki, wielu przecież wybornych wyrazów Rossyjskich przepolsczyć nie można, np. wyrazów: *Monandria*, *Dian-dria* i t. p. *Jednomuże*, *Dwumuże*, *Pentagynia*, *Piatizeństwo*, *Monocis*

Odnodomnyi, *Didynamus* Dwojmo-
cznyi, Dwuśilnyi i wielu nazwisk
części, tudzież wyrazów charakte-
rystycznych które w języku Rossyj-
skim składane dobrze się wydają.

Wyrazy Kluka i X. Jundzilla u-
legły odmianom. Często wróciłem się
do nazwisk Kluka jeśli, lub się gła-
dszym wydawały, lub używane były
w języku pospolitym, np. Cierń,
Strąk, *Spina*, *Legumen*; pierwsze ja-
ko dobrze określone, zgodne z defini-
cją Linneusza i na roślinie tarnem
albo cierniem zwanej znajdujące się a
stad mające imię. Drugie jako w ję-
zyku pospolitym używane, albowiem
każdy mówi *Strączek* grochu, fasoli,
ale nie *Łupina*, która w całym na-
szym Kraju używa się tylko na o-
znaczenie tego, co wyluszczywszy ziarka
grochu zostaje, a co systematycznie
valvulae nazywamy, nietylko w tym
gatunku nasiennika, ale we wszystkich
torebkowatych. Równie nie właściwe
użycie tego wyrazu *Łupina* przez
Kluka, odrzuciłem, przyjmując nato-
miast użyty kilka razy od Syreniusza

łuszczynka na oddanie owocu *Thlaspi* dobrze opisanego, co jest właśnie *Silicula*; zostawiwszy więc na *Silicula* L. imię zdrobniałe *łuszczynka*, na *siliqua* zrobiłem wyraz *łuszczyna* obojętny i z niczem niewspółznaczny. *Verticillus* okrag, lepiej niż okolek, bo nawet przymiotnik *verticillatus* oddany jest w początkach Botaniki przez okręgowy, nie zaś okołkowy wyraz dość niejasny. *Involucrum* lepiej okrywa niż pokrywa, bo do ostatniego wyrażenia przywiązuje się wyobrażenie pokrywy na naczyniu a tém samém na wierzchu, gdy *involucrum* otacza część od spodu i z boków, czyli okrywa. *Pinnatifidus*, *multifidus*, pierzasto-przecznosieczny, wielosieczny, lepiej niż dzielny czyli dzielony, bo ten wyraz zostanie dla *partitus* i wiele innych tym podobnych, które razem z tamtymi uważane, czynią sławę swojemu twórcy pracującemu bez żadnych poprzedniczych wzorów. Nie przeto jednak sędzę że jego praca jest doskonałą. Widzę wiele uchybień, wiele wyrazów użytych nie-

XXIX

właściwie lub do różnych znaczeń podciągniętych, ale zawsze wymawia Kluka ta uwaga, że tworzył nowy język, nieznany przed nim u Polaków.

Zprzyhywaniem wyrazów, przybyło i błędów wiele. Niepostanowiwszy sobie prawideł do utworzenia nowych sposobów mówienia, wkradnie się powtarzanie, niewłaściwe wyobrażenia, przerobienie przymiotników z imion części z zakończeniem nieoddającym charakteru; i tak Listki: listki korony *petala*, listki kielicha *phylla*, *sepala*, listki liści składowych *foliola*. Przysadki kwiatowe, liściowe, *Bracteae*, *stipulae*, podług tych wyrażen jakże się wyrazi *bracteatus* lub *stipulatus* jednym słowem? Główna, *Anthera*, główka *capitulum*, główka *tuber*, toż: pęcherzyk *utriculus*, pęcherzyk *ampulla*, pęcherzykowaty *vesiculosus*. Łuska *squamma*, łuska *putamen*. Pochwa kwiatowa *spatha*, pochwa liściowa *vagina*. Utworzenie z nich wyrazów przymiotnych równie się trudnym stanie, jak i pod wyrazem przy-

sadka. Niewłaściwe wyobrażenia np. *solidus* (pełny) czemuż nie bryłowaty, zsiadły, stały, *retusus* (przytępiony) jakby ostrość nieco stępiona, a tu jest zupełna tępość i jeszcze wgnieciona cokolwiek, *hirsutus* kudłaty jakby włosy były długie nieco kręte kupami osadzone, jak sobie kudły wyobrażamy, gdy *hirsutus* ma włos twardy, gęsty i nie wkupkach; *rigidus* kruchy, co właśnie należy do wyrażenia *fragilis*, lubo niedaje się pręt nagiąć bez złamania, nie przeto ma być kruchy. *Genitalia* części rodzinne, lepiej owocowania lub rodzajne. Zakończenie nieoddające charakteru, *foliosus* mający wiele liści, oddane przez wyraz (liściowaty) jakby *foliaceus* mający postać liścia, jeśli *ramosus* gałęzisty, czemuż *foliosus* nie może być liściasty? *stipulatus* (przysadkowaty) jakby mający podobieństwo do przysadki, gdy tu jest znaczenie przysadką opatrzone, jeśli wyraz przysadczysty, czyli przyliściasty, nieoddaje rzeczy, lepiej opisać znaczenie charakteru, niż wyrazem zna-

czącym jedną cechę, drugą oznaczać. Wyraz jeden i ten sam różnie tłumaczony; np. mówiąc o powierzchniach, *spinosus* znaczy ciernisty (np. Róża), *aculeatus* kolczysty (np. Tarń), mówiąc o orężu, *spina* znaczy kolec np. Tarń, *aculeus* cierni np. Róża, znać dla zachowania cierniów dla Róży, lubo zdaie się że i kolce ją bronić mogą. Jeden wyraz ma dwa znaczenia, np. czuprynowaty, *dedaleus* i *comosus*; ogonek *cauda* i *petiolus*, wełna *lana* i *desma*. Te i tym podobne niedokładności lubo mieszają wyobrażenia, nikną jednak przy zasłudze całego dzieła. Imiona części: głąbik, odziomek, wić, rozłóg, kutner, zgrzebla, zadziory, osadka, pakołuska, gatką, kapelusz, opona, pierścień, zawijka, kwiatostan, baldaszkogron, wiecha, kolba, ziew, podniebienie, żagielek, kapturek, ostroga, sklepienie, przykoronek, skrzydłak, pestkowiec, dyniak, jabłko, puszka, czepek, nakrywka, otwór, poprzeczka, oś, podsada, osadnik, przedziwnie wprowadzone! tudzież mnóstwo wybornych wyra-

zów charakterowych, są zalety jednające sławę Autorowi na zawsze.

Uchybienia zrobione, w *Początkach Botaniki* sprostował Dr. Besser jak już wyżej powiedziałem. Dał stosowniejsze do znaczeń zakończenia, ściślejsze definicje, wprowadził nowe wyrażenia lub poprawił dawne. Tak *Corolla* wiennica, *Corolla hypocrateriformis*, wytłumaczona była, korona walcowata, (co oddaje tylko kształt rurki, a o kraju *Limbus* zapomniano) Besser wyłożył, korona tacowa. *Cocculum* guzik, *Elater* sprężyk i tym podobne.

Co się zaś tycze wprowadzonych wyrazów i sposobów mówienia przezemnie, o tych nie śmiem nic mówić, starałem się tylko oddać je podług przyjętych raz prawideł. Wyrazy wątpliwe i wieloznaczne położyłem w znaczeniach w jakich są używane u najznakomitszych obcych Pisarzów, z nazwiskiem obok Autora który go tak użył. Przy wyrazach na które się zgodzono powszechnie żadnego nie przytaczam Pisarza. Do wyrazu ma-

lującego dobrze swój charakter przy-
 dałem tylko definicyą, opuściwszy li-
 czne przykłady i zastosowania nie-
 zmieniające jego charakteru, (jak to
 zbyt często widać w Römerze, a co
 zwiększa tylko objętość dzieła, czy-
 niąc pomoc więcej historyi nauki i
 wyobrażeń zielniczych, niż samęj na-
 uce) trzymając się w tym zawsze wię-
 zle j jasności wykładu Dekandolla.
 Staralem się ile możności dać rozbio-
 ry wyrazów złożonych, a szczególniej
 z Greckiego, w czém nie dość biegły
 łaskawej pomocy Prof. Jurkowskie-
 go używałem. W imionach części
 i roślin na przykład przytoczonych,
 trzymałem się, najwięcej języka po-
 spolitego. Tak: Liściak *Lamella*, Strąk
Legumen, Karcz *Collum (radicis)*, *Rhi-*
zoma, Byrka *Amentum*, Pomarańcza
Aurantium, Rosochy, to jest gałęzie
 rozpostarte; Bulwka *Tuber*, Żołędź
Glans, Łusczak (orzech łaskowy)
Nucula, Szepczyzna (owoce róż) *Cy-*
narhodon, Hostka *Pyraena*, Bodiak
Carduus, Oset *Cirsium*, Miodunka
Anchusa, Szczawik *Oxalis*, Kormek

Statice, Katran *Crambe*, Rzezucha
Lepidium sativum, Tyrsa *Stipa*, Glu-
 cha pokrzywa *Lamium*, Łopuch *A-*
rectium, Szaryło *Echium vulgare*,
 Włoski orzech *Juglans*, Lnianka, le-
 nek P. Marii *Linaria vulgaris*, Klu-
 czyki *Primula veris* i wiele innych.
 Utworzyły się lub wprowadziły: Przy-
 listek *Stipula*, Okwiat *Perianthium*,
Phyllum List, *Abortus* pomiotek,
Anthera Pyłkarnia, Pyłkownia, *Am-*
pulla Banieczka, *Anthurus* Kisć, Bo-
 dziec *Stimulus*, Coma Warkocz, *Con-*
nectivum Sprzązka, *Spermodermis*
 Ziarnoskórka, *Endospermium* Obłonka,
Internodium Odstęp, *Thallus* Skórkol-
 liść, *Epicarpium* Oskorka, *Crinis*
 Włosień, Juba grzywa, *Embryo* za-
 wiązek, Szyszak *Cassis*, Policzki *Buc-*
cae, Okłosek *Peristachyum*, Ssacz
Haustorium, Płatek *Petalum*, na mie-
 sce zaś płatek *lamina*, blaszka z Klu-
 ka, lub lamka z Syreniusza; Kraj
 Krajec *Limbus*, *Placenta* Pokładek,
Lomentum Przegubiak, i wiele in-
 nych własnych tak imion części ja-
 ko i wyrazów charakterystycznych.

Od Prof. Wolfganga, *Stria* Smuga, *Fimbria* Strzępka, *Utriculus* Sakewka, *Articulus* Przeguba, *Epidermis* Nadskorek, *Sarcoma* Sytnik, i wiele dobrych przymiotników.

Wiem że wiele z wyrazów wprowadzonych lub utworzonych jako nie dość dokładnych upadnie i zastąpionych zostanie przez inne lepsze. Cieszyć się z tego będę i z wdzięcznością przyjmę poprawki i upomnienia. Trudno jest tworzyć wyrazy naukowe, jednakże tworzyć je potrzeba, gdyż bez wyrazów sobie właściwych, żadna nauka postępować nie może. Lepiej więc nadać nazwiska, choć dla nowości rażące delikatne ucho, niż nie mieć żadnych, lub jednym oznaczać części i charaktery różne od siebie, albo je długim omowieniem oddawać w opisach, które zwięzłymi i jasnymi być powinny. „Takim „tylko sposobem, (mówi słusznie Prof. Wolfgang w liście zachęcającym mię do pracy nad tym Słownikiem,) „rzeczy się doskonala, inaczej nie „postąpił ani kroku i zawsze w nie-

„doleżności zostaniemy „ Niepochlebiam sobie aby. zielnicze słowomienstwo tak było dokładne jak jest chemiczne; Andrzej Śniadeckiemu trudno wyrównać i zdolnościami i znajomością języka ojczystego, dość będzie zasługi przybliżyć się naszą pracą do jego utworu.

Jeśli to dziełko moje okaże się użytecznym jak sobie życzę, jeśli przyjęte, w używaniu ułatwi i upowszechni tak mi ulubioną naukę, nie żał mi będzie kilkoletniej dość nudnej pracy, wyznam się szczęśliwym ze zrobionej krajowi usługi, a wdzięczność zachęcającym mię do pisania i drogiemu Nauczycielowi który mię radą i pomocą wspierać raczył, do zgonu w sercu zachowam.

A

A. a z gr. dodane na początku wyrazu, oznacza brak, niedostatek, np. *aphyllus* bezliści, *acaulis* bezłodygowy, to jest iż liści lub łodygi brakuje, p. *Caulis*, *Phyllum*. Czasem używa się *ana*.

ABBREVIATUS przykrócony, jakby zatrzymany w swém rośnięciu jakąś wyższą mocą DC.

ABORTUS Płonność, pomiotek, jest stan w którym części nie wzięły zwyczajnego sobie wzrostu, chociaż trudno dostrzedz zawsze bezśrzedniej tego przyczyny. Lubo jak w nasionach, przypisać ją można nieupłodnieniu zawiązków pyłkiem zapłodniającym. Zdaje się, iż moc i sposobność rozwijania się nie jest zawsze jednakowa i równa we wszystkich częściach, np. wzięwszy kwiat dzikich kasztanów i przeciąwszy w nim zawiązek, widzimy wyraźnie trzy komórki, a w każdej dwa początki ziarn, kiedy w dojrzałym owocu rzadko trzy nawet znajdują się nasiona. Znikłe zawiązki nasion nie miały dość mocy i sposobności rozwinięcia się a przez wzrastające upłodnione ziarna uciskane, znikły nie mając ani siły, ani miejsca do rozrośnięcia się.

ABORTIENS pomiotny, płonny. p. *abortus*. Znaczy więcej skłonność do płonności, niż płonność rzeczywistą.

ABORTIVUS płonny, *flor abortivus* zowie się kwiat w którym dla niezupełności jakiej części np. słupka, nasiona nieupłodnione nie doyrzewają.

ABRUPTE - PINNATUS. Parzystopierzasty *Jund*: liść, gdy na ogonku ogólnym osadzone są parami listki, a na wierzchołku jego ani listek ani wąs się nie znajduje. np. *Cassia marylandica* L.

ABRUPTUS p. *truncatus*.

ACANTHA, *Acanthos* z gr. Cień p. *Spina*.

ACAULIS bezłodygowy, nie mający żadnej łodygi jak *Primula acaulis*.

ACCISUS Bernh. p. *Sectus*.

ACCRESCENS wzrastający p. *acrescentia*.

ACCRESCENTIA, wzrastanie, moc i działanie którym się część jaka powiększa.

ACCRETUS DC. wzrosły, bardzo przybliżony do jakiej części i z nią wzrastający.

ACCUMBENS wległy, *radicula, accumbentes cotyledones* RBr. zowią się klapki nasienne, lub kielek wległy, jeśli kielek przylega do szpary kłapek płaskich z sobą stulonych. Położenie takowe kielka ważną jest nader cechą w Metodzie naturalnej, a w rozróżnieniu rodzajów niemylnym charakterem roze-

znawczym i rostrzygającym wątpliwość względem dwóch rodzajów sobie bardzo podobnych.

ACENIUM Link. *Akena* DC. *Achenium* Rich, *Achena* Neck. *Cypsela* Mirb. jest owoc pospolicie suchy 1-ziarnowy, którego nasien-
nik mniej więcej z nasieniem i z rurką kie-
licha jest zrosły. *np.* w kwiatach składanych
jak Bodiak, Sałata.

ACERBUS cierpki, mający smak owocu
Czeremchy.

ACEROSUS DC. Szpilkowy, liście wąskie
ostre twarde i zawsze zielone *np.* Sosna, Jo-
dła, zowią się *folia acerosa*.

ACETABULIFORMIS, *acetabulosus* Salisb.
Salaterkowaty, w kształcie półkuli z brzegami
mniej więcej we środek zagiętymi, na kształt
salaterki.

ACHENA *Achenium* p. *Acenium*.

ACHROUS DC. zgreck. Achroos p. *palli-
dus*, czyli właściwiej bezbarwny, bez koloru.

ACICULARIS igłowaty, bardzo ostry ma-
ło kątowaty, lub walcowaty zupełnie.

ACICULATUS DC. podrapany, mówi się
o powierzchni nasion porysowanej cienko nie-
porządnie, jakby ostrzem igły.

ACIDUS kwaśny *np.* Szczaw zwyczajny,
Cytryna.

ACIES DC. ostrze powstające z przecięcia
się dwóch płaszczyzn, a stąd: 6.

ACIETATUS. Link. ostrokątowaty, mający kąty ostre, *np.* łodyga. Link. w opisanu łodygi nie używa wyrazu *Angulatus* co ma znaczyć kąt z przecięcia się dwóch linii o-wstający na płaszczyźnie, ale *Acietatus*.

ACINACIFORMIS szablasty, mówi się o liściach grubych mięsistych *np.* Aloesów, a znaczy liść 3boczny, spłaszczony z brzegiem ostrym troche odgiętym, a przecięcie poprzeczne jest trójkąt z wąską podstawą.

ACINUS Jagódka. Linneusz oznaczał tém imieniem jagódki składające Malinę p. *Syn-carpa*. Gaertner zaś w ogólności jagodę soczystą 1-komorkową z kościstemi ziarnkami jak *np.* Winograd, zowie *Acinus*.

ACOCCAR. *Semina*, zowią się nasiona w których ziarnko nagiem się wydaje *np.* *Laurus*.

ACORMOSÆ PLANTÆ zowią się rośliny wydające liście i kwiaty prosto z korzeni *np.* *Colchicum*, zdaje się jedno znaczy z wyrazem *Acaulis*.

ACOTYLEDONES z gr. *cotyledon*, mówi się o roślinach które nie mają kłapek nasiennych *cotyledones* p. t. w. jak mchy i grzyby.

ACOTYLEDONEUS *Embryo* Rich. zawiązek bezklapkowy. Wielu Botaników nie przypuszczają bytności zawiązków bezklapkowych, gdyż Paprocie mianem za bezklapkowe, przy wschodzeniu okazały wyraźne klapki nasienne *cotyledones*.

ACRIS ostry, mający ostrość, w zapachu jak *Teucrium marum*, w smaku jak *Sedum acre*, lub w działaniu na ciało, jak *Ranunculus acris*.

ACRONUS Nek: p. *Receptaculum*.

ACROSPIRA Grew. p. *plumula*.

ACULEATUS kolczysty. p. *Aculeus*.

ACULEUS Kolec, jest część ostra koląca która na korze wyrasta i od niej łatwo oderwać się daje np. Róża.

ACUMEN DC. *Apex*, szczyt, wierzchołek, znaczy przedłużenie ostre jakiegokolwiek części.

ACUMINATUS szczytowany, przedłużony pod kątem bardzo ostrym, toż *Acuminosus*.

ACUTATUS DC. zaostrozony, jeśli formuje kąt ostry, zawarty dwoma liniami zupełnie prostemi.

ACUTIUSCULUS ostrawy, mniejszy stopień wyrazu *acutus*.

ACUTUS, ostry, ogólnie zakończony kątem ostrym.

ADELPHIA z gr. *adelphos* brat, związek, znaczy zrośnienie pręcików nitkami w wiązki np. w Slazie, i stąd złożone *Monadelphia*, *di*, etc, jedno - dwuwiazkowe.

ADEN, *Adenos* z gr. p. *Glaadula*, używa się w wyrazach składanych z Greckich wyrazów.

ADHÆRENS zrosły, jakby sklejona część jaka z drugą DC. tłumaczy przez wyraz Francuski *soudé*.

ADHÆRENTIA zrosłość, stan części roślin w którym jakkolwiek początkowo oddzielne zrastają się lub przeciwnie, np. Korona Lnu, której płatki przy rozkwitnieniu są zrosłe, dalej oddzielają się i opadają osobno. Stąd DC. wszystkie korony *monopetalæ* L. uważa za *polypetalæ*, płatkami zrosłe i nazywa *gamopetalæ*, p. t. w.

ADNASCENS *Adnexus* p. *Adnatus*.

ADNATUS przyrosły, jakby przyklejony całą swą powierzchnią do części innéj z boku.

ADPRESSUS przycisły, przytulny, przybliżony najmocniéj do innéj części lecz nieprzyrosły.

ADSCENDENS powstający, od spodu poziomy zgina się i podnosi dla przybrania kierunku prostopadłego. *Caulis adscendens* Willd. p. *Collum*.

ADSCENSUS L'Herit. p. *caulis*.

ADSPERSUS nakrapiany, drobnemi gruczołkami obsypany, jak pręciki w Jasieńcu *Dictamnus*.

ADSTRINGENS ściągający, jest smak ściągający język jak korzenie *Tormentylli* lub kora Dębową.

ADUNCUS haczkowaty, zagięty na końcu i tępy.

ADVERSUS DC. obrócony powierzchnią na południe. U dawniejszych Botaników znaczył

ten wyraz to samo co *oppositus*, p. t. w. znaczy także część obróconą do poziomu górną powierzchnią, lub do łodygi jak wiele liści.

ÆQUALIS równy, mówi się jeśli wszystkie części są jednej miary, lub wysokości, albo są jednakowe.

ÆQUANS równający się, jeśli część jaka z drugą porównana w długości jej wyrównywa łoż, *adaequans*.

ÆQUATUS. DC Równy, co do powierzchni, jeśli ta nie ma żadnych wklęsłości, ani wypukłości, ani marszczek, ani rysów, zdaje się iż zupełnie może być zastąpionym przez wyraz *laevis*.

ÆQUI równo, używa się w składanych, np. *aequalvis* jeśli ściany są sobie równe i t. p.

ÆRUGINOSUS grzyszpanowy, jak rdza na miedzi czyli Gryszpan.

ÆSTIVALIS, *aestivus* letni, w porze lata będący.

ÆSTIVATIO stan rośliny w czasie lata, toż prawie co *Florescentia*.

ÆTHEOS. z gr. p. *imperfectus, anomalus*.

AGAMUS Rico. z gr. *Gamos* małżeństwo i odejmująca partykuła; bezpłciowy, który nie ma żadnych widocznych narzędzi płciowych np. Grzyby.

AGENIUS. Lameth. p. *Agamus*.

AGGEDULA. Nek. puszka machów, p. *Theca*.

AGGLUTINATUS przylepiony, znaczy słabe spojenie części, iż bez rozdarcia odjąć się dają od siebie.

AGGREGATUS skupiony, części jakowych razem wiele, bardzo zbliżonych; np. *Flos aggregatus*, zowie się kwiat złożony z wielu kwiatów kielichami szczególnymi opatrzonych w ogólnym kielichu, a których główki pyłkowe nie są zrosłe np. Szczęć sukiennicza *Dipsacus fullonum* L.

AGRESTIS dziki, ogólnie w miejscach dzikich rosnący, lub na łąkach.

AKENA p. *Acenium*.

ALA skrzydelko, jest błonkowate rozszerzenie brzegu jakiej części np. w nasionach wiązu, w łodygach wielu groszków; bierze się czasem za *Axilla* p. t. w.

ALÆ. Skrzydelka, są dwa naprzeciwległe listki jednakowe w koronie groszkowej z boków osadzone.

ALABASTRUM. Link. pączek, jest kwiat przed swoim rozwinięciem, wyraz zrobiony z *Alabastrus* którym Pliniusz oznaczał pączek róży.

ALARIS p. *axillaris*.

ALATUS skrzydlaty, opatrzony dodatkiem błonkowatym zwanym skrzydelko *ala* p. t. w.

ALATEPINNATUS skrzydłato. pierzasty, jeśli w liściach pierzastych ogonek ogólny jest skrzydłaty, z nasadą listków niezrosły.

ALBESCENS białawy, niezupełnie biały, toż *Albicans*.

ALBIDUS, toż, biały zbrudzony.

ALBUMEN Gaertn. p. *perispermum*.

ALBUMINOSUS Gaertn. mający gródkę toż *perispermicus*.

ALBURNUM Biel. jest warstwa miękka drzewa niedoskonałego rozmaitej grubości między korą i właściwem drzewem zawarta, z wartsw rocznych miazgi złożona we wszystkich drzewach i krzewach znajdująca się.

ALBUS biały, rozmaite są jego odmiany i stopnie.

ALLAGOS *Allagostemon* z gr. Moench mówi o pręcikach naprzemian na koronie i na dnie owocowym osadzonych.

ALLIACEUS, czosnkowy, mający zapach czosnku.

ALPESTRIS podalpéjski, na niższych Alpach rosnący.

ALPINUS alpéjski, rosnący na najwyższych Alpach, to jest na górach wiecznym śniegiem okrytych i gdzie już żadne drzewa nie rosną.

ALTERNE - PINNATUS Przemiennopierzasty Jund: mówi się o liściach składanych w których na ogonku ogólnym listki naprzemian są osadzone,

ALTERNUS naprzemianległy, części naprzemianległe zowią się, jeżeli jedno względem drugich ani naprzeciw, ani w okrąg leżą, lecz jedna wyżej, druga niżej. Wyraz ten używa się także mówiąc o częściach wielu osadzonych w jednym punkcie, gdy naprzemian jedna po drugiej się uważa, np. w Porach *Allium Porrum*, *filamenta alterna latiora* nitki trzy naprzemian szersze od trzech drugich.

ALTUS wysoki, używa się w opisach pniów i łodygi.

ALUTACEUS kolor żółty jak skóra na zamsz wyprawna.

ALVEOLATUS dołkowaty,znaczony dołkami na kształt plastru miodu, p. *foveolatus*, *favosus*.

AMARUS gorzki jak np. *Centurya*.

AMBITUS obwód, brzeg płaszczyzny wokoło wzięty.

AMBROSIACUS zapach mocny jak ambra i piżmo

AMENTACEUS byrkowy, mający na sobie byrki, lub mający jej podobieństwo.

AMENTUM Byrka, zbiór kwiatów przysiadłych, łuszkami okrytych, osadzonych na osi środkowej odpadającej dobrowolnie od rośliny wraz z kwiatami zwiędłymi lub z dojrzałym owocem np. na Leszczynie, na

Wierzbie. *Amentum praecox, coëtaneum, serotinum* p. t. w.

AMMODYTES z gr. patrz *Arenarius*.

AMNIOS Malp. płyn galaretowaty lub mleczny w którym po zapłodnieniu pływa związek tym płynem się jak można wnosić karmiący.

AMPHANTHIUM Link. p. *Ficus*. złożone z gr. w około *amphi* i kwiat. *anthos*, jest osadnik mięsisty na którym kwiaty i potem nasiona są osadzone, np. Figa.

AMPHIBIUS z gr. *amphi* i *bios* żyłę, ziemnowodny, równie w wodzie iak i na ziemi rosnący.

AMPHIGASTER. Weber tak nazywa w rodzaju *Jungermania* z liśćmi dwurzędowymi, przylistki pojedyncze na środku łodygi osadzone.

AMPHISARCA DC. jest owoc niepękający, wielokomorkowy, zewnątrz drewniasty, wewnątrz soczysty, np. owoc Baobabu *Adansonia*.

AMPHISPERMIUM Link. z gr. *amphi* i *sperma* nasienie p. *Integumentum*, *Epicarpium interius* Rich.

AMPHITROPUS *Embryo* Rich. gdy związek tak jest zgięty, iż oba końce jego do znaczka w nasieniu są skierowane.

AMPLECTENS obejmujący, mówi się o części iakięj obejmującej drugą w nasadzie.

AMPLEXATILIS *Embryo*, zowie Richard za związek obejmujący kielek.

AMPLEXICAULIS obejmujący łodygę, mówi się o liściach kiedy nasadą swoją obejmują łodygę.

AMPLEXUS. DC. mówi o listkach w oczku stulonych we dwoje, okrytych dwoma bokami, listka podobnie złożonego, np. w Grabinie.

AMPLIATUS rozszerzony, rozpostarty w swojej szerokości.

AMPLUS obszerny, przestronny, daje wyobrażenie powiększenia wielkości, szczególnie zaś znaczy część wydrążoną w której druga wolno jest osadzona.

AMPULLA Willd. Link. Banieczka, tak zowią Willdenow i Link pewne pęcherzyki powietrzne na korzeniach niektórych roślin wodnych osadzone, np. *Utricularia*, lub wydęte zgrubiałości na łodydze, gałęziach lub ogonkach liściowych, ztąd: *ampullaceus*.

ANABICES Nek. p. *Cormus*.

ANACAMPYLA folia p. *Squarrosus*.

ANANDRUS FLOS zowie się kwiat nie mający części samczych to jest pręcików, z gr. *aner* samiec i *a*.

ANANTHUS bezkwiatowy, złożony z gr. *anthos* kwiat i partykuły odejmującej *a*.

ANASTOMOZES zbieg żyłek lub nerwów prawie siatkowaty na jakiej części, ztąd *anastomozans*, zbiegłożyłkowy.

ANCEPS obosieczny, Jund. mówi się o czę-

ści spłaszczonej której brzegi naprzeciwległe są ostre, np. liście Kosaćcu i tatarskiego ziela.

ANDER czyli *aner* z gr. mąż, samiec, tak się wyrażają pręciki w nazwiskach z Greckiego złożonych, np. *Monandrus* z gr. *monos* jeden i *aner* samiec czyli pręcik.

ANDROGYNUS FLOS gdy na jednej i téjże samej roślinie kwiaty jedne zamykają same pręciki, drugie same słupki, a w jednym kwiatostanie, osobno kwiaty samcze, osobno samice.

ANDROPHORUM Mirb. z gr. *aner* i *phero* niosę, jest podpora téjże samej natury co i nitka, utrzymująca wiele główek pyłkowych, np. w groszkowych, w Szacie i w kwiatach Cisu.

ANFRACTUS, zakręt w częściach śrubowato zwiniętych.

ANGIOS okryty, z Greckiego *angios* zład: ANGIOSPERMUS *angios* i *sperma*, okrytoziarnowy, owoc którego nasiona są okryte np. Jabłko, Łuszczyca, Strąk. W klasie *Didynamia* L. nierównocztóropęcikowa, rzędy wzięte są od nasion okrytych i nagich, *Angiospermia* i *Gymnospermia* p. t. w.

ANGULARIS *angulatus*, *angulosus* kątowaty. Link. wyrazy te i z nich złożone używa na wyrażenie części płaskich których obwód ma kąty, 3, 4, i t. d. *tri*, *quadr* etc. *multangularis*.

ANGUSTATUS zwężony, jeśli część jaka ku wierzchołkowi lub nasadzie znacznie się zwęża.

ANGUSTISEPTÆ DC. Wązkoprzegrodowe, tak DC. nazywa rośliny mające za owoc łuszczynekę *Silicula*, której łupinki są łódkowate, a przegroda, podług wyrażenia Linneusza im przeciwna (*septo valvulis contrario*) lecz DC. to położenie przeciwnie nie uważa za różne, i zawsze je ma za równoległe, lecz łuszczynekę samą nazywa *silicula depressa*, a od przegrody węższej od owocu, *angustisepta*.

ANGUSTUS, wązki, wyraz przeciwny wyrazowi *latus*, p. t. w. znaczy że średnica poprzeczna o wiele przewyższa średnicę poprzeczną.

ANISOS *anisostemonas* z gr. *α*, *isos* równy i *stemon* pręcik nierównopręcikowy, patrz *Isos*.

ANNOTINUS coroczny, odnawiający się co rok.

ANNULARIS obrączkowy, do obrączki należący.

ANNULATUS obrączkowaty, obrączką opasany lub mający podobieństwo obrączki *Radix annulata* korzeń obrączkowaty, np. *Polygonum Bistorta* L.

ANNULUS obrączka, jest część błonkowata w grzybach i bedłkach otaczająca trzon po rozwinięciu się kapelusza czyli głowy z którą była zrosła, *Annulus elasticus* p. *Gyrom*, *Annulus* Hedw. p. *Fimbria*.

ANNUUS roczny, trwający tylko od wiosny do jesieni a potem zupełnie ginie, *np.* Mak. Ogórki, Owies, oznacza się w opisach znakiem słońca ☉

ANOMALA *corolla* Mirb. *irregularis* DC. ogólnie zwiemy koronę nieforemną, wielolistkową każdą, która z kilku płatków różnego kształtu jest złożona, *np.* Tojad, Ostróżka, Fialek, Nastureya, lub 1-listkową, jak paśczykowata *ringens*, *personata* p. t. w.

ANOMALUS. p. *irregularis*.

ANTHERA Pyłkownia, pyłkowiec Wolffg. Główka pyłkowa Jund. jest część pręcika na wierzchołku nitki osadzona, pęcherzykowata, pękająca, pyłkiem napełniona, jedno lub wielokomorkowa; komórki takowe Mirbel zowie *lobi*, a część je łączącą mięsistą *Conjectivum*. p. t. w.

ANTHESIS Wild. kwitnienie. p. *Flouescentia*.

ANTHOCEPHALUM p. *Anthodium*.

ANTHODIUM Ehrh. *Calix communis* L. jest okrywa, czyli kielich ogólny kwiatów składanych *Anthodium*. *Anthocephalum*, Ehrh. *Cephalanthium* Rich. *Capitulum* DC. *Flos compositus* L. są nazwiska kwiatu składanego. p. *Flos compositus*.

ANTHOPHORUM, DC. tak nazywa przedłużenie osadnika, na którym osadzone są korona i pręciki, *np.* *Silene*.

ANTHOS kwiat, używa się w wyrazach z greckiego składanych.

ANTHOSTEGIUM, Ehrhart tak nazywa wszelkie okrycie części rodzajnych. Link ogólnie tak zowie przysadki kwiatowe.

ANTHURUS Link. z gr. *anthos* i *ura* ogon. Kiść Syr. tak nazywa Link szypułkę przedłużoną, kwiatów kupczastych. Hayne zaś tak zowie kwiatostan, w którym osadzone na ogólnej długiej szypułce kwiatki zebrane w wiązki, kłos zwisły formują, np. *Amaranthus caudatus*.

ANTICUS przedni, mówi się o części jakiej naprzód wystawionej.

ANTITROPUS *embryo* Richard tak zowie zawiązek mający kierunek przeciwny kierunkowi nasienia.

ANTRORSUS wierzchołkiem ku wierzchołkowi drugiej części obrocony.

ANTRUM Moench p. *pomum*.

APEX p. *Acumen*.

APERTIO FLORUM rozkwitnienie, jest sposób zupełnego rozwinięcia się kwiatu, różny w różnych roślinach.

APERTUS otwarty, jeśli część jaka wklęśła, w otworze swoim niczym nie zawarta, przeciwny wyraz wyrazowi *Clausus*.

APETALUS bezpłatkowy, mówi się o kwiatkach nie mających Korony.

APHYLLUS bezliści, nie mający żadnych liści na sobie.

APICULATUS p. *Apiculus*.

APICULUS DC. szczytek, włos ostry, krótki, rozszerzony, na wierzchołku jakiej części osadzony.

APOPHYSIS Podsada Jund. jest zgrubiałość która się pod puszką mchów widzieć daje; niektórzy tak zowią jakakolwiek wypukłość nieregularną.

APOTHECIUM Achar. jest osadnik w Porostach w którym narzędzia rozmnażające są zawarte.

APPENDICULATUS opatrzone przydatkiem jakim p. *Appendix*.

APPENDIX, *appendiculum*, przydatek, część jakakolwiek przydatkowa przy innej części znajdująca się, np. ząbki błonkowe przy niektórych pręcikach i. t. p.

APPLICATUS p. *adpressus*.

APPOSITUS, Bernhardi używa tego wyrazu na oznaczenie, iż część jaka dotyka od góry lub od spodu brzegu drugiej części.

APPROXIMATUS zbliżony, części jedne blisko drugich leżące.

APRICUS rosnący na miejscu wystawioném na mocne działanie słońca.

APYRENUS bezziainkowy, owoc nie mający ziarn, jak przez uprawę zdarza się Winograd i Berberis.

AQUATILIS, *aquaticus*, wodny, rośliny w wodzie rosnące.

ARACHNOIDEUS pajęczynowaty, gdy włoski delikatne od punktu wyrośnięcia rozciągając się, zaczepiają o przyległe punkta, jak na kielichach wielu Bodiaków.

ARBOR Drzewo. *Dendron* jest roślina której łodyga drzewiasta pojedyncza i naga od dołu, w górze rozrasta się w gałęzie, np. Dąb, Sosna.

ARBORESCENS drzewny, przybierający postać i trwałość drzewa, prawie toż co i

ARBOREUS drzewiasty, mający trwałość drzewa.

ARBUSCULA Drzewko, też postać co i drzewa ale w wysokości mniejsza.

ARBUSTUM *Frutex*, krzew, roślina drzewiasta od dołu zaraz gałęzista np. Lesczyna, Bez, Róża.

ARCESTHIDA *Desvaux* daje to nazwisko jagodom niewłaściwym Jałowcu, stosownie do nazwiska jakie miał ten owoc u dawnych Greków.

ARCUATUS łękowaty, zgięty iż łuk formuje.

ARENARIUS, *arenosus* piaskowy, na piaskach rosnący.

AREOLA Röhling p. *Thallus*.

AREOLATUS *thallus* jeśli jest Skorkoliść

czyli smugowany, ale smugi nie w liniach prostych idą.

ARGENTEUS, *argentatus*, Srebrzysty, białawy mający połysk srebra, w złożonych z greckiego używa się *argyros*.

ARGOS z gr. p. *Candidus*.

ARGUTUS p. *acutus*.

ARRHIZUS bezkorzeniowy, nie mający korzenia; złożony z gr. *rhiza* korzeń i partykuły odejmującej *a*.

ARIDUS suchy, współznacznym prawie z wyrazem *scariousus*.

ARILLATUS powłokowy, mający na sobie powłokę, *arillus*.

ARILLUS Powłoka Jund. jest rozszerzenie sznurka nasiennego *Funiculus*, częstokroć mniej więcej okrywające nasienie, np. kwiat muszkatołowy, oczka trzmieliny owocu, i zielonawa powłoka rogowa na kawie; ta częstokroć opada dobrowolnie iak w Szawiku *Oxalis*.

ARISTA Ość z gr. *Athera*, *Pogon*, jest ostrze szczecinowate jak na kwiatach traw. np. Jęczmień. Podług DC. ość nie zdaje się być przedłużeniem Nerwu plewy. Palissot zaś uważa, że Ość obwija częstokroć szczecinę będącą przedłużeniem Nerwu.

ARISTATUS ościsty mający na sobie ości.

ARMA brzoń, są to wyrostki drzewiaste,

kolczyste rozwijające się na różnych częściach rośliny, takie są *Aculeus*, *Spina*, p. t. w.

ARMATUS uzbrojony mający na sobie oręż, jako to: kolec lub ciernie.

AROMATICUS korzenny, mający zapach, lub smak gwoździków kramnych lub pieprzu.

ARRECTUS nastawiony, sterczący, prosty i twardy.

ARTICULATIO DC. stawowatość, miejsce w tkance roślinnej, gdzie dwie części w młodości ciągle i jednostajne w pewnej epoce dojrzałości dobrowolnie i bez rozdarcia się oddzielają. DC. tu liczy liście dobrowolnie opadające np. w Gruszy. Przeciąg między dwoma takimi przedziałami zowie się *Articulus* przeguba, i stąd przymiotnik.

ARTICULATUS przegubowaty, w długości swojej poprzecznie podzielony na członki czyli przeguby.

ARTICULUS przeguba, p, *Articulatio*.

ARVENSIS polny, rosnący na niwach ornych.

ASCIDIUM Willd. Czerpaczek, gatunek kubka utworzony przez liść brzegami posłużenie zrósły, lub przez szczególne przedłużenie nerwu środkowego na wierzchu liścia, wewnątrz wydrążone; zład przymiotnik *ascidiformis*.

ASIMINA, Desvaux tak nazywa owoc złożony z wielu nasienników mięsistych mniej więcej z sobą zrosłych jak w rodzaju *Annona*.

ASPER chropawy, pokryty chropowatością dającą się czuć pod ręką, prawie współzależne mu są *Scaber* i *Scabridus*.

ASPERGILLIFORMIS kropidłowaty, Palis-tak zowie znamiona w kwiatach traw opatrzone pączkiem włosków na kształt kropidla.

ASSURGENS, *adsurgens*, powstający, ten kierunek różni się od *adscendens* tem, że od nasady ukośney nie poziomey, wierzchołkiem wprost się podnosi.

ASTOMUS bezotworowy, używa się mówiąc, o puszkach mchów, nieotwierających się.

ATER, *a, um*, czarny, mniej jednak niż *niger*. p. t. w. używa się dobrze w składanych np. *atropurpureus* czarnopurpurowy.

ATHALAMUS, Röhling tak zowie pleśń nie niemająca wyraźnych osadników.

ATRATUS szerniały, którego czarność w inny jaki kolor wpada.

ATTENUATUS zwężony, tak się zowią części ku końcowi coraz węższe, DC. ma za jedno co *virgatus* p. t. w. biorąc wyraz *virgatus* za pręt raczej niż za różczkę.

AUCTUS zwiększony, stopień wyższy we

względzie na wielkość, znaczy także część jaką podpartą, od drugiej, np. *calyx squamis auctus v. calyculatus*.

AULEUM L. tak poetycznie często Linneusz nazywa koronę *Corolla*, p. t. w.

AURANTIUS *aerus*, pomarańczowy, żółto-czerwony od koloru owocu Pomarańczy nazywany.

AURANTIUM DC. Pomarańcza, *Bacca corticata* L. owoc mięsisty, pokryty skórą grubą gruczołkową, podzielony wewnątrz na komórki o ścianach błonkowatych dające się każda oddzielić bez uszkodzenia od drugiej.

AURATUS)

AUREUS) złocisty, żółty wysoki z połyskiem.

AURICULA DC. uszko, ogólnie znaczy przydatek boczny okrągławy krótki; w liściach strzałkowatych *sagittata*, p. t. w. klapki dwie nasady liściowej zowią się *auriculae*, jeśli są okrągławe i cokolwiek skęczone. Link, zachował to nazwisko dla przydatków liściowatych na niektórych ogonkach np. w liściach pomarańczy. Willdenów używa tego wyrazu dla nazwania przylistków *stipulae* p. t. w. w rodzaju *Jungermania*, które zdaniem Dekandola nie różnią się w niczem od przylistków innych roślin.

AURICULATUS uszkowaty, p. *Auricula*,

AUTUMNALIS jesienny.

AVENIUS bezżyłkowy, nie mający na powierzchni żadnych żyłek.

AVERSUS, jeśli dwie części obrócone są od siebie brzegami.

AXILIS Osiowy, mówi się o nasionach do osi nasienika przyległych. *Axilis Embryo* p. *intrarius*.

AXILLA ala, pacha, kąt między nasadą liścia lub gałęzią, a łodygą, ale w ogólności używa się w mowie o liściach.

AXILLARIS pachowy, międzylistny, położony między łodygą a gałęzią, lub między liściem a łodygą, toż znaczy niekiedy *alaris*.

AXIS oś, jest linia którą wyobrażamy sobie przechodzącą, przez jaką część od nasady do wierzchołka. Osią nazywa się szypułka na której kwiaty są osadzone w Byrkach *amentum*, p. t. w. p. *Columella*.

AZUREUS lazurowy a raczej niebieski jak najczystsze niebo.

B

BACCA Jagoda Owoc soczysty bez ścian, w którym ziarna nagie nie pestki są złożone. Gaertner w szczególności jagody soczyste np. Porzeczka zowie *acinus*, inni dają to nazwisko szczególnym jagodom składającym ja-

godę maliny. Jagoda nie zawsze jest soszysła *np.* Pieprz Turecki.

RACCA *corticata* p. *Aurantium*.

BACCA SPURIA L. *Pseudocarpium*. Mirb. Jagoda nieprawdziwa, jest owoc roślin szyszkowych gdzie łuski kielicha czyli przysadki kwiatowe dojrzewając stały się soczystymi, *np.* jagody Cisu (*Taxus*.) p. *Arcesthida*.

BACCANS mający wydać jagody, lub opatrzone jagodą.

BACCAULARIUS, gatunek owocu złożonego z nasienków niewielu mięsitych jagodowych osadzonych z rzadka na osadniku, nazywa Desvaux *Baccaularius*.

BACCATUS jagodowy, mający postać jagody, lub mający jagodę za owoc,

BACCIFORMIS mający postać jagody, *np.* Osadnik soczysty w poziomce.

BACILLUS. Link daje to nazwisko części mięsistej w nasieniu Jacyntów okazującej się przy wschodzeniu na miejscu klapki *Cotyledo*, DC. mniema że to jest istotnie ta sama klapka. Według niektórych tak się zowią Cebulki w baldaszkach Czosnków, *np.* *Rokambót*.

BADIUS brunatny w czerwony wpadający.

BALAUSTA Granat. Nazwisko owocu Granatu używane w Farmacyi, DC. nazywa go

pomme à osselets. Jest to nasiennik skórkowaty na komórki podzielony, zawierający ziarna kościste obwiedzione powierzechu pokryciem soczystem, tak iż każde z osobna można wziąć za pestkowca *Drupa* p. t. w.

BALTEATUS opasany, zowie Bernhardt powierzchnią której brzegowa wypukłość ku wierzchołkowi staje się grubsza.

BARBA Bróda Jund. (z gr. *Pogon*) jest kupka włosów lub nitki z jednego punktu wyrastająca, złąd.

BARBATUS brodaty, mający takową brodkę, np. podziałki zewnętrzne kwiatu *Iris*.

BARBULA bródka, zowie Necker kupki zrosłych rzęsów w *Peristoma* p. t. w, w rodzaju Mchów *Tortula* zwanym.

BASIGYNIUM Rich. p. *Thecaphorum*.

BASILARIS nasadowy, mówi się o jakiegokolwiek części osadzonej przy nasadzie drugiej części, lub o części należący do nasady.

BASIS DC. nasada, jest w jakiegokolwiek części punkt, którym przytyka do swojej podpory. Według Willdenowa *basis* jest współznaczne z *Receptaculum* p. t. w.

BESIMEN Necker p. *Spora*.

BI, *bis* dwa, dwu, używa się w składowych dla oznaczenia podwójności np. *bifidus* dwudzielnny, *biennis* dwuletni, *biflorus* dwukwiatowy, podobnież *tri*, *quadri*, *quinque* etc. *multi*, składają się.

BICEPS DC. w kwiatach groszkowych jeśli łódka *Carina* p. t. w. jest złożona z dwóch płatków zrosłych w górze z wolnymi paznogciami, takową łódkę DC. nazywa *Carina biceps*, luźno może wyraz ten nie powinienby się stosować do części dolnych, znacząc właściwie *dwugłowy*

BICOLOR dwubarwny, jeśli część jaka ma dwa na sobie różne kolory, *tricolor* trzybarwny, jeśli trzy i t. d. np. Bratki *Viola, tricolor* L.

BICORNIS dwurogi, mający dwa przydatki zwane rogi *cornua*, np. pyłkownia u Mącznicy.

BIDENTATUS Dwuząbkowy, część jakaśkolwiek mająca na brzegu dwa zęby lub zęby same ząbkowane p. *Dentes, dentatus*.

BIDUUS dwudniowy, trwający dwa dni.

BIENNIS dwuletni, w jednym roku zasiany wschodzi, ale dopiero w drugim kwitnie i owoce wydaje, jak np. marchew, kapusta a oznacza się znakiem Marsa ♂. DC. dla rozróżnienia od oznaczonej tym znakiem płci samczej w roślinach, używa znaku O z liczbą 2 we środku. @

BIFARIUS dwurzędowy, naprzeciwległy, jeśli części np. liście są osadzone na jednej podporze dwoma rzędami, jeden przeciw drugiego, toż ma znaczenie *distichus*.

BIFOLLICULUS Mieszek podwójny Mirbela, p. *folliculus*.

BIFOLLICULUS Mieszek podwójny Mir-
bela, p. *folliculus*.

BIFERUS dwa razy kwitnący, jeśli w ciągu
roku dwa razy kwitnie np. *Pulsatilla pra-*
tensis L. i Poziomki, na wiosnę i około po-
równania jesiennego.

BIFIDUS p. *fidus*, *fissus*.

BIFLORUS dwukwiatowy, mający dwa
kwiaty.

BIFRONS rosnący na obudwu powierz-
chniach liści.

BIFURCATUS *Bifurcus* widłowaty p.
urcatus.

BILABIATUS dwuwargowy, mający dwie
podziałki nierówne, jedną nad drugą p. *La-*
bium. *Corolla*.

BILAMELLATUM *stigma*, dwublaszkowe
znamie, to jest: że przedziałki jego są płą-
skie, cienkie, np. *Kaempferia*.

BILOBUS dwukłapkowy p. *lobus*.

BILOCULARIS 2 komorkowy, owoc ma-
jący 2 komórki p. *loculum*.

BIMESTRIS dwumiesięczny.

BIMUS według dawnych 2letni, p. *biennis*.

BINIFLORUS p. *Geminiflorus*.

BINUS *Binatus*, parzysty, podwójny, mó-
wi się o częściach parami zbliżonych np.
folia bina, *gemina*, liście parzyste, to jest: po
dwa osadzone, np. groch; pary takowe zo-
wią się *jugum*, p. t. w.

BIPARTIBILIS p. *partibilis*.

BIPARTITUS p. *partitus*.

BIPINNATUS p. *pinnatus*.

BIROSTRATUS p. *rostratus*.

BISERIALIS dwurzędowy, mówi się o częściach osadzonych dwoma szeregami.

BISERRATUS, *duplicato-serratus* dwakroć piłkowany, jeśli na ząbkach *Serratura*, ma jeszcze drobniejsze ząbki, p. *serratus*.

BISEXUALIS p. *sexus*.

BIVALVIS p. *Valva*.

BLASTEMA Mirb. część zawiązku, stanowiąca samą roślinkę; składa się z trzech części, *plumula* Rostek, piórko. *Collum* szyjka, *Radicula* korzonek p. t. w.

BLASTOCARPUS *Embryo* zowie Richard zawiązek rozwijający się w nasienniku.

BLASTOPHORUS Rich. z gre. część zawiązka z grubym korzonkiem, podpierająca *Blastus* p. t. w. jest to, co najzwyczajniej Gaertner zowie *vitellus* p. t. w.

BLASTUS Rich. jest część walcowata zawiązka z grubym korzonkiem środkiem do *endospormium* przyrosła rozwijająca się przy wschodzeniu.

BLEPHARAE Lin. rzęsy, ząbki, osadzone na otworze puszkii mchów *Peristoma* p. t. w.

BOTANE, *Botanos* z gr. roślina p. *Planta*.

BOTANICA. Nauka o roślinach; może na wzór innych nazwisk, jako to: Miernictwo, Budownictwo, nie zleby było nazwać w naszym języku Botanikę, Zielnictwem.

BOTRYS z greckiego toż co i *racemus* p. t. w. *np. Botryoides p. racemosus.*

BRACHIALIS łokciowy, od *Brachium* p. t. w.

BRACHIATUS rosochaty, są części pnia widłowato podzielone, w kierunku rozwarte, bardzo oddalone od siebie, *np.* Gałęzie Sosny w języku pospolitym zwane rosochami. U Willd. współznacznym z wyrazem *decussatus.*

BRACHIUM łokieć miara 24. cali.

BRACHYS z gr. krótki p. *brevis.*

BRACTEA przysadka, jest gatunek liścia przyległego kwiatom, różnego kształtem i kolorem od liści zwyczajnych, Temu tylko zachowałem wyrazowi tłumaczenie *przysadka*, dla uniknienia w opisach wyrazów dodatnich, kwiatowa i liściowa, nazywając ostatnią przylistkiem p. *stipula*; jeśli się zaś nie różni kolorem, zowie się liściem kwiatowym *folium florale.*

BRACTEATUS przysadkowany, opatrzony przysadkami, nie mający ich *ebracteatus*, bezprzysadkowy.

BRACTEIFORMIS przysadkowaty, mający kształt przysadki.

BRACTEOLAE przysadeczki, są to drobne przysadki na szypułkach osadzone; tak zowią przysadki składające pokrywę *Involucrum* p. t. w.

BREVIS krótki z gr. *brachys*, część jaka krótsza od innych części podobnych.

BRUNNEUS brunatny, kolor ciemny bliższy czarnego.

BUCCÆ policzki, nazywa Reichenbach, dwa płatki splecione przyległe szyszakowi w koronie Tojadu *Aconitum*.

BULBICEPS gdy nad - korzeń zgrubiał nasadami liści okryty, przybiera kształt cebulki.

BULBIFER cebulkorodny, wydający Cebulki w kątach liści jak *Dentaria bulbifera*, lub gdy zamiast torebek, rozwijają się Cebulki jak czosnek ogrodowy i *Rokambuł*.

BULBILLUS cebulka, są oczka cebulkowate w kątach liści osadzone dobrowolnie opadające, z których nowe powstają rośliny, np. *Dentaria bulbifera*. *Lilium bulbiferum* Lilia czerwona i *Lilium tigrinum*.

BULBOSUS cebulisty, mający cebulkę, lub jey podobieństwo.

BULBOTUBER Cebulobulwa, główkowatość okrągława przy nadkorzeniu *collum*, okry-

ta dolnemi częściami liści, *np.* Szafran.

BULBULUS odnóżka, są cebulki rodzące się wewnątrz łusk cebuli, *np.* tak zwane ząbki czosnku ogrodowego.

BULBUS cebula, gatunek ozimka *hybernaculum* lub wypustka, osadzonego na nadkorzeniu ukrytego pod ziemią, którego pokrycia są lub łuskowate *squamosi* jak w lilii, lub łupinowate *tunicati* jak cebula i czosnek. DC mówi iż składem tak jest podobny do wypustka *Turio* p. t. w. że można by ją zwać *Turio persistens*, różni się bowiem tylko łuskami trwającymi tyle co i łodyga z nich wyszła.

BULLATUS powzdymany, którego powierzechnia tu i owdzie jest nadęto popodnoszona.

BURSICULA Rich. jest część górna dzióbka workowato wydłużona w której osadzone są trzonki *retinacula* p. t. w. w kwiatach sterczykowych.

BYSSACEUS bisiorowy, *byssacea volva* jest obrączka u Grzybków, z delikatnych pleśniowatych włókien złożona.

C

CACUMEN p. *Apex*. U Hayne, znaczy ogólnie ostre zakończenie.

CADUCUS opadający, rozróżnia Botanicy od *deciduus* tém, że znaczy wcześniejsze opadanie.

CÆRULEUS, *lescens*, błękitny, błękitnawy z gr. *cyanos*, jest wysoki czysty kolor błękitny nieco od niebieskiego ciemniejszy.

CÆSIUS niebieskawy, średni między niebieskim i szarym, jak barwa na Sliwkach i na Ożynach.

CÆSPITOSUS darnisty, mówi się o liściach korzeniowych gęstą darninę w wyrostaniu formujących. DC. używa tego wyrażenia na oznaczenie gęstych gałęzi, i nazwiskiem *touffu* tłumaczy.

CALAMUS DC. Sitowie, łodyga mniej więcej pęczalkowata pojedyncza, bez żadnych węzłów i kolanek, np. Sitnik *Scirpus lacustris* L. często bierze się za współznaczny z wyrazem *culmus* p. t. w.

CALATHIFORMIS Salisb. pułkulisty wklęsły z brzegami prostymi.

CALATHIS zowie *Cassini* kwiat składany p. *flos compositus*.

CALCAR z gr. *centhrum*, Ostroga Kl. jest łorebkowato-rurkowate przedłużenie korney, kielicha lub okwiatu, w dół obrocone, a częstokroć w sobie gruczołek miodnikowy zawiera np. Fiołek, Lnianka *Linaria*.

CALCARATUS ostrogowaty, mający ostrogę p. *calcar*.

CALCAREUS wapienny, na skałach wapiennych rosnący.

CALCEUS v *gypseus* wapienny, gipsowy, jest kolor biały ciemny i nie mający połysku.

CALLOSUS nagniotkowaty, mówi się o częściach których materya jest stwardła i mocna p. *Callus*.

CALLUS nagniotek, materya stwardła jak nagniotki na rękach u rzemieślników.

CALOPODIUM Rumph, z gr. *kalos* piękny i *pus* noga, tak nazywa pochwę kwiatową w rodzaju roślin zwanym *Arum* p. *Spatha*.

CALPA. Necker tak nazywa puszkę w rodzaju Mchów *Jungermania*.

CALYBION Mirb. jest to osada z kielicha lub pokryw kwiatowych powstająca w której umieszczona jest żołądź, jak w dębinie i ma kształt miseczki, nie wiem czy słusznie tu liczy owoc Buczyny. Tu także mieści Łusczak *nucula* p. t. w.

CALYCATUS nazywa się owoc obwinęty, pozostałym kielichem w kwiatach bez koronowych.

CALYCIFLORUS kielicho - kwiatowy, kwiat którego korona osadzona jest na kielichu.

CALYCINUS kielichowy, to jest, do kie-

licha należący *np.* *squamae calycinae* łuski kielichowe. Używa się niekiedy ten wyraz na oznaczenie iż roślina ma kielich różny wielkością od innych współgatunkowych roślin, *np.* *Hypericum calycinum*, w którym listki kielicha są nadzwyczajnie wielkie. Toż względem kielicha nieopadającego jak *Alyssum calycinum* L. którego listki trwają przy nasienniku czas jakiś, gdy w innych gatunkach zaraz po zapłodnieniu razem z koroną i pręcikami opadają.

CALYCOSTEMON z gr. *calyx* kielich, i *stemon* pręcik, Kielicho - pręcikowy, gdy pręciki na kielichu ma osadzone *np.* Róża, Wisnia.

CALYCVLATUS *Calyx*, kielich opatrzoney drugim kielichem p. *Calyculus*.

CALYCVLUS, używa się dla oznaczenia małego kielicha dodatkowego osadzonego pod kielichem zwyczajnym, *np.* w Szacie, w Gwóźdżikach, w Topolowce czyli Różie szazowej i tym podobnych. Zowie się taki kielich podwójny *Calyx duplex*.

CALYPTRA Czepek Jundz. jest delikatna błonkowata nakrywka mająca kształt kapturka, która puszkę mchów przykrywa.

CALYX. Kielich, jest część zewnętrzna kwiatu najzwyczajniey zielona z przedłużenia powierzchni szypułki powstająca; podług Jussieu kielich, jest okrywa, ktorey po-

działki na prz. ciw. stoją pręcików, to jest: że pręciki w szrodek onych padają; w ogólności zowią kielichem, okrywę zewnętrzną jeśli jest podwójna, pojedynczą zaś zowią *Perianthium*, *Perigonium* p. t. w.

CAMARA Mirb. *Carpellum* DC. jest to torebka nasienna częstokroć spłaszczone, z boku mająca kształt D, lub SS, lub naciągniętego łuku, składająca się z dwóch ścian połączonych na brzegu szwami, niepękająca jeśli jest 1-ziarnowa, np. Jaskier, na ogólnej osadzie z drugimi umieszczona; pęka zaś jeśli jest wieloziarnowa np. *Aconitum*.

CAMPANACEUS, *campaniformis* p. *campanulatus*.

CAMPANULACEUS dzwonkowaty.

CAMPANULATUS dzwonkowaty, mówi się o częściach mających kształt Dzwona np. Korona dzwonek.

CAMPESTRIS polny, na równinach, polach nieuprawnych rosnący, możnaby wyrazić stepowy, stepy bowiem nasze oddają zupełnie znaczenie wyrazu *Campus*.

CANALICULATUS rynienkowaty Jund. zowią się części, których środki są połużnie znacznie wklęsłe, a brzegi podniesione.

CANDIDUS biały najczystszy, np. kwiat Lili białey.

CANUS, *Canescens* siwy, jest kolor biały

powierzchni, która przez pokrycie gęste włosami białymi staje się taką, prawie współ-
znaczne są *incanus*, *incanescens*; imiesłowo-
we nazwiska tylko niższy stopień oznaczają
i nogą się oddadź przez wyraz siwawy, si-
wiejący.

CAPILLACEUS)

CAPILARIS) włoskowaty, mający cień-
kość włosa, lub postać, znaczy też miarę je-
dnego włosa p. *Capillus*.

CAPILAMENTUM Tourn. p. *Adelphia*.

CAPLLITIUM Pers zbiór nitek bardzo
cieńkich, na których osadzone są nasiona
grzybów, *Trichidium* Wild.

CAPILLUS włos, wyraz używany do o-
znaczenia miary porównania, długość tako-
wym wyrazem oddana wyrównywa połowie
linii, czyli $\frac{1}{2}$ cala.

CAPITATUS głowiasty, główkowy, mający
części skupione w kształt okrągławy na-
kształt głowy, np. kwiaty konieczyny, p. *Ca-
pitulum*, liście kapusty i salaty głowiastej.

CAPITULUM główka z gr. *cephalum*,
jest zbiór kwiatów bezszypułkowych lub
krótkoszypułkowych, na ogólnej szypułce tak
zblizonych, czyli skupionych, iż z daleka je-
dnym kwiatem byź się zdają np. Koniczy-
na. DC. tu liczy kwiaty od większej czę-
ści Botaników zwane złożeniami, *Flores
compositi* p. t. w.

CAPREOLUS p. *Cirrhus*.

CAPSULA torebka Kl. jest nasennik skórkowaty, pewnym stałym sposobem pękający, ze ścian złożony, najczęściej podzielony na komórki, w których nasiona do osi są przyczepione.

CAPSULARIS *fructus* DC. torebkowaty owoc, jest każdy nasiennik suchy otwierający się dobrowolnie w dojrzałości i zawierający wiele nasion, gatunki jego są *Folliculus*, *Legumen*, *Siliqua*, *Pyxidium*, *Capsula* etc p. t. w. *Capsularis* torebkowy, znaczy także należący do torebki, lub nią opatrzone.

CARCERULUS Mirb. pod tém nazwiskiem Mirbel zajmuje *Samara* skrzydłak p. t. w. Linneusza i torebkę wyraźną np. u powoju.

CARINA łódka, w koronie groszkowej płatek dolny kapturkowato - wklęsły, dla podobieństwa kształtu zowie się łódką. Łódka takowa nie zawsze jest z jednego płatka, częstokroć z dwóch, u wierzchu tylko zrosłych lub i zupełnie wolnych się składa, a zawsze okrywa części rodzajne. Łódką nazywają jeszcze wypukłość zewnętrzną podłużną a stąd:

CARINATUS. Łódkowaty, mówi się o częściach np. liściach, podłużnie na nerwie tak ostro zgiętych iż łódkę wyobrażają.

CARIOCARPA p. *Nucamentum*.

CARIOPSIS Rich. Zboże, owoc suchy, I-
ziarnowy, a którego nasiennik tak jest z na-
sieniem zrosły, iż się zupełnie miesza z o-
kryciem szczególném ziarna np. Żyto, Psze-
nica, *Cerion* Mirbela toż znaczy.

CARNEUS cielisty, kolor ciała, blado ró-
żowy.

CARNOSUS mięsisty, mający substancją
mięsistą.

CARO mięso, jest część mięsista owocu np.
Jabłko, Sliwka.

CARPADELIUM Desvauz p. *Polachena*.

CARPELLUM DC. *Camara*, *Carpellum*
wyraz powszechniey przyjęty i więcéy uży-
wany.

CARPIDIUM. DC. zowie się każdy szczegó-
lny owoc w owocu skupionym np. w Mor-
wie. p. *Syncarpa*.

CARPON z gr. patrz *Pericarpium*, *Fructus*.

CARPOPHORUM Link. podowocnik, prze-
dłużenie osadnika utrzymujące słupek, lub za-
wiązek owocu. Trzy są jego gatunki *The-
caphorum*, *Polyphorum*, *Seta* p. t. w.

CARPOS z gr. *carpos* owoc p. *fructus*.

CARTILAGINEUS Chrząstkowaty, mający
substancją chrząstek w Zwierzęcych.

CARYOPHYLLEA DC *Caryophyllata* Mirb.
Gwóźdźkowa korona, z pięciu listków ró-

wnych, wolnych, paznogiemi opatrzonych porządnie ułożona *np.* Gwoździk niepełny.

CASSIS Reichenbach nazywa Szyszakiem górny płatek sklepisty w Tojadzie *Aconitum*.

CASTRATUM *stamen* zowie się pręcik, któremu główki pyłkowej niedostaje.

CATAPETALÆ *corollae* Link. *p.* *Malvacea*.

CATENULATUS łańcuchowaty.

CATOCLESUM Dev. nasiennik skórkowaty, pokryty kielichem, który doyrzewając powiększa się nie nabierając soczystości *np.* wrodzaju *Chenopodium*.

CAUDA ogon z gr. *ura uros* jest. długie delikatne włókno, często kosmate, na wierzchołku nasienia osadzone *np.* *Pulsatilla* Sen.

CAUDATUS ogoniasty, ogonem opatrzony.

CAUDEX Karcz, Link wyrazem tym nazywa łodygę roczną w roślinach trwałych, której górna część ginąc, zostawia w kształcie korzenia część niższą wydającą w roku następnym nową łodygę. Wildenów tego wyrazu używa do oznaczenia pniów Palm i Paproci drzewnych. u Linneusza *Caudex* znaczy nadkorzeń, *p.* *Collum*.

CAUDEX *descendens* *p.* *Rhizoma*, *Columna*.

CAUDICULA Richard tak zowie w kwiatkach storczykowych szypułkę nitkowatą utrzymującą masę pyłku zapładniającego.

CAULESCENS łodyżasty, mający wyraźną łodygę.

CAULICULUS Link zowie tak łodygi których wiele razem z korzenia wychodzi p. *Tigella*.

CAULIFORMIS łodygowaty mający kształt łodygi.

CAULINUS łodygowy, należący do łodygi, części takowe często są różne od osadzonych na innych częściach.

CAULIS łodyga, jest część rośliny prostopadle od korzeni aż do kwiatu wzięta, wszystkie inne części na sobie utrzymująca. Według Tourneforta *Caulis* jest tylko łodyga roślin zielnych, np. Konopie, Bylica, Gwoźdżiki. Ogólnie jest to podpora główna wszystkich części rośliny od korzenia w górę się wznosząca.

CAULOCARPEUS *Caulocarpus* DC. łodygowocowy, roślina której owoc na łodydze wyrasta, lub której łodyga trwała, wielokrotnie wydawać może owoce np. Gruszka. **1C.** oznacza to przez 5 inni znakiem 3.

CAULON p. *Caulis*, z gr.

CAUSTICUS gryzący, palący jak smak Pieprzu tureckiego *Capsicum annuum* L.

CAVUS czczy, mający wewnątrz wydrążenie niczém nie zapełnione. *np.* liście cebuli zwyczajney.

CELLULA komórka, jest miejsce próżne z błonek i włókien tkanki roślinney utworzone. *Cellulosus textus* komórkowata tkan-
ka.

CELLULOSUS, *Cellularis* komórkowaty, mówi się często o łodydze, lub liściach wewnątrz rdzeniem komórkowatym wypełnionych *np.* Sit *Juncus* i Sitnik *Scirpus*.

CENOBIUM Mirb p. *Sarcobasis*.

CENTRALIS środkowy, w środku samym części jakiej osadzony.

CENTRUM śrzodek, rozumie się zawsze śrzodek jakiej części, w ogólności zaś używa się tylko mówiąc o ciałach stałych *solida*.

CENTRIFUGA *radicula* Gaertn. zowie się kielek odśrodkowy, jeśli jego wierzchołek od osi nasiennika jest odwrócony.

CENTRIPETA *radicula* Gaertn. dośrodkowy kielek, przeciwnie.

CENTHRUM z gr. p. *Calcar*.

CEPHALUM *Cephalantium* p. *Capitulum*.

CEPHALODIUM Achar. Głowaczek, gatunek osadnika w Porostach podobny da *Pattellulae* p. t. w. ale nie mający żadnego szczególnego brzegu.

CERION p. *Cariopsis*.

CERNUUS, *nutans, pendulus*, trzy blizko znaczne, wyrazy; *Cernuus* nachylony, gdy wierzch części prostopadłej poziomo jest pochyły.

CHALAZA Gaertn. zakończenie *prosty-pum*, częstokroć bardzo zgrubiałe inaczej *umbilicus Internus*, to jest miejsce pod znaczkiem przez które sznurek *Funiculus* przechodzi do nasienia.

CHÆTA z gr. p. *Seta*.

CHARTACEUS papierowy, mający Substancją papierową.

CHERMESINUS karmazynowy, kolor ciemnoróżowy prawie buraka ćwikłowego.

CHLOROS z gr. *chloros* p, *viridis*.

CHORDA *pistillaris* Correa p. *Styliscus*.

CHORION Malp. płyn, który przed zapłodnieniem całe jądro wypełnia a potem ni-
knie.

CHRYSANTHOS złotokwiatowy, którego kwiat ma kolor żółty złocisty.

CHRYSOCARPOS mający owoc koloru złocistożółtego.

CHRYSOS z gr. p. *aureus*.

CICATRICULA blizna, jest znak pozosta-
ły po opadnięciu liści na lydydze.

CICATRISATUS bliznowany, mający bli-
zny pozostałe po opadnięciu liści.

CILIARIS)

CILIARIS)

CILIATUS) rzęsowaty, osadzony na brzegach włosami zwanemi *Cilium*.

CILIUM. DC. rzęs, włos pojedynczy, nieco twardy, pospolicie na brzegu powierzchni jakiegó osadzony na kształt powieki.

CINABARINUS *Cynobrowy*, jest kolor żywy, czerwony mniej jednak od paśowego.

CINEREUS *cinerascens* popielaty, popielawy jest szary ciemny zbliżający się do czysto spalonego popiołu.

CIRCINALIS, *circinatus* zwiniony poprzecznie od góry do dołu, np. po nerwie podłużnym liściowym jak w paprociach. U Bullarda współzaczny z wyrazem *orbicularis*.

CIRCULARIS p. *Orbicularis*.

CIRCUMCLUDENS, otaczający, jeśli część jaka otacza część drugą różną od siebie, przyległą do niej którą stroną. Część wewnętrzną zowie się.

CIRCUMCLUSUS Otoczona.

CIRCUMDATUS, Obwiedziony, jeśli część jaka otacza drugiej części nasadę.

CIRCUMFERENTIA obwód jakiej części uważając tylko jej figurę płaską.

CIRCUMNATUM *folium* zowie Hayne liście miększe, mięsiste, całą nasadą do łodygi, lub gałęzi przyrośłe.

CIRCUMSCISSUS wokół pękający, tak się

zowią torebki pękające poprzecznie na dwie części. p. *Pyxidium*.

CIRCUMSCRIPTIO obwód, patrz *Ambitus*.

CIRCUMSEPIENTIA *folia* DC. zowią się liście leykowato obwijające łodygę jakoby ochraniając młode gałązki.

CIRCUMSCRIPTUS opisany, mówi się, o częściach farlowanych, kiedy kolor jeden od drugiego nagle się odcina.

CIRRHATUS Römer, znaczy część jaką podobną do wąsa lub jego sprawującą czynność, jak ogonki w liściach niektórych *Akacyi*; zowią *folia Cirrhata* liście, które brzegiem lub wierchołkiem, obwijają się około innych części.

CIRRHIFERAE zowią się rośliny mające liście opatrzone wąsami.

CIRHOSUS wąsaty, opatrzony wąsem *Cirrhosus*, lub nakszałt wąsa skrecony jak liście u *Fumaria capreolata*.

CIRRHUS wąs, jest delikatna, nitkowata, zwijająca się część, którą roślina czepia się do przyległych podpór.

CISTA Scopoli tak zowie, potrójne okrycie nasienia, zwierzchnie i wewnętrzne błonkowate, pośrednie mięsiste. Bernhardt, zaś tak zowie nasiennik w którym nasiona do sklepienia są przymocowane.

CISTIDIUM Link p. *Utriculus*.

CISTULA DC. jest osadnik zrazu kulisty zamknięty napełniony nasionkami przyczepionemi do nitek i ułożonemi w kształcie jądra w orzechu, wypróżniający się potem nieforemnie, jak w porostach *Sphaerophorae* zwanych.

CLADOS p. *Ramus*, z gr.

CLANDESTINUS utajony, mówi się o częściach ukrytych, np. kwiaty okwitające pod swoim okryciem, lub po okwitnieniu, kryjące się w pochwie.

CLAUSUS zamknięty, mówi się o częściach szczególniej koronie i kielichu, mających otwór albo wargami albo obcym jakiem ciałem zawarty.

CLAVATA, *claviformis corolla* pałeczkowata korona, ma postać rurki u góry znacznie zgrubiałej.

CLAVATUS *stylus* pałeczkowaty słupek, walcowaty, u góry znacznie zgrubiały, w ogólności znaczy kształt obły, czyli walcowaty, u wierzchołka znacznie zgrubiały.

CLAVICULA tak dawniejsi zwali wąsy *Cirhi*.

CLINANTHIUM Cassini nazywa tak osadnik w kwiatach złożonych. p. *Receptaculum*.

CLINANDRIUM Rich. jest w kwiatach storczykowych, wklęsłość u wierzchu *Gynostomium* w której mieści się *Anthera*.

CLYPEATUS puklerzowaty p. *Peltatus*, okrągły w środku nieco wypukły.

COADNATUS, *coadunatus*, *coalitus*, *coharens* p. *connatus*.

COALITUS p. *connatus*.

COÆTANEUM *amentum* zowie Willdenów, byrki na wierzbach, kwitnące razem z rozwijającymi się liśćmi, ogólnie mówi się o liściach rozwijających się razem z kwiatami.

COARCTATUS skupiony np. *Panicula coarctata* jest wiecha, ktorey gałązki tak są skupione, iż zdaje się być kłosem, jak *Alopecurus*, *Phleum*.

COARCTURA Grev. p. *Collum*.

COCCINEUS pasowy, najwyższy jasny czerwony.

COCCUS DC. guzik, gatunek komórki sprężysto pękający z przyczyny pewnego gatunku sprężyny u spodu osadzoney, np. Ostro-mlecz *Eurphobia*, ktorey owoc z trzech takich komorek złożony 3-guzikowy 3-coccus nazwany. Liczba takowych guzików uważa się i oznacza tak: *mono*, *di*, *tri* etc. *coccus*, 1. 2. 3. i t. d. guzikowy.

COHÆRENS p. *connatus* z tą różnicą że zrosły nasadą.

COLEOPTILUM)

COLEOPHYLLUM) Mirb. pochewka któ-

ra tworzy klapka nasienna w Trawach *Epi-
blastus* Rich.

COLEORHIZA Mirb. tak nazywa przy-
datek pochewkowaty przy korzonku nie-
których traw wschodzących.

COLESULA, Neck. tak nazywa torebki
blonkowate wypuszczające nasiona w porostach
zwanych *Hepaticae*.

COLLARE Rich. p. *Ligula*. *Collare* Bull.
p. *Annulus*.

COLLATERALES *Cotyledones*, przyboczne
klapki, zowią się gdy z iednego punktu, o-
bie wychodząc, zdają się dolnym brzegiem
zrosłe z sobą.

COLLINUS pagórkowy, na pagórkach ro-
snący.

COLLUM. Mirb. nadkorzeń, średnia
część zawązka nasiennego pomiędzy piór-
kiem czyli rostkiem i korzonkiem. *Collum*
DC. Nadkorzeń, z francuzkiego *Souche*, jest
część pośrednia między korzeniem a łody-
gą; tak się jeszcze nazywa zgrubiałość gar-
dzieli w koronach 1-płatkowych.

COLORATUS farbowany, mówi się wte-
dy gdy część iaka rośliny ma kolor inny
od zwyczajnego sobie np. *Calyx coloratus*
kielch farbowany ma *Hesperis matronalis*
L. gdyż jego listki są po większy części fio-
letowe.

COLUM Salisb. p. *Placenta*.

COLUMELLA DC. *Sporangidium* Hedwig, oś, jest ciało nitkowate w środku samym puszki mchów (*Theca*: p. t. w.) umieszczone na którym osadzone są nasionka, podobnież w torebkach roślin jawnopłciowych oś do której przyczepione są nasiona, zowie się *columella*.

COLUMEN Tournef p. *Axis*.

COLUMNA to jest co *Adelphia* p. t. w.

COMA warkocz Kl. czupryna, jest pęk przysadek lub liści kwiatowych wieńczących wierzchołek łodygi nad kwiatami np. *Frittilaria imperialis* *Salvia Horminum*, toż nazwisko daje DC. pewnym włoskom skupionym na jednym końcu nasienia i tworzącym niejaki czubek p. *Pellicula*.

COMBUS zowie tak cebulki szafranów *Crocus* mające pod łuskami zwierzchniemi, bulwkę zsiadłą, niedzielącą się na łuski.

COMISSURA składek, jest płaszczyzna którą stykają się z sobą ziarna nasion w roślinach baldaszkowych.

COMMUNIS p. *universalis* wspólny, ogólny, więcey się używa w ostatniem znaczeniu: tak, mówi się *petiolus communis* ogonek ogólny jeśli na nim są osadzone listki z ogonkami szczególnemi, *calyx communis* jeśli w nim zawarte są kwiaty z kielichami szczególnemi i t. p.

COMOSUS czubiasty czubkowaty, mający wyżej opisaną czuprynę lub czubek.

COMPACTUS zbity, jak naygęściey skupiony.

COMPLETUS zupełny, mówi się jeśli żadnych części nie brakuje; zwyczajnie zaś stosuje się do kwiatów, *flos completus* jest kwiat mający kielich i koronę chociażby innej jakiej części nie dostawało. Przeciwny temu znaczeniu wyraz *incompletus*. p. t. w.

COMPLICATUS ztulony, jest zgięty podłużnie iż brzegi jego stykają się *np.* liście wielu traw.

COMPOSITUS składany, złożony, mówi się o częściach w których skład wiele innych wchodzi *np.* *Flos compositus* kwiat składany jeśli wiedzonym kielichu ogólnym wiele osobnych zupełnych kwiatów jest osadzonych, *np.* słonecznik. *Folium compositum*, jeśli na ogónku ogólnym osadzone są listki osobne, *np.* Akacya, Róża, *Racemus compositus* grono złożone, jeśli na szypułce ogólnej zamiast kwiatów osadzone są pomniejsze gronka.

COMPRESSUS spłaszczony, mówi się o częściach stałych *solida* jeśli przecięcia po przecznego obwód wystawia elipsę.

CONCAVUS wklęsły, wydrążony nie zbyt głęboko.

CONCEPTACULUM Medik. p. *Pericarpium* i *Folliculus*.

CONCOLOR jednobarwny, wszędzie jeden kolor mający.

CONDUPLICANTIA *folia*, DC. zowie liście pierzaste, których listki składają się pod ogólny ogonek dolnemi powierzchniami.

CONDUPLICATUS zdwoiony, złożony we dwoie podłużnie, czyli raczej dwie części płaskie przystające do siebie podłużnie złożone, np. *Cotyledones* klapki nasienne w Kapuście, Rzodkwi. p. *Orthoploceae* DC.

CONFERTUS Skupiony, prawie jedno co i *Coarctatus* p. t. w. i w. *conglomeratus*, *glomeratus*.

CONFLUENS Spływający, czyli nasadą połączony z drugimi częściami.

CONFORMIS podobny L. *Similis*, mający z drugimi jednakowy kształt.

CONGESTUS p. *densus*, *aggregatus*.

CONGLOBATUS Skupiony kulisto, jeżeli części jakiegokolwiek skupione są na kształt kuli, prawie współznaczne z *Capitatus*.

CONGLOMERATUS p. *Glomeratus*.

CONICUS kręgielkowaty, ostrokragły, od *Conus* ostrokrag, bryła w górze ostro zwężona, a której podstawa i poprzeczne przecięcia wyobrażają koło, ogólnie zaś jeśli forma w nasadzie szersza niż u wierzchu.

CONIDIUM Link, małe okrągławe ciała znajdujące się na niektórych porostach po-

jedynczo lub skupione, które brano już to za pyłek, już za nasionka, p. *Propagulum* Willd.

CONJUGATUS p. *geminus*, *Jugum*.

CONJUNCTORIUM Ehrh. p. *Operculum*.

CONNATUS, *cohaerens* zrosły, mówi się o częściach tak z sobą spojenych, iż z trudnością jedną od drugiej odedrzeć można, toż *coalitus*, *coadunatus*.

CONNECTICULUM p. *Gyrus*.

CONNECTIVUM Rich. sprzążka, jeśli komórki główki pyłkowej są oddzielone, część pośrednia zowie się *connectivum*, a ta bywa niekiedy znacznie szeroka. W Storczykach *Orchideae* daje ważną cechę rodzajową; Główki zrosłe w rurkę w kwiatach składanych Cassini zowie *connectivum*.

CONNEXUS spojeny, lekko zrosły, iż łatwo odjąć się daje.

CONNEXATUS mówi się o częściach stykających się z sobą, np. na wiązce zrosłych nitek, wolne pyłkownie wpręcikach.

CONNIVENS, mówi się o częściach wierzchołkami mocno do siebie zbliżonych, np. *petala conniventia* u *Trollius europaeus* L.

CONTRACTUS, znaczy część jaką w o-tworze mocno ściśnioną, np. rurka kielicha u *Agrimonia*, *Panicula contracta* znaczy wi-chę której gałązki proste zbliżone są do ogólnej osadki *Rachis*.

CONTIGUUS, przyległy, znaczy że części tak są do siebie zbliżone, iż zdają się jedną całość stanowić.

CONTINUUS ciągły, składający jedną nieprzerwaną całość, lub tak jednostayny i zrośnięty, iż bez rozdarcia odjąć się nie daje.

CONTORTUPLICATUS skręconozgięty, mówi się o częściach nieforemnie pogiętych i pokręconych.

CONTORTUS skręcony, *Contorta corolla* skręcona korona, zowie się korona jednopłatkowa której podziałki równe i jednakowe zakrzywiają się jedna za drugą, *np.* Barwinek.

CONUS p. *Strobilus*.

CONVEXUS wypukły.

CONVOLUTIVA folia Liście zwijające się wzdłuż, tak iż jeden brzeg służy za oś około której cała płaszczyzna obwija się w kształcie rożka, *np.* Konwalia.

CONVOLUTUS zwiniony w siebie śrubowato.

COPULATIVA dissepimenta zowią się przegrody nasiennika nie oddzielające się do brze ani od osi, ani od ścian.

CORCULUM p. *Embryo*.

CORDATUS serduszkowaty, jajowaty przy nasadzie na dwie okrągłe klapy podzielony nakszałt serduszek czerwienych na kartach.

CORDIFORMIS p. *Cordatus*.

CORDYLUM z gr. p. *Lomentum*.

CORIACEUS korowy, mający substancją kory skórkowatej.

CORMUS. Willdanów tym imieniem zowie ogólnie łodygi. Można by powiedzieć że to jest inne rodzajowe, gatunki zaś są *Caulis*, *Scapus*, *Culmus*, *Calamus*, *Stipes*, *Surculus*, *Truncus* t. p. w. Od niego pochodny *Cormideus* mający pastać łodogi, toż część dolna łodygi pod ziemią ukryta, co nazywają także *Caudex intermedius* tudzież *Carmus* mający łodygi.

CORNUEUS Równy, mający substancją rogową, znaczy także gatunek koloru ciemnego, lub przezroczystość rogową.

CORNICULATUS rożkowy, mający postać rożka.

CORNUA Jacq. rogi, jest róg kończący kapturek *Stylostegium* Link, zakończenie onego zowie Jacq. *rostrum* dziobem a rozmaite przedłużenie spłaszczonego grzbietu ala skrzydełko, np. *Stapelia*. *Cornu* bierze się często za to samo co i *Calcar*.

CORNUTUS rogaty, mówi się o jakiegokolwiek części zakończonej rogatym dodatkiem, w składanych wyrazach używa się *cornis* np. *bi-tri-cornis*.

COROLLA Kerna Jund. wieniec Bess, jest wewnętrzne okrycie części rodzących kwiatu

jeśli okwiat jest podwójny, a podziałki jego stoją z pręcikami na przemian a zwyczajnie jest farbowany. Linnensz uważa kielich za przedłużenie kory, koronę zaś za przedłużenie miazgi i mówi że przyrodzenie nie położyło granicy po między koroną a kielichem, dla tego też używany wyraz od DC. *perigonium* najlepiej służy, bo oznacza ogólnie okrycie części rodzajnych bez względu nato czy jest koroną lub kielichem. DC. mówi albowiem że za koronę uważa się okrycie jednej z nitkami natury; a w ów czas to co Jussieu uważa za kielich *np.* Lilia, byłoby tak jak Linneusz powiedział koroną, korona traw Linneusza p. *Stragula*; korona mchów p. *perimetrium*. p. *Perianthium*, *Calyx*, *Petala*.

COROLLACEUS koronowy, do korony podobny.

COROLLATUS mający koronę,

COROLLINUS *corollaris* do korony należący.

COROLLOPHORUM Link, dolna część okwiatu przyległa zarodkowi i po opadnięciu kwiatu, przynim zostająca, *np.* *Mirabilis*.

COROLLULA p. *flosculus*.

CORONA przykoronek Jund. jest część kwiatu do korony podobna, w niej lub na niej osadzona, *np.* Narcyz. Firletka *Lychnis*. p. *Nectarium*.

CORONATUS uwieńczony, mówi się o częściach na wierzchołku opasanych zabytka-

mi opadłych części, lub częściami dodatkowymi.

CORTEX Kora z gr. *Derma* jest zewnętrzne okrycie łodygi drzewiastej, odstające od niej dobrowolnie w pewnych porach roku, lub przez wymoczenie.

CORTICALIS nakorowy, na korze znajdujący się.

CORTICATUS, *corticosus*, korowy, korą opatrzony, lub mający korową substancją.

CORTINA Pers. Kapa, jest gatunek obrączki w Grzybach, która pękając zostaje przy kapeluszu i trzona nie otacza p. *Annulus*.

CORYMBOSUS baldaszkogronowy, mający na sobie baldaszkogron, lub ułożony podobnie do niego, Bierze się często za iedno co i *fastigiatus* p. t. w.

CORYMBUS Baldaszkogroń. Jund. jest kwiatostan, w którym szypułki są tak ułożone jak w gronie *racemus*, z tą różnicą, iż dolne są dłuższe i w początku kwitnienia z górnemi równając się wierzchołkiem, kwiaty ich formują z wierzchu płaszczyznę jedną naksztalt baldaszka, potem zaś przedłużają się i tworzą prawdziwe grono.

COSTA *Jugum*. Zeberko, jest wypukłość podłużna na nasionach roślin baldaszkowych; *Costa* bierze się często za *nervus*, mówiąc o liściach, jeśli te nerwy, od głównego na dwie strony gęsto i równolegle się rozchodzą, jak na liściach Bananów *Musa*.

COSTATUS żeberkowaty p. *Costa*.

COTYLEDONES klapki nasienne, czyli li-
stki nasienne, różne bardzo od liści całej
rośliny, częstokroć nawet z ziemi nie wy-
chodzące, te listki pierwotne ciągnąc z zie-
mi grube soki pożywne przerabiają je w so-
bie i zdelikatniałe udzielają wschodzącej ro-
ślinie zbyt jeszcze słabej do zniesienia zby-
teczney onych ostrości i mocy. Położenie
tych kłapek liczba, kształt, ułożenie w ziar-
nie są nader ważnemi cechami w rozważaniu
roślin i układzie ich przyrodzonym.

COTYLEDONEUS opatrzoney takimi kła-
pkami.

COTYLIFORMIS Salisb. czerpaczkowaty,
różni się od formy tacowey *hypocraterifor-*
mis p. t. w. tём że ma brzegi podniesione.

CRASSUS gruby mający pewną objętość.

CRATERIFORMIS DC. czarkowaty, półku-
listy wklęsły, w nasadzie zwężony.

CREMOCARPIUM Mirb. p. *Polachena*.

CRENÆ karby, *crenatus* karbowany, gdy
obwód, brzegu jakiej części w ząbki zokrąglone
jest wycinany, takowego karbowania rozma-
te są stopnie, *grosse* grubo, *acute* ostro, *ob-*
tuse tępo, tudzież *crenulatus* drobno kar-
bowany i *duplicato* lub *bi-crenatus* gdy na
karcach większych drobniejsze się jeszcze
znaydują.

CRENATUS, *crenulatus* p. *Crenae*.

CRETACEUS kredowy, rosnący na skałach kredowatych.

CRINIS DC. Włosień, włos twardy do końskiego włosieni podobny.

CRINITUS p. *Jubatus*.

CRISPABILIS mówi się o częściach skręcających się w uschnieniu.

CRISPUS, *crispatus* kędzierzawy, którego podziałki wąskie i krótkie rozmaity mają kierunek np. w liściach Jarmużu.

CRISTA grzebień *cristatus* grzebieniasty, część jakowa mająca kształt kurzego grzebienia, miąższa, ząbkowana, jak niekiedy przysadki, lub spłaszczona i podzielona nie równie i kędzierzawo jak osadka w *Celosia cristata*.

CROCEUS *crocatus* z gr. *Crocus*, szafrowy, żółtoczerwony.

CRUCIATUS krzyżowy, gdy jakie części w krzyż są ułożone, np. gałęzie, liście krzyżowe, jeśli po cztery z jednego punktu w okrąg łodygi pod kątami prostymi względem siebie stoją, toż *quaternus* znaczy. *Corolla cruciata* p. *Cruciformis*. *Cruciatus* często jest współznacznym z *decussatus* p. t. w.

CRUCIFORMIS *Crucifera* krzyżowa, *corolla* korona, zowie się gdy cztery jej listki parami na przeciw siebie tak stoją, iż

wyrażają krzyż z wierzchu patrząc, np. Lewkonia, Kapusta, Rzodkiew, Rzeżucha, Chrzan, stąd nawet takowym kwiatem opatrzone rośliny składają Familią od Botaników *Cruciferae* krzyżowe zwaną. Częstokroć główki pyłkowe podwójne zbliżone ku sobie składają krzyż i toż noszą nazwisko, np. Bluszyk ziemny, *Glecoma*; znaimie 4dzielne zowie się także krzyżowe, np. u Wierzbówki *Epilobium*.

CRUSTACEUS skorupiasty, narosły powłoką prawie kamienną, p. *lapideus*.

CRYPTOGAMIA z gr. *cryptos* okryty i *gamos* małżeństwo, my tłumaczymy ten wyraz przez skrytopłciowy, to jest taki, w którym narzędzia płciowe nie są dostrzeżone, lub niewidoczne, np. Paprocie, Grzyby.

CRYPTOGAMUS Skrytopłciowy, którego narzędzia płciowe trudne są do rozpoznania dla swej drobnosci, kształtu lub położenia, np. Porosty.

CRYPTOSTEMON p. *Cryptogamus*.

CUBITALIS miara 17 cali.

CUBITUS miarą od łokcia do końca palców wyrównywająca 17 calom, stąd: *cubitalis*.

CUCULLATUS kapturkowaty, gdy część jaka zasklepiona ma postać kapturka, np. płatek górny korony Tojadu i jego przyko-

ronek. Liść kapturkowy, jest liść serdu-
szkowaty, klapkami zwinięty i od nasady o-
gónka odgiętego stawi kształt kapturka. *Cu-
cullatus* jest czasem jednoznaczny z *Calca-
ratus*.

CUCULLUS kapturek, zowie się przyko-
ronek wielu roślin, np. Tojadu. patrz tak-
że *auricula*, *stipula*, *calcar*, *cassia*.

CULMEUS ździebłowy do źdźbła należący.

CULMUS źdźbło Kl. łodyga trawom wła-
ściwa w pewnéj odległości kolankami opa-
trzona z których wyrastają liście.

CUNEATUS, *cuneiformis*, klinowaty, część
jaka płaska długa, od dołu wązka w górze
rozszerzona i przytępiona; współznaczny tak-
że z wyrazami *obconicus* i *flabelliformis*.

CUPULA p. *Glans*.

CURVINERVIA DC. zgięto nerwiste liście,
gdy nerwy w nasadzie i wierzchu schodzą się
z sobą np. w liściach Babci *Plantago*.

CURVUS *curvatus*, *incurvatus*. krzywy,
skrzywiony, jakkolwiek łuk formujący.

CUSPIDATUS Ostrokończaty, gdy wierzch
długim cienkim szecinowatym ostrzem za-
kończony.

CUSPIS, wierzchołek przedłużony, ostry,
nieco twardy.

CYANEUS modry, jest błękitny żywy, jak
w bławatkach kwiaty.

CYANOS z gr. p. *Caeruleus*.

CYATHUS węborek W. jest kształt części jakiéy wklęsły do kubka okrągłego podobny p. *Cupula*, ztąd *Cyathiformis* węborkowaty.

CYLINDRANTHERÆ Wach. p. *Syngenesae*.

CYLINDRACEUS. p. *Cylindricus*.

CYLINDRICUS walcowaty, jest kształt brylowaty w całej długości równie gruby, którego przecięcie poprzeczne jest koło. np. źdźbła łszenicy, współznaczone prawie z nim jest *teres* p. t. w.

CYLINDRUS jest rurkowate cienkie przedłużenie błonki otaczający słupek w niektórych roślinach, jak wrodzaju *Melia*, na którey brzegu wewnątrz lub zewnątrz osadzone są pręciki.

CYMA podbaldaszek Jund. jest kwiatostan w składzie swym baldaszkowi bardzo podobny, którego promienie główne z jednego punktu wychodzące są gałęziste, a zamiast szczególnych baldaszków, na wiązki są podzielone, np. Kalina, Bez pospolity, Rozchodnik.

CYMOSUS podbaldaszkowy p. *Cyma*.

CYMBIFORMIS członkowaty, gdy kształt członka wyobraża.

CYNARRHODON Szepszyna, zbiór wielu

nasienników kościstych w kielichu mięsistym wewnątrz osadzonych, *np.* owoc Róży, któremu tu dałem nazwisko pospolite wszystkich Róż dzikich i ich owoców.

CYPHELLA dołek okrągławy brzegowany, który daje się widzieć często na dolnéj powierzchni porostów zwanych *Stictae* a którego użytek niewiadomy.

CYPSELA *p.* *Acenium*.

D

DACRYOIDEUS łzawy, zowie Gaetner nasiona z jednego końca zaokrąglone, z drugiego zastrzone, na kształt spadającej łzy.

DÆDALEUS czuprynowaty Jund, mówi się o liściach u wierzchu rozszerzonych, poszczepanych na podziałki wąskie i kędzierzawe. Tenże wyraz bierze się czasem za to co i *labirinthiformis*.

DEBILIS słaby, część cienka i delikatna iż się prosto trzymać nie może.

DECA z gr. dziesięć, używa się w wyrazach składanych na oznaczenie iż części jakich jest dziesięć *np.* *Decaphyllus* 10-liściowy.

DECEM dziesięć, używa się w składanych *np.* *decemfidus* 10-dzielny.

DECIDUUS opadający, tak się zowią części

debrowolnie od innych odpadające, *np.* liście, płatki korony, *deciduus* opadający, współznaczny prawie z wyrazem *caducus* częściej używany; *folia decidua* są liście wszystkich drzew naszych prócz Sosen.

DECLINATUS, *deflexus* pochylony, jest kierunek takowy, iż wierzchołek w dół nachylony, a wypukłość łęku w górę jest obrocona.

DECOLOR bezbarwny nie mający żadnego koloru.

DECOMPOSITUS DC. gdy przedziałki liścia składanego są składane, mówi się *folium decompositum*; wogółności znaczy, iż części jakie części składane jeszcze są podzielone, *np.* przedziałki liścia i t. d. używa się często za *Compositus* i nawzajem.

DECORTICABILIS dający się łatwo odebrać z kory lub oskórki, jak wiele bedlek i grzybów, jak kora na brzozie.

DECORTICATUS *p. pellitus, antherae decorticae* jak u Storczykow, pyłek w masach palczkowatych okazuje się bez żadnego okrycia.

DECRESCENS mówi się o częściach ku wierzchołkowi coraz zmniejszających się, *np.* liście od korzeni wielkie ku wierzchołkowi łodygi, coraz są drobniejsze niezmieniając kształtu.

DECUMBENS oparty, Jund. gdy z początku ma kierunek prostopadły, a potem opiera się o ziemię.

DECURRENS zbiegający po ogonku, mówi się o liściach bezogonkowych których boki od nasady zbiegają po łodydze.

DECURSIVUS DC. tak się zowią nerwy liściowe same tylko zbiegające po ogonku.

DECUSSATUS krzyżasty, są części przeciwległe, na podporze czterema rzędami osadzone tak iż z góry patrząc, zdają się na krzyż być osadzonemi, np. Mięta leśna *Mentha sylvestris*.

DEFLEXUS p. *Declinatus*.

DEFLORATIO okwitanie, jest epoka opadania lub więdnienia pręcików i części okrywających zawiązek, jako to korony i kielicha.

DEFOLIATIO opadanie liści, jak na drzewach w jesieni.

DEFORMATIO przekształcenie się, jest zmieniienie kształtu jakiej części pochodzące, z przyczyny widoczney, często bierze się za jedno co i *monstrositas* p. t. w.

DEHISCENS pękający, to jest wpewnym czasie otwierający się dobrowolnie, jak nasienniki suche, np. Strąki Grochu.

DEHISCENTIA pęknięcie, działanie przez które ściany czyli łupiny zamykające jakie

części i szwami połączone, rozdzielają się dobrowolnie wzdłuż szwów nie rozdzierając się, a miejsce takowego pęknięcia opisuje się, *np. basi* w nasadzie, *latere* zboku, *apice* u góry.

DELIQUESCENS mówi się o lodydze, gdy ta tak się rozdziela na gałęzie, iż potem zupełnie niknie, jak *Bagno Ledum palustre* L.
DELIQUIUM p. *Emarginatura*.

DELTOIDEUS deltowy, kształt powierzchni 4boczny, lecz dwa boki są krótsze i czynią kąt rozwarty, iż całą powierzchnią za 3boczną prawie brać można, kształt ten zbliża się podobieństwem do greckiego *Delta*.

DEMERSUS wynurzony, to jest z pod wody na wierzch pokazujący się, częstokroć bierze się za jedno co *natans* p. t. w.

DENDRON z gr. p. *arbor*.

DENLROIDES mówi się o niektórych gatunkach mchów mających lodyzkę nakształt drzewka gałęzistą, znaczy także czasem to co i *arboreus*.

DENS DC. ząbek, zowie tak nacięcie brzegów jakiegokolwiek części drobne, tępe, wierzchołkiem cokolwiek w górę obrócone stąd.

DENTATUS ząbkowany i *denticulatus* drobno ząbkowany, gdzie ząbki ledwie są znaczne, mówi się *radix dentata* jeśli korzeń mięsisty z drobnych cząstek na kształt zębów zwierzęcych jest złożony.

DENUDATUS obnażony, mówi się o częściach, które będąc wprzód okrytymi, tracą okrycie i nagiemi się stają.

DENUS *denarius*, dziesięciorny, dziesiętny.

DEPAUPERATUS, *depauperata umbella* ubogi baldaszek, to jest z niewielu promieni złożony. i t. p.

DEPENDENS zawieszony, wiszący, obrócony ku ziemi wierzchołkiem; mówi się o liściach *folia dependentia* DC. kiedy liści dłoniastych podziałki zwieszane są ku ziemi w czasie snu, np. *Lupinus*, *Oxalis*.

DEPRESSUS zgnieciony, mówi się o roślinach niskich rozszerzonych, lub o ich częściach, jeśli te są krótkie rozszerzone, i jakby przyciśnione z góry, a przecięcie poprzeczne nierównie szersze jest od podłużnego.

DERMA z gr. p. *Cortex*.

DESCENDENS znaczy kierunek części od nasady poziomej, wierzchołkiem ku ziemi się odchylający, *descendens caudex* p. *radix*.

DESCENSUS L'Her. p. *Radix*.

DESINENTIA zakończenie, jest sposób jakim części są zakończone np. *obtusus* tępy, *acutus* ostry, p. t. w. *desinens in setam, aristam*, kończący się szczecina, ością, *desinens in stylum* i t. p.

DESMA z gr. p. *Lana*, znaczy szczególnie wlniste włosy na nasionach osadzone, jak u Wierzbówki *Epilobium*.

DESSICATIO wyschnienie, usychanie części jakich.

DEXTRORSUS, *sum*, prawy, kierujący się na prawo, *dextrorsum volubilis* na prawo się wijący jak powój p. *volubilis*.

DIADELPHIA z gr. *di, dia* dwa i *adelphos* brat p. *Adelphia*.

DI z gr. *di, di* dwa, *diandria* dwupręcikowa, *di* dwa i *aner* pręcik, następnie idące wyrazy okażą sposób składania się z greckiego, z imionami liczbowymi.

DIAPHANUS pół przezroczysty, jeśli część błonkowata przepuszcza cokolwiek światła.

DICHOGAMIA. Sprengel tak zowie rozwijanie się kwiatów oddzielno-płciowych nie w jednym czasie, i tak jeśli samcze pierwey się rozwijają od samiczych zowie *Dichogamia androgyna*, jeśli samicze to *dichogamia gynandra*.

DICHOTOMIA dwudzielnosc, *dichotomus* dwudzielny, widłowaty, jeśli łodyga od dołu począwszy aż do najdrobniejszych gałązek, widłowato na dwoje się podziela.

DICLINUS dwułożny, to jest że w osobnym kwiecie pręciki, w osobnym na słupki, bliskoznacznym z wyrazami *Monoicus*, *dioicus* p. i w.

DICOTYLEDONES zowią się rośliny których nasiona są dwuklapkowe, np. Gruszka,

Kapusta, Konopie, Gwoźdźniki, p. *Cotyledones*.

DIDYMUS, mówi się o częściach połów-
nych przez zroszenie jedna obok drugiey,
np. *Anthera dityma* gdy dwie główki pyl-
kowe z sobą są zrosłe, *semina didyma*, są na-
siona baldaszkowych, *silicula didyma* w ro-
dzaju *Biscutella* L.

DIDYNAMIA. Linneusz biorąc za zasadę
układu swego pręciki, uważał ich liczbę, o-
sadę, stan i stosunek, a widząc w pewnych
kwiatkach pręciki proporcjonalnie nierówne,
to jest, 2-dłuższe a 2 krótsze, lub 4 dłuż-
sze a 2 krótsze, długość większą wyraził
przez moc z gr. tak *Dydynamus*, *didynamia*,
kiedy 2 dłuższe; *tetradynamus*, *tetradynamia*,
kiedy 4. dłuższe. Dr. Presl w swojej Florze
Czeskiej *Didynamia* tłumaczy warazem
Dwumocność, *Tetradynamia* *Czterymocno-
ść*, ś. p. Kluk. nazwał, *dwusilna*, *cztero-
silna*, p. Bot. dla szk. nar. p. 158. X. Jundziłł
w pismach swoich, oznacza te wyrażenia na-
zwiskami nierównosześpręcikowa i nie-
równocztéopręcikowa. Martynow w swoim
słowniku Rossyjskim nazywa *Dwoysilie*,
Dwoymoczye, *Dwustarszeństwo*. My się
X. Junizilla trzymamy.

DIERESILIS Mirb. owoc złożony z kilku
guzików *coccum*, w około jednéy osi ułożo-
nych nie pękających sprężysto, np. nasien-

niki Słazu, Nasturcyi. Tu liczy Mirbel (może niewłaściwie) owoc Przytulii (*Galium L.*) z dwóch sakewek *utriculi* złożony. p. *Utricularus*.

DIFORMIS p. *Monstruosus*, i *inaequalis*.

DIFFUSUS rozpierzchny, mówi się o łodygach i gałęziach gdy zaraz od dołu rozchylają się na różne strony; o wiechach jeśli ich podziały są bardzo rozpostarte DC. tym wyrazem oznacza także kolory równo rozchodzące się.

DIGITALIFORMIS naparstkowaty, dzwonkowaty z brzegiem przedłużonym prostym.

DIGITALIS Długość palca p. *digitus*.

DIGITATUS. palezasty, jest to samo prawie co *palmatopartitus*, to jest podzielony aż do samej nasady nakszaft dłoni z palcami rozwartemi; np. *Potentilla alba* DC zaś wyraz ten stosuje tylko do takich części, które palezasto podzielone, mają podziałki grube wałkowate nakszaft palców, *spicae digitatae*, p. *fasciculatus*.

DIGITUS miara długości palca wskazującego, czyli dwa cale lub cokolwiek więcej.

DIGYNUS dwusłupkowy z gr. *di* dwa i *gynae* samica.

DILATATUS rozszerzony, jeśli część jaka od pewnego punktu się rozszerza.

DILUTE, *dilutus*, blady, używa się na wyrażenie bladości kolorów np. *dilute purpureus* blado purpurowy.

DIMIDIATUS połówkowy, jeśli części jakiej jest tylko połowa, np. *verticillus dimidiatus radii dimidiati* zowią się promienie w kwiatach składanych, do połowy tylko obwodu osadzone.

DIOECIA znaczy, jeśli płeć roślin tak jest odłączona, iż na jedney roślinie sameże, na drugiey same samcze są kwiaty, JMCX. Jundziłł zowie takowe rośliny rozdzielнопłciowe, z Rossyjskiego Martynowa i Czeskiego Presla *Dwoydomstwo*, Klasa 23. Linneusza.

DIOICUS rozdzielнопłciowy Jund. gdy na jedney osobney roślinie same samecze kwiaty, np. Konopie Płoskoń, na drugiey same samcze, np. Konopie maciórka.

DIPHYLLUS dwulistowy, np. kielich Maau. *Dipetalus* dwupłatkowy, z gr.

DIPLOSTEMONES Moench, z gr. *diplo* dwakroć i *stemon*, zowią się rośliny mające dwa razy tyle pręcików co płatków korony.

DIPTERUS *dipterygius* p. *pterygium*.

DIPYRENUS, p. *pyraena*.

DIRECTA *radicula* zowią kielisk mający, z osią kłapek jeden kierunek, bądź te są proste lub skrzywione.

DIRECTIO kierunek, jest dążenie części do pewnych punktów.

DISCIFORMIS misowaty p. *Orbicularis*.

DISCOIDEUS misowy, współznaczny z wyrazem *flosculosus* jeśli jest mowa o kwiatach złożonych; nasiona zowią *Semina discodea* nie zupełnie okrągłe, miększe spłaszczone, i niegiętkie.

DISCOLOR dwufarbny, mówi się o częściach, mających górną powierzchnią innego koloru, dolną innego, np. *Tiadescantia discolor*, gdzie górna powierzchnia jest zielona dolna fioletowa.

DISCRETI *fructus* p. *distinctus*.

DISCUS dno, ogólnie mówiąc znaczy środek jakiej powierzchni; w kwiatach składanych, znaczy środek kwiatu z kwiatków jednakowych złożony, np. w Słoneczniku. Używa się także za *Receptaculum* p. t. w. U DC. znaczy wypukłość innej więcey mięsistą, na której korona i pręciki są osadzone, np. Szaklak, co jest osadnikiem powleczoneym mięsistością natury gruczołków miodnikowych.

DISJUNCTUS rozłączony, np. główki pyłkowe w Storczykach.

DISPAR nierówno-parzysty, mówi się o liściach parami stojących, ale wtey parze liść jeden od drugiego jest różny wielkością lub kształtem.

DISSEPIMENTUM przegroda, przegrody dzielą wewnątrz nasiennik na komórki, a

pawstają z przedłużenia zagęć skórki wewnętrznej (*Endocarpium*) nasiennika, toż znaczy *septum* p. t. w.

DISSILIENS rozskakujący się, to jest silnie pękający.

DISSIMILIS niepodobny, współznacznym z *Difformis*.

DISTANS odległy, *rarus*, *remotus*, znaczy stopnie rozmaite odległości większej, niż zwyczajnie mają części jakie od siebie.

DISTEMON p. *stemon*, *stamen*.

DISTICHUS dwurzędowy, jeśli części osadzone są na osi wyraźnie dwoma rzędami po dwóch stronach ale naprzemian.

DISTINCTUS oddzielny, p. *liber*, *manifestus*, bierze się w znaczeniu przeciwnym wyrazowi *connatus* p. t. w. w owocach *fructus discreti* znaczy toż co i *distincti* to jest niezrosłe z sobą.

DIURNUS jednodzienny, trwający jeden dzień tylko, toż *Ephemerus*.

DIVARICATUS rozłożysty, mówi się o gałęziach i innych podporach, jeśli te z Jodłą, lub inną podporą na której są osadzone, czynią kąty prawie proste, lub od góry otwarte od dołu ostre, jak gałęzie Jodły.

DIVERGENS współznacznym z wyrażeniem drugim wyrazu *Divaricatus*, możnaby wyrazić: rosochaty z Kluka.

DIVERSUS różny, mówi się o częściach zupełnie niepodobnych do innych części tegoż samego gatunku, znaczy także to co i *varius*.

DIVISUS podzielony, mówi się o jakiejś bądź części na dwie lub więcej części podzielonę, np. *pedunculus divisus* w gronie składanym, *petiolus divisus* w liściach składanych.

DODECA z gr. dwanaście, stąd składane *dodecandria* 12 - pręcikowa. *dodecagynia* 12 - słupkowa i t. p.

DODRANS piędź, jest odległość palca wielkiego od najmniejszego w ręce najmocniej rozściągnionę a miara jęj jest 9. cali.

DODRANTALIS piędziowy, mający piędź długości.

DOLABRIFORMIS hebelkowaty Jund. spłaszczony prawie łopatkowaty, brzeg górny zgrubiały, dolny ostry, prz. cięcie trójkątne z podstawą wąską, używa się mówiąc o częściach grubych zsiadłych *solida*.

DORSUM grzbiet zowie się powierzchnia dolna lub zewnętrzna jakiejś części.

DRUPA Pestkowiec Jund. owoc soczysty mięsisty zawierający wewnątrz pestkę *nucleus*, np. Wisznia.

DRUPACEUS Pestkowcowy, mający pestkowiec, lub jego podobieństwo.

DULCIS słodki, mający smak miodu.

DUMUS *Dumetum* krzak, krzew niski i bardzo ołdolu gałęziasty, np. Tarn. *Dumetum* krzaki.

DUODECEM 12, *duodenus*, po dwanaście zbliżonych części, dwunastny.

DUPLEX podwójny, jeśli części jakie w roślinie znajdują się po dwie razem, np. kielich w Szacie.

DUPLICATO podwójnie, używa się w składanych, np. *duplicatoserratus* podwójnie piłkowany, jeśli na ząbkach jeszcze mniejsze są ząbki, i tym podobnie z innymi przymiotnikami. *Duplicatus* p. *Duplex*.

DURATIO trwałość, jest przeciąg czasu który roślina, lub część jaka trwa nie ginąc p. *Annus*, *Biennis*, *perennis*

DYCLOSIUM Desv. p. *Scleranthum*.

DYNAMIS z gr. p. *Didynamia*.

E :

E. EX dodane do przymiotnika łacińskiego znaczy odłączenie przymiotu, np. *ebracteatus*, znaczy też położenie zewnątrz.

EBRACTEATUS bezprzysadkowy, mówi się o kwiatach żadnemni szczególnymi listkami czyli przysadkami nie okrytych.

FCALCARATUS bezostrogowy, p. *Calcar*, *Calcaratus*.

ECHINATUS najeżony, mówi się tak o powierzchniach jeśli włosy ich pokrycia są twarde kolące, lub jeśli te pokryte są brodawkami ostro przedłużonemi, jak Kasztany dzikie *Aesculus* p. *Echinus*.

ECHINUS DC. Kolczek, wypukłości ostre sztyfowato - przedłużone utrzymujące nasionka, jak wrodzaju Grzybów zwanym, Kolczak na dolney powierzchni Kapelusza znajdujące się.

EDENTULUS bezząbkowy, wyrażenie przeciwne wyrazowi *dentatus* p. t. w.

EFFLORESCENTIA rozkwitanie, początek kwitnienia.

EFFUSUS p. *diffusus*, *divaricatus*, rozłożysty.

EGLANDULOSUS p. *glandulosus*.

ELASTICUS sprężysty, mający moc przy pewnych okolicznościach, i w pewnym czasie przybrać raptownie inny kierunek, np. pręciki w Berberysie, których nasady dotknąwszy, natychmiast sprężysto rzucają się do słupka, toż nasiennik dojrzały Balsaminów za najmnieyszym dotknięciem pęka, a to zowie się *elastice dissiliens*.

ELATER. Sprężynka, jest część sprężysta rozmaitego kształtu przy nasieniu osazona a w pękaniu nasienka dojrzałego swoją sprężystością wyrzucająca nasiona, np. Jasieniec *Dictamnus* i Szczawik *Oxalis*.

ELATERIUM Rich. p. *Regma*.

ELATUS wysoki, znaczy, iż długość jest większa, niż z wymiarów innych wnosić można.

ELEVATUS p. *erectus, adscendens*.

ELEUTHERANTHERÆ Wach, mające główki pyłkowe nie zrosłe.

ELEUTHEROS z gr. oddzielny p. *distinctus*.

ELLIPSOIDEUS Ellipsowy, jeśli części zsiadłej miąższu, przecięcie jest eliptyczne.

ELLIPTICUS Eliptyczny Jund. gdy wierzch i nasada u powierzchni są sobie równe, zaokrąglone, a długość jęj większa od szerokości.

ELONGATUS przedłużony, mówi się o częściach które rosnąc znacznie się przedłużają jak grona kwiatów krzyżowych; lub dłuższe są od takichże części w innych roślinach.

ELYTHRÆ Mirbel nazywa tak nasienniczki roślin skrytopłciowych zawierające nasionka jeszcze w drugich nasiennikach zawarte, w ów czas zewnętrzny nasiennik nazywa okrywą *involucrum*.

ELYTHRICULUS Neck. p. *flosculus*.

EMARCIDUS zwędniały, lub w swojej świeżości nawet mający postać zwiędłą.

EMARGINATURA wcięcie na wierzchołku jakiej części, wcięcie takowe w łuszczynekach roślin krzyżowych daje dobre cechy rozróżnawcze gatunkowe.

EMARGINATUS wcięty mówi się o wierzchołkach części mających wcięcie ostrokątne,

EMBRYO *Corculum*, *Cor seminis* zawiązek przyszłej rośliny zawarty w nasieniu; w dzisiejszym stanie nauki jest przedmiotem najważniejszym, oraz jedynym do sledzenia charakterów rodzajowych. Nigdy bowiem nayspodobniejsze nawet rośliny z podstawy nie są współrodzajowemi, skoro ich zawiązki są różne. Składa się zawiązek z dwóch części *Radicula* Gaertn. *Rostellum* Lin. kielek i *Plumula* L. Piórko p. t. w.

EMERSUS wynurzony z jakiego ciała w którym jest umieszczony, lub wychodzący z pod wody.

EMPHYSEMATOSUS p. *Inflatus*, *Vesiculosus*

ENDECA z gr. jedenąście.

ENDOS z gr. wewnątrz.

ENDOCARPIMUM Rich. z gr. wyścielka, skórka wewnętrzna nasiennika rozmaitego składu, tworząca w nim komórki i przegrody *Panninterna* Mirb.

ENDOGENÆ, zowie DC. rośliny w których naczynia tak są ułożone, iż najstarsze to

jest najsilniejsze, są zewnątrz i że wzrost łodygi cały dzieje się przez rdzeń.

ENDOPLURA DC. *Tunica interior* Gaertn. Skórka wewnętrzna mało oddzielna od *Sarcodermis*, bezpośrednio jądro nasienne obwijająca *Tegmen* Mirb.

ENDORHIZUS Rich. gdy korzonki powstają w rozwijaniu się nasion z nasady (zawiazka i przebijają skórę nasienną takowe rośliny zowie Richard *Endorhizae*.

ENDOSPERMIUM Rich. p. *Perispermium*.

ENERVIS beznerwowy, mówi się o liściach na których nerwy nie są widoczne.

ENNEA z gr. dziewięć, używa się w złożonych z gr. np. *Eneandria* 9 - pręcikowa.

ENODIS bezwęzłowy, mówi się o łodydze, lub źdźble nie mającym węzłów czyli kolanek.

ENSATUS p. *Gladius*.

ENSIFORMIS mieczowaty, liść z obu stron ostro spłaszczony, ku wierzchołkowi zwężony ostro zakończony, jak liście Tatarskiego ziela. *Acorus Calamus* L. jak słupek pozostały na łuszczynach Gorzycy.

EPANTHUS Link tak zowie grzybki na kwiatach innych roślin wyrastające.

EPHEMERUS z gr. toż co i *diurnus*

EPI z gr. nad, używa się w wyrazach składowanych np. *Calyx epicarpus* na nasienniku osadzony kielich, *epipetalum Stamen* znaczy na płatku osadzony pręcik.

EPIBLASTUS Rich. jest pewny przydatek znajdujący się na *Blastus* niektórych traw, pospolicie w środku jego osadzony. p. *Blastus*.

EPICARPIUM Rich. jest pierwsza zwierzchnia błonkowata skórka nasienników *Pannexterna* Mirb.

EPICLINUS Mirb. na osadniku umieszczone części nazywa Mirbel *Epiclina*.

EPIDERMIS *epiderma* nadskórek, jest pierwsza wierzchnia skórka jakiegokolwiek części rośliny pokrywająca ją całkowicie, przezroczysta i łatwo się oddzierająca.

EPIGONIA Bernh. są części błonkowate okrywające narzędzia płciowe, zdaje się że to jest jedno co i *Perigonium* DC. p. t. w.

EPIGYNUS nadowocowy, czy raczej nadzarodkowy mówi się o kwiatach których korona i pręciki lub pręciki same osadzone są nad zarodkiem jak np. w Ogórkach, w Marchwi, osadzenie to uważane jest za ceche ważną w ukladzie naturalnym *methodus* jakim jest powiększey części w Europie przyjęty Pana

Jussieu i stanowi zasadę głównych podziałów czyli klass.

EPIMENUS p. *superus*.

EPIMETRIUM Bernh są części błonkowate, włoskowate lub szeczinowate otaczające z jednej strony zarodek.

EPIPHRAGMA poprzeczka Jund. Błona delikatna poprzecznie umieszczona w otworze puszki Mchów Rodzaju *Polytrichum*.

EPISPERMICUS Jus. p. *exalbuminosus*.

EPISPERMIUM Rich. p. *Spermodermis*.

EPISTOMIUM Bernh. z gr. części osadzone na otworze i zamykające go.

EQUITANTIA *amplexa folia* DC. liście obejmujące się podobnie jak *equitativa* p. t. w. iż zgięte brzegi jednego obejmują brzegi drugiego liścia.

EQUITATIVA *folia* DC. liście przeciwległe lekko zgięte na nerwie podłużnym brzegami się stykające i nieco zachodzące na siebie.

ERECTIUSCULUS prawie prosty.

ERECTUS prosty, to jest prosto czyli pionowo rosnący, lub z linią pionową robiący kąt bardzo ostry.

EREMUS Mirb. p. *Microbasis*.

ERION z gr. wełna p. *Lana*.

ERISMA Neck p. *Rachis*.

EROSUS wygrzyziony, zowią tak części mające wiećcia nierównemi ząbkaini otoczone.

ERYTHROS z gr. czerwony.

ESURCULATUS bezodziomkowy, nie mający odziomka, mówi się tylko o Mchach.

ETERIO Mirb. owoc złożony z wielu torebek szczególnych *carpella* przez DC. *camarae* przez Mirbela zwanych jak w Słazie.

EVALVIS bezścienny, bezłupinowy, mówi się o nasiennikach nie pękających i na ścianny nie podzielonych jak owoc Katranu *Crambetataria* L.

EVANESCENS znikający, mówi się o pewnych częściach które w pewnych czasach nikną np. *Nectarium evanescens* w *Saxifraga hypnoides* L. toż *evanidus*.

EVOLUTIO rozwijanie się wszczególności oczek liściowych.

EX. e. p. zwimek ten sprawuje znaczenie odejmujące, jeśli się z wyrazem charakterowym znajduje złożony np. *exalbuminosus* bezgrodkowy, gdyż według Gaertnera *albumen* znaczy gródkę p. *perispermum*; *ebracteatus*, bezprzysadkowy; czasem zaś znaczy zwiększenie przymiotu np. *exaltatus*.

EXALTATUS wyniosły, więcej niż *altus* p. t. w.

EXARATUS pocrany, nierównemi brózdami pokryta powierzchnia.

EXARISTATUS bezościowy, mówi się o częściach nie mających ości porównywając je z ościstemi *nn*. Kłoski i kielichy traw.

EXASPERATUS ostro-chropawy, tak że i cieńsze i grubsze ma wypukłości zaostrome p. *asper*.

EXCEDENS przenoszący, jeśli część jaka długością przenosi część drugą.

EXCENTRICUS Gaertn. odśrodkowy, tak nazywa Gaertner kielek w zawiązku nasienne, jeśli końcem obrócony jest od osi nasiennej do ścian jego. Prawie współrzeczny z wyrazem *Centrifugus* p. t. w.

EXCISUS wycięty, *excisura* wycięcie p. *Sinus*.

EXCRETORII *pili* p. *pili excretorii*.

EXCURRENS mówi się o nerwie liściowym podłużnym za wierzchołek liścia przeciągniętym.

EXEMBRYONATUS bez zawiązkowy, to jest w którym nasiona i części rodzyne nie są dostrzeżone.

EXIGUUS drobny, mówi się o częściach w porównaniu z innemi bardzo małych, *peregrinus*, *minimus*, są stopnie najwyższe drobności, częstokroć niewłaściwie używane; jak *Alyssum minimum* L. niekiedy do 6 cali wysokie w porównaniu z *Al - campestre* mało co od niego wyższym lub z *Al - parviflorum* MB. rzadko 3ch cali dochodzącym.

EXILIS p. *Gracilis, minutus*.

EXORHIZUS Rich. gdy korzonki już są zupełnie ukształcone w zawiązku tylko się przedłużają w rozwijaniu nasienia, zowie je Richard *exorhizae*.

EXOGENÆ zowie DC. rośliny w których naczynia współśrodkowo ułożone a najstarsze są wewnątrz, a łogygga twaranieje od środka do brzegów.

EXOSTOSIS DC. jest główkowata wypukłość w korzeniach masy drzewiastej nie mączystej np. *Cupressus disticha*, tak jakby kość wystąpiła ze swego stawu czyli przegubu.

EXPANSUS p. *dilatatus*.

EXOSTYLUS Mirb. p. *Microbasis*.

EXSCAPUS bezgłębikowy. p. *Scapus*.

EXSERTUS. *exertus*, wydatny, wystawający, mówi się o częściach wychodzących bardziey na wierzch, np. *stamina exerta* pręciki wystawające, jeśli za rurkę korony a nawet za brzeg wychodzą.

EXSTIPULATUS bezprzylistkowy, nie mający przylistków *Stipula* p. t. w.

EXSUCCUS bezsokowy, nie mający soczystości jak, np. Jagoda u *Nicandra physaloides*.

EXTENSUS wyciągnięty, mówi się o częściach błonkowatych nie mających żadnego fałdu.

EXTERNUS zewnętrzny, *exterior*, znaczy wszelkie części leżące zewnątrz podobnych sobie części *np.* w kielichach Szlazu, kielich zewnętrzny jest trzylistny, wewnętrzny jednolistny. Ośmieliłem się użyć tego wyrazu na oznaczenie gruczołków między kielichem a pręcikami dłuższymi położonych nazywając je *sarcomata externa*, a leżące między zarodkiem a pręcikami krótszemi *Sarcomata interna*.

EXTIMUS ostatni, na wierzchołku części jakieś, lub najbardziej zewnętrznej powierzchni znajdujący się.

EXTRA zewnątrz, z gr. *ex, exa*.

EXRTAFOLIACEUS zalistny, zewnątrz liści osadzony, jak kolce *aculei* i przylistki *stipulae*.

EXTRARIUS zewnętrzny, mówi się tylko o zawiązku nasiennym, jeśli ten za gródkę *perispermum* wychodzi.

EXTRORSUS zewnętrzny, znaczy kierunek od środka odwrócony, jak główki pyłkowe w Kosaćcu *Iris*.

EXTRORSUM *dehiscens capsula*, zowie się torebka zewnątrz czyli na grzbiecie komórek pękająca.

F

FACIES p. *superficies, habitus*.

FACIETATUS zowie Bernhardt, część mającą trzy lub więcej powierzchni, czy te się z sobą schodzą pod kątami lub nie.

FALCATUS kosowaty, płaski zagięty nakształt kosy.

FALSINERVIA *folia*, DC. zowie, liście których nerwy z samey tylko tkanki komórkowatej są utworzone.

FAMILIA, pokrewieństwo, jest gromada rodzajów roślin najbardziej do siebie i lizonych postawą i składem części owocowania.

FARCTUS pełny p. *plenus*, przeciwny wyrazowi, *inanis, fistulosus* p. t. w.

FARINOSUS mączysty, mający substancją mączystą, jak gródka w ziarnach Hreczki; lub obsypany pyłem białawym do mąki podobnym.

FASCIA *Fasciatus* DC. taśma, taśmowany, DC. używa tego wyrazu na oznaczenie gałęzi dwóch lub więcej tak z sobą zrostłych, iż taśmę formują, co jest stanem nie naturalnym i jako potwór się uważa. Mówi się także o powierzchniach części w pasy różnych kolorów przybranych że są *fasciatae*, np. liście włoskiej trawy *phalaris arundinacea* L.

FASCICULARIS)
FASCICULATUS) Wiązkowy, mówi się
gdy części do siebie tak

są zbliżone iż w pewnym punkcie związanemi się bydź zdają, *fasciculatus caulis* zowie Willdenow łodygę której gałęzie krótkie pęki wyobrażają, *spica fasciculata* zowie Palissot zbiór kłosek przedłużonych prawie z iednego punktu wyrastających jak *Digitaria*, *Cynodon*, *Chloris* i nasza Palczatka *Andropogon angustifolius*; inaczej zowie się *spica digitata*.

FASCICULUS wiązka Jund. jest kwiatostan w którym kwiaty osadzone są na krótkich pojedynczych szypułkach, nie z jednego punktu ogólnéy szypułki, lecz z podzielenia jéy wyrastających, a wszystkie do jednej wysokości się podnoszą, w grono nie zamieniają, a kwiaty zbiorowem swym na wierachu równą prawie płaszczyznę formują, np. w Gwoździakach kupczastych, Zorze *Lychnis chalcedonica*.

FASTIGIATUS. Willd. Spr. p. *Corymbosus*, tenże wyraz znaczy iż gałęzie wyrastają wprost i prawie piramidę formują jak Topola włoska, *Populus fastigiata*.

FAUX gardziel; jest otwór korony lub kielicha między kraycem *Limbus*, a rurką *tubus* umieszczony w j. dnolistkowych, w wielolistkowych zaś oznacza zbliżenie *petala*, płatków korony między paznogciem *unguis* i blaszką *lamina* p. t. w.

FAVOSUS *foveolatus*, *alveolatus*, suszowaty, ułożony w komórki podobne do suszu lub suszczu czyli do wosku w plastrze miodu;

najlepiej to da się poznać na Słoneczniku, z którego wybrawszy nasiona zostaje osadnik, czyli dno kwiatowe zupełnie do plastru miodu ułożeniem komórek podobne; znaczy także część opatrzoną dołkami miodnikowemi p. *Fovea*.

FENESTRA p. *Hylum*.

FENESTRATUS okienkowaty, jest otwór jak w niektórych roślinach, w przegrodzie nasennika szczególniej zwanego *Silicula*, *Siliqua* p. t. w. i *Dissepimentum*.

FER, *ferus*, *phorus* z gr. *phoros* noszący, od *fero* noszę wydający np. *florifer*, *fructiferus* noszący kwiaty, owoce, *eriphorus* wydający lub mający na sobie wełnę.

FERRUGINEUS rdzawy, koloru rdzy żelazney.

FERTILIS płodny, mówi się o kwiatach zdolnych do wydania owocu, toż o pręcikach opatrzonych pyłkiem zapładniającym.

FIBRA, *fibrosus* włókno, włóknisty, jeśli części jakie z włókien się składają, lub mają postać włókna.

FIBRILLA włókienko, zowią się delikatne nitkowate korzonki na korzeniach osadzone ciągnące pożywne soki.

FIBULÆFORME *podetium*, Willdenow zowie tak stopeczek obły cienki i na wierzchołku rozszerzony, na kształt kości goleniowéy.

FICUS DC. *Sicone* Mirbel. *Amphanthium* Link, okrywa iednostayna, na której osadzone są kwiaty i nasiona, rozmaitego kształtu, zawsze mniej więcej mięsista *np.* *Figa*.

FIDUS, *fissus* sieczny, rozszczepany, Kl. podzielony tak, iż wcięcia nie dochodzą do połowy płaszczyzny biorąc od wierzchołka do nasady, lub od brzegu do nerwu środkowego, używa się szczególniej mówiąc o liściach, a wyraz *fidus* tylko w składanych *np.* *bifidus*, *multifidus*, dwuszczepany, wieloszczepany.

FILA *succulenta* Pers. p. *Paraphysis*, *nectaria*.

FILAMENTOSUS włóknisty, mówi się o częściach nitkowatemi dodatkami opatrzonych, lub dających się wyrobić na włókna iak Len, Konopie.

FILAMENTUM nitka, zowie się część przecika dolna nitkowata podpierająca iedną główkę pyłkową *Scopoli* tak zowie pokładek wiążący łupiny w nasienniku *Jaskółczego ziele* *chelidonium*.

FILIFORMIS nitkowaty, walcowaty, cienki naksztalt nitki.

FILIPENDULUS zawieszony na nitce, mówi się o częściach na przedłużeniu, nitkowatém inney części zawieszonych, *np.* korzenie u *Spirea filipendula*, i nasiona u *Magnolia*

FILUM nić, Willdenow nazywa tak gałunek miodnika w *Passiflora* p. *Parastades*.

FIMBRIA Strzępka. Wg. błonka sprężysta ząbkowana opasująca nakrywkę w kwiatach meków a w czasie dójrzałości do zrzucenia iey służy.

FIMBRIATUS strzępiasty Wg. mówi się o brzegach ząbkowanych, lecz te ząbki są gęsto zbliżone, długie, zaostrome i miękkie naksztalt wystrzępionego płótna, lub inney materyi.

FIRMUS mocny, mówi się o łodydze, która z wielką trudnością złamać się daie, np. Len,

FISSURA szpara, rozcięcie, Hayne tak zowie przecięcie po linii prostej od brzegu, do środka lub do nasady liści p. t. w.

FISSUS p. *fidus*.

FISTULOSUS puszczalkowaty, walcowaty wydrażony wewnątrz i'czy jak puszczalka.

FLABELIATUS *flabelliformis*, wachlarzowaty, mówi się o gałęziach szczególnie Palm, gdy jak promienie z iednego punktu wychodząc płaszczyznę formuią. Kwiatostan tak ułożony zowie się podług Linka *Flabellum*, jak w rodzaju *Digitaria*, u Sprengela iednoznaczny z wyrazem *cuneiformis* p. t. w.

FLACCIDUS wietki, znaczy gałązki lub

szypułki cienkie tak giętkie, iż ciężarem części na sobie osadzonych zwieszają się ku ziemi, iak u Brzozy.

FLAGELLIFORMIS biczowaty, ieśli części bryłowate są walcowato przedłużone i giętkie iak łodygi a raczey liście *Cactus flagelliformis*.

FLAGELLUM p. *Sarmentum*.

FLAMMEUS płomienisty, kolor płomienia.

FLAMMULATA *corolla*, zowie Bernhardt w baldaszkowych lub składanych i skupionych kwiatach korony brzegowe, czyli promienie, odwinione.

FLAVUS *flavens, flavidus* blado-żółty i *flavesceus*.

FLEXILIS giętki, zginający się łatwo, lecz trudny do złamania.

FLEXUS *flexuosus* pogięty, mówi się o każdej części zagiętej iakkolwiek, iż nie ma kierunku prostego, a takowych zagięć w długości iest kilka.

FLOCCOSUS kosmykowaty, znaczy pokrycie włosiste podobne do kutneru *Tomentum* p. t. w. lecz dłuższe i kupkami czyli kosmykami osadzone, dające się łatwo obetrzeć z rośliny.

FLORALIS kwiatowy, do kwiatu należący.

FLORESCENTIA kwitnienie, iest czas, w którym rośliny kwitną z gr. *anthesis*.

FLORIBUNDUS kwiecisty, mający wiele kwiatów lub piękne kwiaty.

FLORIFER wydający kwiaty.

FLORUS używa się składanych z wyrazami liczbowymi na oznaczenie wielości kwiatów, np. *bi tri octo multiflorus*, 2-3-8 wielokwiatowy.

FLOS *anthos* z gr. kwiat, jest część przemiłująca rośliny pospolicie nazywano najładniejszą w której odbywa się zapłodnienie. Istotne części kwiatu są narzędzia płciowe, iako to: pręciki i słupki, korona zaś i kielich są tylko okrywami tamtych, iakoż częstokroć onych nie dostaje, przez co iednak kwiat jest zawsze kwiatem.

FLOS *compositus* L. kwiat składany, *Cephalanthium* Rich. *Anthodium* Ehrh. *Capitulum*. DC. *Calathis* Cass. tak zowie się kwiat ogólny z wielu kwiatów w iednym okryciu zawartych złożony; srodek takowego kwiatu zowie się *discus* misa, złożony z kwiatów naywięcej rurkowatych, brzegowe zaś powszechnie prawie iężyczkowate misę otaczając zowią się promienie *radii*; ieśli te są zowie się *flos radiatus*, ieśli onych nie dostaje zowie się *equalis* równy lub *discoideus*; okrycie kwiatu składanego rozmaite ma nazwiska *Calyx communis* L. *Anthodium*. Ehrh. *Periclinium* Cassini. Osadnik

zaś czyli dno, na którym osadzone są kwiaty
zowią, *Receptaculum* L. *Thalamus* Tourn. *Discus*, *Clinanthium* Cassini. *Phoranthium* Rich.

FLOSCULUS *Elythriculus* Neck. kwiatek, nazwisko to szczególniey oznacza kwiatki składające kwiat ogólny składanym zwany, np. Bodiak, a jest albo półkwiatkowy czyli jęczyczkowaty, jako w Cykoryi, albo rurkowaty jak kwiatki środkowe w Słoneczniku, stąd.

FLOSCULOSUS kwiatkowy, szczególniey znaaczy kwiat złożony bez promieni.

FLUITANS splawkowaty, po wierzchu wody pływający nakształt splawka przy wędce.

FLUVIALIS, *fluvialis* rzeczny, w rzekach rosnący.

FOECUNDATIO zapłodnienie, jest działanie przez które narzędzia samcze przesyłając pyłek do zarodków, nadają zawiązkóm nasiennym moc rozwijania się czyli życie. Linneusz nazywał to *Sponsalia plantarum* żenienie się roślin.

FOETIDUS śmierdzący, mający przykry i nieprzyjemny zapach.

FOEMINEUS samieczy, mówi się o kwiatkach mających tylko słupki, np. w Ogórkach, gdzie w jednych pod okwiatem wi-

dać zarodek owocowy, a wewnątrz pręcików niedostaie, toż na konopiach maciőrce.

FOLIARIS liściowy, do liścia należący.

FOLIATIO u Linneusza tak się zowie ułożenie liści w oczku, u Willd. Bernh. i DC, znaczy okrywanie się liśćmi, a stąd *effoliatio* rozwijanie się i *defoliatio* opadanie liści.

FOLIATUS liściaty, mający liście na sobie.

FOLIIFERÆ *gemmae* zowią się oczka z których tylko same liście się rozwijają.

FOLIOLUM listek, nazywają się listki z których liście składane powstają, np. w konieczynie, w Akacyi, w Marchwi. Linneusz tak nazywa listy kielicha p. *Sepalum*.

FOLIOSUS liściasty, mający wiele liści.

FOLIUM liść, są części roślin naysposobniejszemu cięńkie, błonkowate, szerokie, zielone, ciągnące z powietrza potrzebne do życia płyny, a wyziewające nazad soki zbyteczne i nie potrzebne. Rozmaitość liści co do kształtów, podziałów, substancyi jest nieskończona, w opisach liści uważa się szczególniej położenie względem łodygi i siebie, osada, kierunek, obwód, wierzchołek, brzegi i wcięcia, skład, powierzchnie obie, substancya, niekiedy i barwa.

FOLLICULUS, Mieszek Jund. jest podług

żny częstokroć wydęty z jednej tylko strony pękający błonkowaty nasiennik, w którym ziarna nie do szwów przywiązane, lecz na szczególnej osi są osadzone, np. *Asclepias syriaca* L. i Barwinek; takowy nasiennik pospolicie bywa podwójny i chyba tylko przez pomiot pojedynczy widzieć się daje; tak nazywał Linneusz wydęte pęcherzyki na korzonkach roślin wodnych p. *Ampulla*; tak zowią wyrostki rożkowate na liściach z zakłócia owadów powstające; toż nazwisko dają plewom traw i komórkom pyłkowni; pojedynczy mieszek Desvaux zowie *Conceptaculum*, podwójny *Follicula*, Mirbel zaś *Bifolliculus*.

FORAMEN Grew. p. *Micropyla*.

FORAMINULOSUS p. *porosus*.

FORNICATUS zasklepiony, mówi się o gardzieli w koronie spólnopłatkowej jakowym przykoronkiem zamkniętej, jak w Miodunce *Anchusa*; tym wyrazem oznaczają się przedziałki okwiatu w Storczykach zcho-dzące się wierzechołkami.

FORNIX Sklepienie Jund. jest gatunek przykoronka składający się z łuszczyk osadzonych na gardzieli koron i-płatkowych i one zamykający, np. Miodunka farbierska *Anchusa tinctoria*. Niezapominek *Myosotis*.

FOVEA Dołek, jest wydrążenie małe w jakiej części, szczególniej w płatkach korony.
np. dołki napełnione miodowym płynem w kwiecie *Fritillaria imperialis* L.

FOVEOLA p. *fovea*.

FOVEOLATUS, dołkowany, małym w kłęśtościamiznaczony.

FOVILLA Mart, *sperma* zapłodzień, materya wypłku *pollen* zawarta, przechodząca przez kanał słupka do zawiązków nasiennych i one zapładniająca, okiem nagiem niedostrzeżona.

FRAGILIS kruchy dający się łatwo złamać, łomki.

FRAGRANS wonny, przyjemnie pachnący
np. Fiałek.

FRIABILIS kruchy, mówi się o gródce, mięsistej lub mączystej.

FRONDOSUS podług DC. znaczy toż co i *foliosus*, lub powinien być zupełnie wyrzucony ze Słowomienstwa zielniczego.

FRONS Willd. liście Palm i Paproci Willdenow tak nazywa, DC. mniema że można by ten wyraz zupełnie odrzucić, albo tylko zachować dla wyrostków błonkowatych czyli liści porostów, np. *Lichen pulmonarius*.

FRUCTIFER owocorodny, wydający owoce.

FRUCTIFICANS toż.

FRUCTIFICATIO owocowanie, rozmnożenie roślin przez płeć i owoce, tudzież czas w którym rośliny je wydają.

FRUCTUS, *Carpon* z gr. owoc, w ścisłym znaczeniu, jest to każdy dojrzały zarodek kwiatowy upłodniony, pojedynczy lub wiele takowych na jednej podporze razem zebranych; pojedynczy *simplex* owoc z jednego zarodka powstający; *Multiplx* składany, z jednego kwiatu o wielu zarodkach powstający, np. Malina, *aggregatus* skupiony z wielu zarodków i z wielu kwiatów złączonych zebrany, np. Morwa. U Linneusza owocem zowie się każde nasienie, bądź mające okrycie jakie czyli niesiennik, bądź nie mające żadnego.

FRUSTRANEUS daremny, Linneusz zowie *Polygamia frustranea* połączenie daremne w kwiatach składanych, gdy kwiatki srodkowe obopłciowe wydają nasiona, brzegowe zaś mają tylko słupki bez znamion, niezdolne do przyjęcia zapłodnienia, np. Bławatek.

FRUTESCENS średni między krzewem a zielem.

FRUTEX, *fruticulus* krzew p. *Arbustum*.

FRUTICOSUS, *fruticulosus* krzewowy, mający naturę lub postać krzewu.

FUGAX znikliwy, mówi się o częściach, które zaledwie się rozwiniąwszy natychmiast opadają, jak kwiaty maczku polnego.

FULCRA podpory, podług Linneusza są wszystkie części rośliny, które nie są ani pniem, ani gałęziami, ani liśćmi, ani kwiatem. DC, zaś daje to imię częściąom służącym do przyczepiania się roślin do innych ciał, jako wąsy *Cirrhi*, korzonki Bluszczu *Hedera Helix* L. i *Haustoria*.

FULCRACEUS, *Fulcratus* podparty, mający podpory, *Caulis*, *rami fulcrati*, zowią łodygę i gałęzie puszczone do ziemi korzenie z których nowe rośliny powstają.

FULIGINOSUS kolor sadzy.

FULVUS rudy, jest brudno - czerwono żółty kolor.

FUMOSUS dymowy, czarno - szary jak dym.

FUNGOSUS gębczasty, mający substancją grzyba, lub gęstą gąbkę.

FUNICULARIS należący do sznurka, *Funiculus* p. t. w.

FUNICULUS umbilicalis DC. *Podospermium* Rich. sznurek, jest nitka wyrastająca z pokładka *placenta* utrzymująca osadzone na nim nasiona i sięgająca aż do otworu znamienia, składa się z naczyń karmiących i przeprowadzających zapłodnienie do zawiązków nasiennych.

FURCATUS widłowaty, mówi się o częściach widłowato podzielonych, a od liczby podziałów *bi*, *trifurcus*, *bifurcus*, współznacznie z *dichotomus* p. t. w.

FUSCUS, *fuscatus* brudny, mówi się o kolorach nieczystych.

FUSIFORMIS wrzecionowaty, mówi się o korzeniach od góry grubych do dołu co raz cieńszych *np.* Marchew.

FUSINUS wrzecioniasty, walcowaty po obu końcach zwężony.

G

GALA, *galactites* z gr. *gala* p. *lacteus*.

GALBULUS Gaertn. jest nasiennik skórkowatęj substancyi, złożony z łusk tarczowatych promienistorsowanych, sztyłetem na środku opatrzonych, do których ze strony dolnej przyłączone są nasiona, takim jest owoc Cyprysu.

GALEA Helm. Kl. zowie się warga górna korony paszczekowatej, jeśli jest sklepista, *np.* głucha pokrzywa, *Lamium*.

GALEATUS *galeiformis* hełmowaty, mający hełm, lub jego postać.

GAMOPETALA *corolla* DC. spólnopłatkowa korona, toż *monopetala*; DC. ma za niewłaściwe nazwanie *monopetala*, uważając zawsze tak zwaną koronę 1-płatkową za wielopłatkową ze zrosłemi płatkami mogące

mi się podzielić przy okolicznościach sposobnych.

GAMOPHYLLUS DC. spólnolistny, używa tego wyrazu mówiąc o kielichach zamiast *monophyllus*, uważa bowiem w kielichu zwanym pospolicie jednolistkowy, wiele listków zrósłych z sobą i mogących się rozdzielić przy sposobionych okolicznościach.

GELATINOSUS galaretowy, mający substancją galarety.

GEMELLUS p. *geminatus*.

GEMINATUS *geminus* parzysty, mówi się o częściach po dwie osadzonych razem, a od liczby par, *bigeminus*, *tergeminus* 2-3 parzysty.

GEMINIFLORUS parzystokwiatowy, jeśli kwiaty parami są osadzone, jak u *Lonicera tatarica* L.

GEMMA Oczko, początek pędu dalszego rośliny, nagi lub okryciem jakowem powleczony, gatunki jego są *bulbus*, *bulbillus*, i *gemma* pączek właściwy czyli oczko na gałęziach drzew, a zawiera w sobie zwiniętą mocno gałązkę z liśćmi i kwiatem, okrytą szczególną powłoką *perula* p. t. w.

GEMMATIO pęknięcie roślin, to jest rozwijanie się wiosenne oczek na gałęziach, u Linneusza znaczy sposób ułożenia liści, przylistków i ogonków w oczku.

GEMMULA Link, jest pączek przyszyły gałązki osadzony w pasze gałęzi lub liścia, złożony z listków wyraźnych lubo bardzo drobnych. Richard tak nazywa część piórka *plumula* umieszczoną nad klapkami nasiennymi i formującą pierwsze oczko przyszyłej rośliny.

GENICULATUS kolankowaty, mający w sobie zgięcia zwane *geniculum*, p. t. w. często używa się natomiast, *nodosus*, *articulatus*, *inflexus* i nawzajem.

GENICULUM kolanko, jest zgięcie pod pewnym kątem jakiej części, p. *nodus*, *articulus*.

GENITALIA rodzajnie części Kl. są części istotne kwiatu jako to: pręciki i słupki. X. Jundzill zowie rodzinne, lecz wyraz ten współzaczny z wyrazem oyczysty, zdaje się oddawać mniej dokładnie znaczenie wyrazu łacińskiego.

GENUS rodzaj, jest zbiór roślin charakterami kwiatu i owocowania najbardziej podobnych np. Roża. Rodzaje są podzielone więcéy dla ułatwienia naszego postępu w nauce ustanowione niż naturalne, często bowiem od jednego rodzaju do drugiego są takie przejścia w gatunkach, iż nie można z pewnością powiedzieć, iż ten gatunek do tego lub do drugiego rodzaju należy.

GEOLASTÆ zowią się rośliny których klapki nasienne przy wschodzeniu zostają pod ziemią.

GERMEN zarodek p. *Ovarium*. Link nazywa *germina* zarodki czyli raczćy komórki odosobnione w roślinach paszczekowatych *Labiatae* p. *Microbasis*.

GERMINATIO wschodzenie, jest Epoka w którćy nasiona doyrzale przy sposobnych okolicznościach rozwijają się i dają początek nowćy roślinie, czyli jak mówićmy wschoǳą. Epoka wschodzenia uważa się od czasu pęknięcia skórki i wypuszczenia kielka aż do uschnienia kłapek nasiennych *Cotyledones*.

GIBBOSUS, p. *gibbus*.

GIBBUS garbaty, mający na sobie pewną nieforemną wypukłość, *gibbosus* mający takowych wiele.

GILVUS płowy, jest kolor żółtawy w czerwone wpadający.

GLABER gładki, mówi się o powierzchni żadnych włosów ani chropowatości nie mająćy.

GLABRATUS p. *Glaber*, lecz mówi się tylko o częściach które swoje włosy utraciły.

GLADIATUS p. *Ensiformis*.

GLANDULÆ gruczołki, są to naczynia szczególne rozmaitego kształtu na różnych

częściach rośliny osadzone, do przesączenia pewnych soków usposobione, np. na ogonkach liści Wiszniowych, Klonowych, tudzież w kwiatach wielu roślin p. *Sarcona*, *Nectarium*.

GLANDULIFER gruczołkorodny, mający gruczołki.

GLANDULOSUS gruczołkowaty, opatrzone gruczołkami, lub mający ich podobieństwo.

GLANS DC. Żołędź, owoc mięsisty, mączysty, 1-komórkowy, i-ziarnowy, którego nasiennik ściśle z ziarnem zrosły, osadzony jest spodem w miseczce *Cupula* z łusk pokrywki kwiatu powstałej, jak żołędź na dębie.

GLAUCUS *glaucinus*, *glaucescens* siny, jest niebieski w szary przechodzący jasny kolor, *glaucum pollen* p. *Pruina*.

GLOBOSUS *globulosus* kulisty, kształt zupełny kuli odtańcący.

GLOBULUS Neck. kulka, tak zowie Necker torebkę kulistą w rodzaju *Jungermania*.

GLOCHIS Zadzior Jund. jest szczecina nieco spłaszczona, zagiętym w dół haczkim zakończona.

GLOMERATUS skupiony p. *aggregatus*, *capitatus*.

GLOMERULUS DC. skupienie kwiatów lub owoców nieforemne.

GLOMUS Martyn. daje to imię kwiatostanowi zwanemu główką *capitulum* jeśli ta jest zupełnie kulistą.

GLUMA plewa. wyraz ten używa się szczególnej w opisach traw, tak *glumae calycinae, corollinae*, składają kielich i koronę.

GLUMELLA Desv. p. *Stragula*.

GLUMELLULA Desv. p. *Lodicula*.

GLUMOSUS plewisty, plewami opatrzony.

GLUTINOSUS kleisty, lipki, mający substancją klejną.

GONGYLANGIUM zowie Bernhardi, część w grzybach zawierającą części owocowania.

GONGYLODES, *capitiformis*, głowiasty, mający kształt okrągły nakszałt głowy, jak kapusta i sałata głowiasta.

GONGYLUS Gaertn. gałeczka. p. *Spora*, tak zowią części kuliste służące do rozmnożenia roślin, których owocowanie nie dość jest wykazane, jedni mają je za nasiona prawdziwe, drudzy za cebulki tych roślin. Willdenow zachowuje to nazwisko dla kulek z których rozmnażają się porosty.

GONOS, *gonus* p. *angulatus*, używa się do składania, np. *trigonus*.

GONOPHORUM Mirb. DC. jest przedłużenie osadnika, wychodzące z kielicha i u-

trzymujące części rodzajne, *np.* w *Silene* p. *Th capodium*.

GRACILIS szczupły, delikatny, prawie współznaczny z wyrazem *tenuis* p. t. w.

GRAMINEUS trawiasty, do trawy podobny.

GRANATUM Scopoli p. *Balausta*.

GRANDIS wielki, toż co *magnus*.

GRANULATUS ziarnkowaty, mówi się o powierzchni ziarnisto - chropowatej nakszałt pięknego Safianu.

GRAVEOLENS znaczy zapach mocny nieprzemienny.

GRISEUS szary, jest średni pomiędzy białym a czarnym, żadnym innym kolorem nie zbrukany.

GROSSIFICATIO p. *Maturatio*.

GROSSUS wielki podług DC. mówi się o częściach wielkich lecz proporcjonalnych i kształtnych.

GRUMOSUS gruzłowaty, podzielony na wiele części grubych okrągławych jak korzenie wielu Jaskrow, *np.* *Ranunculus illyricus*, *ficaria*.

GUTTATUS poplamiony innym kolorem lecz tak iż brzegi się rozpuszczają.

GYMNOS z gr. *nudus* nagi, wyraz *gymnos* używa się w składanych, *np.* *gymnospermus* nagoziarnowy, mający ziarna za-

dnym nasiennikiem nie pokryte. Stąd Linneusza rząd *gymnospermia* nagoziarnowy w klasie *Didynamia* p. t. w. gdzie umieszczone rośliny, mają po cztery ziarna nagie na dnie w kielichu osadzone.

GYMNOSPERMIA p. *gymnos*.

GYNANDER, *gynandria*, tak Linneusz nazywa rośliny, w których główki pyłkowe na słupku samym są osadzone, X. Jundzill od rośliny głównej w tej klasie zwanej u nas Storczyk nazwał klasę tę Storczykowa.

GYNE z gr. p. *Pistillum*, używa się w wyrazach składanych, np. *Monogynus* 1-słupkowy p. *Monos*.

GYNOBASICUS. DC. zowią się u DC. owoce tak oddalone od siebie iż zdają się być tylą owocami oddzielnymi, ale są osadzone na jednej podstawie jednego i tego samego słupka, liczy ich DC. dwa gatunki *Sarcobasis*, *Microbasis* p. t. w.

GYNOBASIS DC. z gr. *gyne* słupek i *basis* podstawa.

GYNOCIDIUM Necker daje to imię pewnej zgrubiałości przy nasadzie jakiej części, lub u spodu szypułki puszek w mchach.

GYNOSTEGIUM okrycie części płciowych toż co *Calyx*, *Corolla*, *Paropetala*, p. t. w.

GYNOSTEMIUM Richard zowie zrośnięcie pręcików ze słupkiem w kwiatach Storczykowych *gynandria* p. t. w.

GYRATUS, *annulatus* mający obrączkę sprężystą zwaną *gyrus* p. t. w.

GYRUS Wild. *gyroma* Link. *annulus elasticus* podług innych; obłączek, to jest obrączka sprężysta opasująca torebkę nasienną w Paprociach.

H

HABITUS postawa, ogólna postać całej rośliny mająca pewne ułożenie, które mimo części szczególnych rozmaitość, zawsze jest jedno; a to służy nam najwięcej do zbierania roślin w pewne gromady naturalne; tak kłóż patrząc na postawę Lewkonii i Kapusty, Gwoździka i Smółki, Żyta i Pszenicy, nie powie że każda para wymienionych roślin do jednej gromady naturalnej należy, z samych tylko sądząc postawy.

HÆMISPHERICUS półkulisty, nakształt kuli przeciętej na dwie części równe.

HAMATUS, p. *hamosus*

HAMOSUS haczysty, ostry, zagięty na końcu.

HAMULUS. *Hamius* haczek, jest dodatkowa część nasienia, szpicinowata, ostra, na końcu zagięta, za pomocą której nasienie

czepiając się ciał innych przeniesioném bywać może w dalekie strony, takowe haczki znajdują się i na innych częściach np. na kielichach Łopucha.

HASTATUS oszczepowaty Jund. mówi się o liściach w których wierzch jest zaostrozony, a przy nasadzie rozszerzony na dwie ostre klapy w kierunku prostopadłym do nerwu podłużnego.

HAUSTORIA DC. Ssacze, są gruczołki tu i owdzie na roślinie rozrzucone, któremi roślina przyczepia się do drugiej i z niej wysysa soki pożywne, np. *Cuscuta* Kianianka, zwyczajnie Złotką zwaną.

HERETATUS przytępiony, współznacznym z wyrazem *obtusatus*.

HELVOLUS żółtawy, bledszy od słomianego.

HEPATICUS wątrobiany, czarno - czerwony przybrudzozy.

HEPTA z gr. *Septem* siedm, używa się w składanych, np. *Heptagynia* 7-słupkowa, *Heptandria* siedniopręcikowa, *septemfidus* siedmsieczny.

HERBA zieleń, w ścisłym znaczeniu wzięty wyraz oznacza roślinę zielną, a ta jest roczna, dwuletnia i trwała, łądyga jej nigdy nie drzewnieje i corocznie ginie.

HERBACEUS zielny, patrz *Herba*, zowie się także zielną rośliną, której substancya nie drzewnieje.

HERBARIUM Zielnik, jest zbiór roślin rozmaitych zasuszanych starannie, aby ich charaktery rozeznawcze widoczne były. Zbiór takowy w nauce Zielnictwa jest nieodzownie potrzebny, roślina bowiem zasuszona większą jest pomocą w rozeznawaniu niż najlepszy jej obraz.

HERMAPHRODITUS obopłciowy, gdy słupki i pręciki w jednym się kwiecie znajdują, np. Gwoździak Róża, Lewkonia, Pszenica, a oznacza się znakiem Merkuryusza.

HESPERIDIUM Desv, p. *Aurantium*.

HETEROMALLUS z różnych stron i miejsc wyrastający a w jedną stronę skierowany, blizkoznaczny z wyrazem *secundus*.

HETEROS z gr. rozmaity, używa się w składanych, np. *Heterophyllus* rozmaito-liści, mający liście różnego kształtu na sobie.

HETEROTOMUS, część której nacięcia są foremne, ale nie równe i nie jednakowe,

HETEROTROPUS *Embryo*, tak zowie Richard zawiązek skierowany poprzecznie lub ukośnie do osi, a żaden koniec nie odpowiada znaczkowi.

HEXA z gr. *sex* sześć, używa się w wyrazach składanych, np. *hexapetala corolla* korona sześćpłatkowa, *flos hexandrus* kwiat sześć pręcikowy.

HIANS zięjący, trochę otwarty, np. kielich którego listki proste, w górze się od siebie oddalają.

HIATUS p. *Rictus*.

HIBERNACULUM *Hybernaculum* Oziemek, tem imieniem zowie Linneusz wszelkie wypustki czyli pędy nowe roślin okryte przed zimą; takimi są oczka drzew, cebulki liliowych i w niektórych Jaskrach *Ranunculus*; takowe nadziemne prawie cebulki są bardzo znaczne, a powstają z rozszerzonych w nasadzie ogonków starych liści okrywających początki nowęj rośliny mające się na wiosnę rozwinać.

HIRCINUS Kozi, zapach nieprzyjemny, np. *Valeriana officinalis*.

HIRSUTUS szerścisty, kudłaty Jund. ma włos twardy długi i gęsty, jak szerść na koniach.

HIRSUTIES szerść, zbiór włosów dość długich twardych i licznych wrozmaitym kierunku.

HIRTUS szorstki, mający włos twardy ostry niezbyt gęsty, np. Szaryło *Echium vulgare* L. Rośliny z takową powierzchnią zowią *asperifoliae*.

HISPIDUS szorstkowany Jund. ma włos twardy, ostry, kruchy.

HOLOSERICEUS średnie wyrażenie między *sericeus* i *velutinus* p. t. w. ma włosy gęste niezbyt długie świetne.

HOMOGAMIA Spr. jest kwitnienie razem kwiatów oddzielnopłciowych.

HOMOS, *Homojos* z gr. p. *Similis*

HOMOMALLUS, mówi się o częściach wstępu, jeden kierunek mających.

HOMOTROPUS *Embryo* mówi Richard o zawiązku, który niebędąc prostym, ma jednak jeden kierunek z nasieniem.

HORIZONTALIS poziomy, równoległy do poziomu.

HORNUS *hornotinus*, jednoroczny, mówi się o gałązkach czyli pędach drzew jednorocznych.

HUMIFUSUS rozestany po ziemi, jak łodygi niektórych roślin, p. *prostratus*.

HUMILIS niski, małą mający wysokość.

HYALINUS przezroczysty, mówi się o częściach błonkowatych, bardzo cienkich i przepuszczających światło, tyle jak papier cienki woskowany.

HYBRIDITAS wyrodzenie się, działanie którem narzędzia samce jednego gatunku, zapłodniają zarodek drugiego gatunku, powstałe stąd rośliny zowią się *Hybrida* wy-

rodki. To zdarza się często w ogrodach sadząc blisko siebie gatunki jednego rodzaju, np. Kapuszę i Rzepę, nasiona obydwóch, nie wydają potem pierwiastkowych swego gatunku istot ale mieszańce; stąd sadzenie wysadków wymaga wielkiej ostrożności, chcąc otrzymać dobre gatunki jarzyn; stąd powstało po ogrodach Botanicznych wiele wyrodków trudniących dójście prawdziwych gatunków pierwiastkowych.

HYBRIDUS p. *hybriditas* wyrodek, wyrodny.

HYEMALIS, *Hybernalis* zimowy, zimą nawet nie przestający rość, np. *Helleborus, hyemalis* L. który w śniegu rośnie i kwitnie.

HYLUM L. znaczek, Kl. *Hilum, Hylus, Cicatricula, Fenestra, Umbilicus*, tak różnie nazywają punkt na *Spermodermis* ziarnoskorce znaczny, odmiennéj barwy, zgrubiały, którym ziarno do sznurka i do pokładka *placenta* przywiązane było, takowy znaczek dobrze widzieć można na nasionach Fasoli.

HYMEN z gr. p. *Membrana*.

HYMENIUM Pers. Błona owocorodna, jest powierzchnia błonkowata w grzybach, nosząca na sobie części owocowania.

HYMENODES z gr. p. *Membranaceus*.

HYPHA Wild. jest pieniek włóknisty, nieco mięsisty lub półdrzewiasty jak w rodzaju *Byssus* L. na którym osadzone jest owocowanie.

HYPO z gr. pod, używa się w złożonych z gr. *np.* *Hypogynus* podślupkowy, mówi się o częściach kwiatu na dnie owocowym osadzonych, Jussieu to osadzenie użył w swęj Metodzie do podziału głównego na klasy.

HYPOBLASTUS ciało mięsiste przy nasadzie kielka przymocowane do skórki wewnętrznej nasienia.

HYPOCHILIUM Rich. część dolna wargi w koronie storczykowej.

HYPOCRATERIFORMIS tacowy Bess. jeśli rurka jest długa, prosta, walcowata, a brzeg zupełnie płaski w koronie 1-płatkowej, *np.* Barwinek, Niezapominki.

HYPOGÆUS podziemny, mówi się o kłapkach nasiennych przy wschodzeniu zostających pod ziemią, także o strączkach niektórych roślin groszkowych.

HYPOGASSTRUM Spr. zowie przylistki, wrodzaju porostu *Jungermania*.

HYPOGYNUS p. *Hypo*.

HYPOMENUS z gr. toż co *inferus* p. t. wyr. używa się także na oznaczenie kielicha osadzonego pod zarodkiem lub zarodka pod brzegami kielicha zrosłego z jego rurką DC.

HYPOPHYLLUM Link. podlistek, mała

pochwka z n. d. którey wychodzą pewne listki, np. w Szparagach.

HYPOSPORANGIUM Bernh. powłóczka okrywająca w samym środku nasienik Paproci.

HYSTÉRANTHEUS Viviani, gdy kwiaty rozwijają się przed liśćmi, dawni nazywali *filius ante patrem*. np. Brzoskwinia.

J

ICOS, *icosi*, z gr. dwadzieścia, używa się w składanych z gr. np.

ICOSANDRIA Linneusz w podziale roślin od liczby pręcików na klasy, zachowując porządek do dziesięciu, w jedenastey ma 12-pręcikowe, XII tą zaś nazywa *Icosandria* jakoby 20-pręcikowa, lecz w nięy uważa razem osadę pręcików na kielichu. Naturalnie więc bardzo JMX. Jundzill nazywa tę klasę kielicho-pręcikowa i tego nazywania trzymać by się należało w nauce.

IDIOGYNUS *flos p. masculus*.

IMBERBIS bezbrodny, nie mający włosków skupionych brodką *barba* zwanych. p. *Barba*.

IMBRICANTIA *folia* DC. mówi się o liściach składanych, których listki dachówkowato na siebie zachodząc składają się na ogonku okrywając go sobą.

IMBRICATIVA DC. mówi się o oczkach w których początki liści dachówkowato na siebie zachodzą.

IMBRICATUS dachówkowaty, mówi się o częściach które jedne na drugie zachodzą nakształt karpiey łuski się składają.

IMMARGINATUS bezbrzeżkowy nie mający szczególnego brzeżku *margo* p. t. w.

IMMERSUS wnurzony p. *submersus*.

IMPAR zowie się listek wierzchołkowy w liściach pierzastych.

IMPARI PINNATUM *folium* nieparzystopierzasty liść zowie się, jeśli listki stoją parami na ogólnym ogonku, a wierzchołek jego listkiem pojedynczym *impar* zwanym jest zakończony.

IMPERFECTUS niedoskonały, jeśli albo części jakich nie dostaje, albo nie mają właściwego sobie kształtu.

IMPLEXUS Bernh. wplątany, jeśli części pogięte przeplatają się nieodmieniając kierunku.

IMPRESSUS wgnieciony p. *concavus*.

IMUS dolny, na samym dole części jakich znajdujący się, np. liście najniżey loddygi osadzone zowią się *folia ima* lub *infima*.

IN. IM przyimek ten używa się wielokrotnie w składaniu wyrazów, już za nie już za wyrażenie zwiększające charakter.

INÆQUALIS nierówny, mówi się porównywując wielkość części, także używa się mówiąc o powierzchni mającej jakkolwiek na sobie dające się czuć pod ręką nierówności.

INANIS, rdzeniowaty Jund. wewnątrz wydrążony gębczastym rdzeniem wypełniony jak Sitnik *Scirpus Lacustris*. L.

INAPERTUS p. *Clausus*.

INCALYCULATUS zowie Bulliard kwiaty bez korony i kielicha, lepiéy *ecalyculatus*.

INCANUS *incanescens*, patrz *canus*, *cane-scens*.

INCARNATUS kolor średni między cielestym a różowym.

INCLUDENS, zamykający, część w której druga jest zawarta.

INCLUSUS zawarty, w drugiéy części schowany.

INCISUS wcinany, mówi się o częściach, których obwód ma pewne nacinania, używa się często, do zwiększenia tych wyrażeń *dentatus*, *crenatus*, *serratus*, np. *incisodentatus* wcinanoząbkowany, że ma głębokie wcięcia pomiędzy ząbkami.

INCLINATUS nachylony, w ogólności znaczy kierunek od prostego oddalony.

INCLUDENTIA *folia* DC są liście naprzemian, w spoczynku nachylające się do łodygi jakby dla otulenia oczka.

INCOMPLETUS niezupełny, tak się zowią kwiaty którym korony i kielicha lub saméy korony niedostaje, tudzież mówi się tak ogólnie o narzędziach którym jakiey części braknie.

INCONSPICUUS niedostrzeżony, dla drobnosci lub prędkiego przemijania.

INCRASSATUS zgrubiały, mówi się o częściach przybierających w pewnych miejscach większą niż zwykle grubość.

INCRUSTATUS powleczoney jakby skorupą wapienną, lub jakkolwiek twardą.

INCUMBENS kładący się, wyraz używany w mowie o częściach leżących na ziemi lub na innych częściach. *Cotyledones incumbentes* zowią się klapki nasienne podług R. Br, gdy kielek nie do szpary ich złożenia się, ale do ich płaszczyzny dolnéy czyli grzbietu przylega, *Anthera incumbens* Willd: p. *versatilis*.

INCURVUS, *incurvatus* skrzywiony, znaczy odstąpienie od linii prostéy przez jakiekolwiek zgięcie.

INDIVISUS niedzielony p. *integer*.

INDUSIUM powłóczka, jest błonka okrywająca kupki torebek w Paprociach.

INDUVIÆ, *induviatus* DC. części korony lub kielicha nieopadające, przy owocu dojrzałym pozostałe, np. kolce orzecha wodnego, nasiona *Mirabilis*.

INERMIS bezkolczony, mówi się o częściach, lub roślinach nie mających żadnego ořeza, gdy inne tegoż rodzaju gatunki są obdarzone kolcami lub cierniami.

INFERIOR niższy, mówi się o położeniu części jednych względem drugich jak wyżej lub niżej są osadzone, np. *folia inferiora* liście niżej na łodydze osadzone, liście dolne; *labium inferius* warga dolna w koronie 1-płatkowej 2-wargowej, lub w kielichu.

INFERUS dolny, mówi się o częściach leżących pod drugimi częściami, np. *fructus inferus* owoc dolny, czyli podkwiatowy, jak Jabłko. Gruska; *Calyx inferus* kielich dolny czyli podowocowy jest w Wiszni i w Grochu; lepiej się wyrazi przez dodanie do części o której mowa przyimek poł. np. podowocowy, połkielichowy. *Pagina infera* strona dolna, jak w liściach, strona zwrócona do ziemi.

INFLATUS nadęty, mówi się o częściach pęcherzowato nadętych, toż znaczą *vesicarius*, *vesiculosus*, *emphysematosus*.

INFLEXUS p. *introflexus*, używa się często zamiast *flexuosus*.

INFLORESCENTIA Kwiatostan Jund. pod tém nazwiskiem rozumie się pewny podział porządkowy osadzenia kwiatów na ro-

ślinach, dający charakterystyczne cechy rozróżniające pomiędzy sobą rośliny, gatunki kwiatostanów są: *fasciculus*, *cyma*, *umbella*, *capitulum*, *spica*, *racemus*, *corymbus*, *thyrsus*, *panicula*, *anthurus*, *amentum*, *spadix* i wiele innych jeszcze od różnych Botaników podanych.

INFRA. pod, używa się czasem w wyrazach składanych, np. *infrastipulares aculei* podprzyliskowe kłose, z gr. *hypo*.

INERACTUS DC złamany, mówi się o częściach raptownie zmieniających swój kierunek tak jakby złamane były.

INFUNDIBULIFORMIS lejkowaty, ma postać lejka zwyczajnego, to jest: od dołu rurkowaty w górze rozszerzony otwarty, np. Korona Miodunki.

INODORUS bezwonny, nie mający żadnego zapachu.

INSERTIO osada, osadzenie, jest pewne miejsce w którym zwykle pewne części są osadzone.

INSERTUS osadzony, np. *stamina corollae inserta* pręciki na koronie osadzone.

INSIDENS tłumaczyimy przez osadzony, lecz część takowa uważa się jako przysiadła, czyli bez pośrednio na drugiey osadzona, np. *Calyx germini insidens* w Kopytniku.

INTEGER całkowity, to jest jeśli część jaka żadnych wcięć niema na swoim obwodzie; mówi się także *indivisus* i *simplex*; jeśli zaś nie tylko obwód żadnego wcięcia niema, ale i brzegi są bez żadnych ząbków na ów czas używa się wyraz *intergerminus*.

INTEGUMENTUM, Gaertner okrycie nasienników nazywa *integumentum exterius*, to, co Richard zowie *Epicarpium* p. t. w. *integumentum interius*, jest Richarda *Endocarpium* p. t. w. *integumenta floralia* okrycia kwiatowe są: *perigonium*, *perianthium*, *Calyx*, *Corolla*, p. t. w.

INTER między, używa się w złożonych wyrazach, np. *interfoliaceus* międzylistny, zowie się część jaka pomiędzy liśćmi osadzona, częściej używa się wyraz *axillaris* p. t. w.

INTERCEPTUS Bernh. przewiązany, jeśli część jaka gruba w środku nagle jest zwężona jakby związana, *interceptum isthmis lomentum* przegubiak, łuszczyzna stawowata.

INTERMEDIUS średni, to jest środkujący między dwiema częściami, lub między dwoma kształtami.

INTERNO DIATUS odstępowaty, tak zowie Bernhardi, części złożone wzdłuż, z wielu równych, lub podobnych sobie części.

INTERNODIUM odstęp, zowie się część między dwoma węzłami *nodus*, p. t. w. umieszczona, *np.* źdźbło traw pomiędzy tak zwanemi kolankami, lub w kwiatach okręgowych pomiędzy dwoma okręgami *verticillus*, p. t. w.

INTERRUPTE *pinnatus* przerywano pierzasty, mówi się o liściach pierzastych mających listki naprzemian większe i mniejsze.

INTERRUPTUS przerywany, wyraz przeciwny wyrazowi *continuus* p. t. w.

INTERSTINCTUS p. *moniliformis*.

INTERSTITIUM odstęp po między dwoma częściami.

INTERTEXTUS przepleciony, jeśli wiele linii w różnych kierunkach do jednego dążą punktu.

INTERVALLA *succiflua*. Link. p. *vittae*.

INTERVALVIS, *ve. dissipationum* między łupinowa przegroda p. *valvae*, *septum*.

INTERNUS wewnętrzny, we środku lub wewnątrz jakiej części znajdujący się, *np.* *Calyx internus* kielich wewnętrzny, to jest: mający na wierzchu jeszcze drugi kielich zewnętrzny, jak w Slazie; mówiąc o roślinach krzyżowych *Cruciferae* Juss. *Tetradynamia*. L. używam tego wyrazu na oznaczenie gruczołków między zarodkiem a

pręcikami dłuższymi osadzonych zowiąc je *Sarcomata interna*.

INTORTUS zakręcony, wewnątrz bardziej zagięty niż *introflexus*, p. t. w.

INTRA p. *iter*.

INTRARIUS mówi się o kielkach zawartych w gródce.

INTROFLEXUS *inflexus, introcurvus, incurvus* wewnątrz zagięty jak, np. liść wierzchołkiem zgięty po nerwie podłużnym.

INTRORSUS odwrócony do środka od brzegów skierowany, np. *Antherae introrsae* znaczy pyłkownie do słupka obrócone.

INUNDATUS zalany wodą, tak zowią się miejsca które z wiosny wodą okryte później osychają.

INVERSUS wywrócony, mówi się szczególnie o nasionach przewróconych wierzchołkiem do dołu a nasadą do góry; względem innych części współznacznym jest z wyrazem *resupinatus*.

INVERTENTIA *folia* DC. są liście pierzaste, których listki w czasie snu obwijają się i składają jeden z drugim górnymi powierzchniami, np. *Cassia*.

INVOLUCELLUM, *Involucrum parziale*. Okrywka, jest zbiór przysadek małych pod baldaszkami szczególnymi osadzonych.

INVOLUCRALIS okrywowy do okrywy należący.

INVOLUCRATUS okrywiasty, mający okrywę.

INUOLUCRUM okrywa jest zbiór przysadek kwiatowych, w okrąg ułożonych szczególnie roślinom baldaszkowym właściwy, pod baldaszkiem ogólnym umieszczony; okrywą czyli kielichem ogólnym, zowią zbiór przysadek w kwiatach skupionych *aggregati* jak Szczeci i Dryakiew; mnieby się zdawało iż łuski otaczające całą wiązkę w Gwoździkach, nie zleby tem imieniem wyrazić można; w opisach roślin baldaszkowych mówi się najczęściej *Involucrum universale*.

INVOLUTIVA *folia* DC. liście wewnątrz zwinione jeżeli oba brzegi podłużnie wewnątrz się zwijają się, *np.* w oczkach na Gruszy, Jabłoni.

INVOLUTUS zwiniony, wewnątrz zwiniony oboma brzegami.

INVOLVENTIA *folia* DC. liście obwijające, gdy będąc trzylistkowe, listki się wierzchołkami schodzą, a środkami oddalają, tak się iż formują budkę okrywającą kwiaty.

IRREGULARIS, *anomalus*, nieforemny, niekształtny, jeśli części nie są równe i nie mają pewnego kształtnego porządku, *np.* *Corolla irregularis*, której podziałki lub płatkiki nie są równe i jednakowe, *np.* korona paszczekowata.

IRFEGULARITER nieforemnie.

ISOS z gr. rowny, wyraz ten położony przed imieniem jakim, znaczy że te części są w równéy liczbie z drugiemi częściami, np.

ISOSTEMONES mówi się o roślinach mających pręciki w równéy liczbie z podziałami korony: przeciwne temu wyrazowi są *anisos*, *anisostemones*.

ISTHMUS wstaw, zowie się miejsce spojenia dwóch przegubów *articuli*, w łuszczynach członkowatych *Lomentum*, p. *interceptus*.

JUBA p. *Panicula*, dawni tak nazywali wiechę bardzo wielką i zwisłą, np. w Prosie; ale teraz używa się na wydanie włosów jak pod następnym wyrazem.

JUBATUS grzywiasty, mający ości długie cienkie na kształt włosów koni, np. *Hordeum jubatum*.

JUGUM para, używa się mówiąc o liściach parami osadzonych, a stąd *folia*, *bijuga*, *trijuga*, liście dwu, trzy parowe. *Jugum* znaczy także to, co *Costa* p. t. w.

JULUS p. *Amentum*.

JULIFER Hall. All. p. *Amentaceus*.

JUNCTURA p. *Articulatio*.

L

LABELLUM warzka, zowie się dolna część kwiatu Storczykowego, to jest płatek korony, czyli *Perigonium* DC, rozmaitej formy z brzegiem różnie wcinanym, przy nasadzie w ostrogę przedłużony; toż nazwisko dają części dolnej korony zwargowey.

LABIATIFLORUS, mówi się o kwiatach składanych mających kwiatki szczególne zwargowe.

LABIATUS wargaty, mający wargi stąd *uni bilabiatus* 1-2wargowy p. *Labium*.

LABIUM warga, jeśli kielich 1-listny lub korona 1-płatkowa tak są podzielone na dwie części, iż jedna jest w górze, druga u dołu, takowe przedziałki zowią się wargi *Labia*, a od położenia *Labium inferius et superius*. Korona zaś sama zowie się *ringens* ziejąca Syr. *Labiata* wargowa p. t. w.

LACERATIVUS DC. więcey nacinany przy nasadzie i wierzchołku niż w całej długości.

LACERATUS *lacerus*, podarty Jund. jeśli brzegi mają wcięcia nieforemne, jakby podarte.

LACINIA przedziałka, uważa się w kielichu lub w koronie, jeśli te są podzielone

tak, że w środku lub u spodu zrosłe, jedna tylko okazują całość, co ma miejsce w koronie *monopetala* 1-płatkowej, lub w kielichu *monosepalus* jednoliśnym; toż imię daje Linneusz podziałkom liści w ogólności, późniejsi zostawili to nazwisko podziałkom wązkim nieforemnym i ostrym. DC, tak ten wyraz tłumaczy, gdy podziałki są tak liczne i cienkie, iż w nich żadnego dostrzedz nie można porządku, biorą na ów czas imię *Laciniae*; w wielu wypadkach, podziałki te mają się uważać anatomicznie jako reszty niezupełnych zrosłości.

LACINIATUS poszarpany Jund. mówi się o rzęściach, których nacięcia są liczne nieforemne i bez żadnego porządku; podziałki zaś takowe zowią się *Laciniae*.

LACINULA Hoffmann podziałeczka, tak nazywa podziałkę wierzchołkową rozimaicie zagiętą kwiatków baldaszkowych, przez zagięcie którey płatki zdają się być wcięte *emarginata*.

LACTEUS mleczny, białosć mleka.

LACUNOSUS dołkowaty mający na powierzchni dołki.

LACUSTRIS jeziorny, zowią się rośliny na jeziorach rosnące.

LÆVIGATUS równy i gładki, prawie lśniący p. *Glaber*.

LÆVIS równy, jeśli powierzchnia części jakiej nie ma na sobie żadnych wypukłości ani rysów ani chropowatości, mowi się że jest równa *laevis*.

LAGENARIUS, *lagenatus*, *lageniformis* faszowaty, wyżej środka, zwężony, w wierzchołku się rozszerza znówu.

LAMELLA liściak, tak się zowią cienkie błonki na dolnej powierzchni kapelusza w bedłkach osadzone, np. u Pieczarki, Rydza.

LAMELLATUS, *lamellosus*, blaszkowaty, liściakowaty, liściakiem opatrzony, lub mający jego podobieństwo, albo cienki i płaski jak blaszki.

LAMINA, blaszka Kl. jest górna część płatek korony rozszerzona i płaska; DC. oznacza część tę nazwiskiem *limbus*, p. t. w. dla uniknięcia wieloznaczności w wyrazie listek, wyraz płatek obrócić na oznaczenie *Petalum*, wyraz Kl. można zatrzymać na oznaczenia, *Lamina*.

LANA DC. *Lanugo* wełna z gr. *erion*, włosy miękkie długie leżące i poprzeplatanne z sobą.

LANATUS wełnisty p. *lana*, wełną pokryty.

LANCEOLATUS lancetowaty, podługny, zwężony równie przy nasadzie jak u wierzchołka.

LANUGO *Lanuginosus* p. *Lana*.

LASIOS z gr. kosmaty, używa się w składanych.

LATERALIS poboczny, z boku jakiej części osadzony, częstokroć używa się za *axillaris* i na wzajem.

LATERE z boku, np. *latere dehiscens capsula* z boku pękająca torebka.

LATERITIUS ceglasty, kolor żółtawo-czerwony, jak piękna Cegła.

LATEX jest ciecz kleista w niektórych grzybach pokrywająca osadnik; u Bernhardego znaczy wilgoć na znamieniu słupka znajdującą się.

LATIFOLIUS szerokoliści; używa się mówiąc o gatunku rośliny mającym szersze liście niż inne gatunki w tym rodzaju.

LATISEPTÆ, DC. szerokoprzegrodowe, tak nazywa DC. rośliny obdarzone łuszczynekami mającemi podług wyrażenia Linneusza przegrody równoległe do ścian łuszczynek p. *Silicula*, a szerokość przegrody wyrównywa szerokości ścian.

LATITUDO szerokość, bierze się odległość od boku do boku części jakiej, pod kątaami prostemi do linii od jej wierzchołka ku nasadzie poprowadzonéj.

LATUS szeroki, mówi się o częściach których szerokość przewyższa długość, *late* używa się w składanych.

LATUSCULÆ Hoff. łoczki, w nasionach roślin baldaszkowatych, Hoffmann tak nazywa płaszczyzny poboczne, przyległe zetknięciu się dwóch ziarn nasienia p. *Comissura*.

LAXUS wietki, zwolniały, rzadki, mówi się o częściach cienkich kupy się nie trzymających, ani mogących się prosto utrzymać, używa się czasem zamiast *rarus* p. t. w

LECUS DC. placek, gatunek nadkorzenia w kształcie kręgu spłaszczonego wypuszczającego w ziemię korzenie a w górę liście i kwiaty, DC. bierze go za część dolną łodygi prawdziwej w cebulach.

LEGUMEN Strąk Kl. jest nasiennik suchy podłużny z dwóch łupin czyli ścian złożony, w którym na przedłużeniu słupka rozdzielonym na dwie gałęzie równoległe po dwóch bokach szwu górnego, naprzemian są osadzone nasiona przy jednej i przy drugiej ścianie, np. Groch, wyraz strąk zachowałem tu z Klukiem jako w języku pospolitym używany.

LEGUMINOSUS strączysty, mający na sobie strąki.

LEIOS z gr. gładki p. *glaber*.

LENTICULA DC. Soczeweczka, jest gatunek brodawki płaskiej, albo raczej plam-

ki okrągławéy na korze gładkiny drzew nie-
których osadzoney np. Olszyna.

LENTICULARIS soczewkowaty, okrągły,
gruby, spłaszczony jak ziarno Soczewicy.

LEPICENA Rich. p. *Peristachyum*, Gluma.

LEPIDOTUS z greckiego od *lepis* łuska,
łuszczkowaty, pokryty drobnemi suchemi
łuszczkami częstokroć świetnemi p. *Squa-*
ma.

LEPISMA DC gatunek łuski błonkowa-
tęy, znajdujący się w nasadzie zarodka u
Pvonii lub Tojadu, która zdaje się jest już
to nierozwiniętym pręcikiem, już to wy-
rostkiem *Torus*.

LEPTOS z gr. p. *gracilis*.

LEUCOS z gr. biały używa się w skła-
danych wyrazach

LIBER miazga Jund. jest warstwa mięk-
ka soczysta pomiędzy korą a bielem za-
warta, corocznie się tworząca i zwiększająca
swém stwaraniem objętość drzewa.

LIGNOSUS drzewiasty, drewny, drewnia-
ny, mający substancją drzewa.

LIGNUM Drewno, drzewo, jest najtwar-
dsza część wewnętrzna w pniu drzew
z włókien zrosłych stwardniałych złożona.

LIGULA Języczek, tak Jacquin zowie
przydatki kapturka u spodu nąptzemian

z różkami opierające się na koronie. *Ligula* zowie Linneusz w liściach traw mały błonkowaty przyłatek na brzegu pochewki *vagina* osadzony; *Ligula*. *Corolla ligulata*, *flosculus* korona języczkowata, jest korona 1-płatkowa płaska nakształt języczka, nasadą w rurkę zrosła; w kwiatach składanych, korony języczkowate stanowią promienie, np. w Rumianku; wszystkie zaś są języczkowate w Cykoryi.

LIGULATUS języczkowaty mający kształt języczka lub nim obdarzony.

LILACINUS. lilowy, jest kolor średni między niebieskim i różowym, np. Bez włoski *syringa*.

LILIACEUS mający postać lilii, liliowy, *Corolla liliacea* L. jest gatunek okwiatu pojedynczy, mający 3. lub 6. podziałek mniej więcej głębokich co Linneusz nazywał *Cor. lil. monopetala*, korona liliowa 1-listkowa; albo zupełnie wolnych. *Cor. lil polypetala* korona liliowa wielolistkowa, w pierwszym razie przykład Jacynt, Konwalia, w drugim Lilia i Czosnek. Jussieu nazywa to kielichem *Calyx* p. w. DC. *Perigonium* p. t. w.

LIMBATUS Krajasty, mówi się o koronie 1-płatkowej, której płatek od otworu znacznie jest rozszerzony.

LIMBUS Krajec jest brzeg, lub część górna korony 1-płatkowey lub kielicha jednolistnego zwyczajnie otwarta; używa się często tego wyrazu mówiąc o liściach na wyrażenie jego części płaskiey nie uważając ogonka; częstokroć znaczy to, co *margo* p. t. w.

LINEA linia, miara wynosząca $\frac{1}{12}$ cala, znaczy także plamkę wąską na jakiej powierzchni.

LINEARIS równowązki Jund. jeśli oba boki powierzchni są równoległe od nasady aż do wierzchołka, a przywieszuje się jeszcze do tego wyrazu wyobrażenie szerokości bardzo małej, Znaczy także liniowy, to jest mający długość lub szerokość jednej linii.

LINEATUS liniowany, powierzchnia liniami poznaczona, jeśli te mają pewną wklęsłość używa się wyraz *Striatus* p. t. w.

LINGUAEFORMIS językowaty, mający kształt języka, wyraz ten używa się tylko mówiąc o częściach mięsnych, zsiadłych *Solida* iak liście Aloesów.

LIRELLA DC. Lirka, osadnik bestrznowy równowązki pogięty, otwierający się szparą podłużną w porostach i podrzewnikach *Hypoxylon* a po pęknięciu ścianami wyobrażający dwa S odwrócone od siebie.

LITTORALIS nadbrzeżny, używa się szczególniey mówiąc o roślinach nad brzegiem morskim rosnących.

LITURATUS używa się rzadko na oznaczenie plam, które zdaia się bydź utworzonymi, przez odjęcie zwierzchniey warstwy dla okazania dolnéy.

LIVIDUS śniady, siny, białawy wpadający w brudnoszary, lub do ołowiu podobny, Römer tłumaczy *bleygrau*, czyli kolor plamy na ciele po stłuczeniu.

LOBATUS klapowany, podzielony od obwodu na niewielkie podziałki, tępe, klapami zwane, a te w opisach się liczą, stąd: *bi-tri-quadrilobus*, *multilobus* 1. 2. 3. 4. wieloklapowy.

LOBULUS Mirb. tak Mirbel nazywa w roślinach jednoklapkowych, kłapeczkę często pod prawdziwą klapką umieszczoną.

LOCULARIS komorkowy, na komórki podzielony stąd: *uni bi-multilocularis* 1. 2. wielokomórkowy, p. *Loculum*.

LOCULOSUS komórkowaty, mający komórki.

LOCULUM *Loculamentum* komórka, jest miejsce wydrążone wewnątrz nasiennika, utworzone przez zagięcia obłonki *Endocarpium*, przeznaczone do pomieszczenia w sobie nasion, od liczby tych komórek nasien-

nik zowie się 1. a. 3. wielokomórkowy *uni-bi tri multilocularis*, niektórzy tym wyrazem oznaczają komórki w pytkowniach *anthera* p. t. w.

LOCUSTA p. *Spicula*.

LODICULA Pal. de. Beauv. *Glumellala*. DC, *Glumella* Rich. gatunek miodnika osadzony w około słupka w kwiatach traw, złożony z drobnych plewek mięsistych. Willdenów i Person zowią to *nectarium*.

LOMENTACEUS przegubiasty, mający podobieństwo do nasiennika zwanego *lomentum*; DC. mówi *folium lomentaceum*, jeśli liść tak iak pomarańczowy złożony jest z dwóch przegub oddzielnych, lub ma przeguby wyraźne iak niektóre *Cacoliae*.

LOMENTUM Willd. *legumen lomentaceum* Strąk członkowaty, jest owoc o dwóch szwach podłużnych iak strąk *Legumen*; poprzecznie na komórki odpadające po iedney, lecz dobrowolnie nie pękające podzielony, np. *Coronilla*; wielu autorów nazywają tak Łuszczyny przegubowate, iak u *Raphanistrum*, i *Chorispora* DC. lecz wewnętrzna budowa różna w niej od Przegubiaka zasługuje na oddzielne nazwisko, iako to: *Cordylum* z gr. *kordyle* członek, przeguba, budowa zaś iego wewnętrzna zbliża się do *Siliqua* p. t. w.

LONGITUDINALIS podłużny, uważany w długości swej, lub położony wzdłuż jakiej części *longitudinaliter* podłużnie.

LONGUS długi, oznacza miarę części których długość większa jest od szerokości, a różne stopnie jego w porównywaniu wyrażają się: *longissimus* najdłuższy, *longiusculus* przydłuższy.

LORICA Mirb. Pancerz, pokrywa ostatnią skórę na nasieniu, np. Lilia ma takowy pancerz natury skórkowey p. *Sarcodermis*. Barnhardi tak zowie łupiny Cebul.

LORULUM Acharius tak nazywa gałmek włóknisty, gałęzisty skórkoliscia *Thal. lus* p. t. w. właściwy porostom.

LUCIDUS glansowny Jund. lśniący jakby lakierem poleczony.

LUNATUS *Lunulatus* księżycowaty, okrągły z wycięciem przy nasadzie także okrągłym, nakształt nowego księżyca.

LURIDUS bury, jest kolor brudny żółto-brunatny.

LUTEUS żółty, czysty żółty, *luteolus*, *lutescens*, żółtawy, stopnie rozmaite blado-żółtego koloru.

LUXURIANS *flos* znaczy to, co i *flos plenus*, to jest że liczba jego okryw jest przez uprawę bardzo zwiększona.

LYRATUS lirowaty, mówi się o liściach mających nerwy pierzaste, wcięcia zaś powierzchni nierówne, tak, iż podziałka czyli kłapa wierzchołkowa jest największa, a poboczne ku nasadzie liścia coraz mniejsze, podziałki takowe DC. nazywa *lobi* kłapy, a kształt ich, położenia, nawet liczba tak się opisuje jak liści osobnych.

M

MACROS z gr. wielki używa się w wyrazach składanych, np. *Macranthus* wielkokwiatowy, mający kwiaty wielkie w porównaniu do drugich iemu podobnych. *Macropodus Embryo* zawiązek mający kielek czyli korzonek *Radicula* znacznie zgrubiały; w ogólności *Macros* znaczy wielki w długości.

MACULA plama, oznacza plamę zaokrągloną odmiennego koloru od powierzchni na której się znajduje.

MACULATUS plamisty, takiemi plamami upstrzony.

MAGNUS wielki, ogólne wyrażenie wielkości. ze stopniami *major* i *maximus*.

MALICORIUM Ruellius tak nazywa ziarna okryte powłoką soczystą w owocach Granatu.

MALLEOLUS, tak zowią młody pęd rośliny z częścią starego pnia przy nasadzie odcięty, zdolny po wsadzeniu w ziemię, przyjąć się i nową wydać roślinę.

MALVACEA *corolla* słazowa korona, uważa Willdenow także za osobny gatunek, koronę złożoną z pięciu listków równych i jednakowych paznogiemi w nasadzie zrosłych i w wiązkę nitek przechodzących p. *Cotapetala* Link.

MAMILLARIS mający kształt brodawek piersi mlekiem karmiących zwierząt p. *Umbonatus*.

MANIFESTUS iawny, mówi się o częściach roślin widocznych, w złożonych z gr. używa się *phainos*.

MARCESCENS *marcidus*, *emarcidus* zwiędły, mówi się o częściach więdnących lecz nie opadających, lub też w postaci i kolorze wydających się zwiędłemi,

MARGINATUS brzegowany, mający brzeg szczególny p. *Margo*, lub brzeg innego koloru.

MARGO brzeg, znaczy w ogólności granice powierzchni, w szczególności zaś znaczy brzeg dodatkowy przy jakiej części roślin, np. *Margo membranaceus* brzeg błonkowaty jak w nasionach Lewkonii, jeśli błonka takowa rozszerza się znacznie, mówi się *margo alatus* brzeg skrzydłowaty.

MARINUS DC. morski, rosnący w morzu pod wodą

MARITIMUS nadmorski, rosnący nad samą wodą na brzegach morza.

MAS. *Masculus* samiec, samczy, używa się mówiąc o kwiatach samymi pręcikami opatrzonych, jak, konopie Płoskoń. w opisach cechuje się znakiem Marsa ♂.

MASCULINUS samczy p. *Mas*.

MASSA POLINICA Rich zowie się całość pyłku w każdym wydrążeniu kwiatów Storczykowych, a *massula* jest każda cząstka téj całości.

MATURATIO dojrzewanie, jest epoka od zapłodnienia aż do dojrzenia nasion.

MATURITAS dojrzałość, jest stan owocu czyli nasienia, które nabywszy zupełnego rozwinięcia przy roślinie Matce, staje się zdolnym do rozwinięcia się dalszego w nową roślinę, dojrzałość nasion poznaje się po tem, jeśli rzucone w wodę toną.

MATURUS dojrzały p. *Maturitas*.

MEDIOCRIS mierny, wyrażenie średnie z porównania wielkości.

MEDIOLIFORMIS p. *Modioliformis*.

MEDULLA Rzeń, jest sama średnia część drzewa która wzdłuż całej rośliny nakształt szpiku pacierzowego u zwierząt w samym iéy środku rozciąga się. Rdzeń

składa się z samej tkanki komórkowatej rzadkiej i stąd miększą warstwę drzewa stanowi.

MEDULARIS rdzeniowy p. *Medulla*.

MEGAS *Megalos* z gr. wielki, używa się w składanych, stosuje się częściej do oznaczenia grubości, a raczej szerokości.

MEIOS z gr. mniej, używa się w wyrazach składanych, np.

MEIOSTEMONES Hall. jeśli pręcików jest mniejsza liczba niż płatków lub podziałek korony.

MELAS *Melanos* z gr. czarny.

MELLINUS kolor miodu, *melleus* smak miodu mający, miodowy.

MELONIDA Rich p. *Pomum*.

MEMBRANA błonka, *Hymen* z gr. znaczy część cienką płaską, giętą iakakolwiek jest iey substancja.

MEMBRANACEUS błonkowaty, mający przyrodzenie błonki, lub iey podobieństwo.

MEMBRANULA błoneczka, delikatna skóreczka na której ząbki lub rzęsy osadzone są w otworach puszek mchów.

MENISCOIDEUS Gaertner nazywa tak części mięjsze których przecięcie poprzeczne ma kształt nowego księżycy.

MENSTRUUS miesięczny, trwający miesiąc ieden, lub co miesiąc ouradzający się.

MERIDIANUS południowy. mówi się o częściach, które w południu odmieniają swój stan lub położenie.

MESOCARPIUM Hoff. z gr. substancya łącząca pokrycie zewnętrzne z wewnętrznem w nasionach roślin Baldaszkowych.

METHODUS. Metoda, jest uporządkowanie ciał podług ich największego podobieństwa tak co do kształtów zewnętrznych, iako też budowy wewnętrznej oraz stosunków i związku ciał między sobą; zowie się także *Systema naturale* układ przyrodzony, takimi są układy roślin Adansona, Jussieu i innych późniejszych.

MICANS błyszczący, mający pewny połysk.

MICROBASIS DC. z gr. podstawka, osadnik mały nieco mięsisty owoc, a raczyz gatunek podstępka *gynobasis*, na którym osadzone są cztery komórki mało od siebie oddzielne, albo raczyz cztery ziarna w kwiatach roślin wargowych *Labiatae* i szorstko-liściach *asperifoliae*.

MICROPYLA Turp. jest punkt, z boku znaczka *hylum*, przez który naczynia przeprowadzające zapłodnienie do nasion przechodziły.

MICROS mały z gr. używa się w wyrazach złożonych z greckiego, np. *Micranthus* drobnokwiatowy.

MINIATUS pomarańczowo - czerwony, jak niełokwas ołowiu znaleziony w handlu pod nazwiskiem *Minium*.

MINIMUS p. *parvus*.

MINUTUS zdrobniały, patrz *parvus*.

MITIS p. *inermis*, łagodny, co do smaku, zapachu i na dotknięcie

MITRÆFORMIS infułowaty, Paliss. de Beauv. tego wyrazu używa w opisach plew, gdy dwie tak się składają jak infuła.

MIXTUS mieszany, z różnych kształtów złożony

MOBILIS ruchawy, mogący się ruszyć, lub dający się ruszyć z miejsca.

MODIOLIFORMIS piastowaty, mający kształt piasty, czyli głowni u koła.

MOLLIS miękki, znaczy ogólnie powierzchnią iakkolwiek włosami porośłą na dotknięcie miękka.

MONADELPHUS p. *Adelphia*.

MONANDRUS, *dria*, *monantherus* 1-pręcikowy, mający część samczą jedną tyko w każdym kwiecie, czyli jeden tylko pręcik, podobnie *Diandria* i t. p. zawsze złożone z greckich wyrazów *aner* samiec i imienia liczbowego porządkiem.

MONILIFORMIS paciorkowaty, mający przeguby okrągławe zbliżone bardzo do siebie nakształt paciorek, łoż *interstinctus*.

MONOCARPEA DC. nowią się rośliny, które raz tylko mogą wydać owoce i zaraz giną, DC oznacza je znakiem O z liczbą 1 we środku.

MONOS z gr. sam, ieden, używa się w wyrazach składanych równie jak dalsze liczbowe *di-tri-tetra-penta-poly*, etc. zachowując zawsze ten sam porządek, *hp.*

MONOCLINUS iednolozny, mowi się o kwiatach mających razem w jednym kwiecie pręciki i słupki p. *Hermaphroditus*, jeśli te są rozdzielone mowi się *diclinus*.

MONOCOTYLEDONEUS, mający iedną kłapkę nasienneą, jak trawy, Lilia; w metodzie P. Jussieu *plantae monocotyledones*, stanowią drugi główny podział roślin.

MONOECIA z gr. Linneusz przybrał to nazwisko dla gromady roślin, mających osobno kwiaty samcze, to jest z samymi pręcikami, a osobno samicze, czyli z samymi słupkami, na iednej i téj samej roślinie, iakoby w iednym mieszkaniu.

MONOGAMUS, *mia*, małżeństwo, Linneusz w klasie swojej zrosłogłówkowey *Syngenesia* gdzie są kwiaty składowe, przyjął Rząd mienaturalny z kwiatami pojedynczemi iak Fialek i Balsamina nazwał go *Monogamia* dla różnicy od poprzedniczych rzędów téj klasy zwanych. *Polygamia*. p. t. w.

MONOGYNUS *nia* 1. słupkowy, mający część samiczą jedną tylko w kwiecie, czyli jeden słupek, *Pistillum*.

MONOICUS oddzielnopłciowy. Jąd. mający kwiaty osobno samicze, a osobno samicze, na iednój roślinie p. *Monoecia*.

MONOPETALA *corolla* L. iednopłatkowa korona, tak Linneusz nazywa wszelkie korony złożone z iednój sztuki, iakkolwiek głęboko podzielonój, np. Żywokost, Dziewanna. DC. ją zowie *gamopétala* p. t. w.

MONOPHYLLUS iednoliści, mający ieden tylko liść na sobie, Linneusz używa tego wyrażenia, na oznaczenie już kielicha z iednój sztuki złożonego np. kielich Smutki, Wiśni, już lodygi ieden tylko na sobie liść mającój. Link tylko tak mówi o kielichu: dzisieysi Botanicy używają wyrażenie *monosepalus* p. *Sepalum*; DC. zaś zowie takowy kielich *gamophyllus* i *gamosepalus* uważając zawsze iż podziałki kielicha są tylko zrósłe z sobą przypadkowie.

MONOSPERMUS 1-ziarnowy, mówi się powszechnie chcąc wyrazić owoc mający jedno ziarno, lub komórkę owocu o iednym nasieniu.

MONSTROSITAS Potwor, jest nieład pewny w urządzeniu roślinném, zmieniający nieznacznie części, nie pochodzący z żadnej przyczyny przypadkowój, widocznej.

MONSTROSUS potworny, od zwyczajnego kształtu oddalony, za toż bierze się między *difformis*

MONTANUS górny, rosnący na górach ieszcze śniegiem nie okrytych, bierze się często ten wyraz za iedno co i *alpestris* p. t. w.

MUCIDUS zgnity, jak zapach pleśni, lub grzybów w ogólności.

MUCILAGINOSUS, *Mucilago*, kleisty, kley, substancya lepka rospuszczająca się w wodzie.

MUCOSUS kleisty, powleczoney kleistą substancją.

MUCRO Sztylet Innd. iest część dodatkowa, tęga, błonkowatą, zaostzona na wierzchołku, lub pod samym wierzchołkiem na nerwie liściowym osadzona jak u Kormeku *Statice*, niewłaściwie zowią sztyletem *mucro* dające się widzieć na wierzchołku płatków korony, ostre przydatki zdaje się że do wyrażenia takowych lepiej by było zastosować Hoffmana nazwisko *lacinula* p. t. w.

MUCRONATUS *Mucronulatus* sztyletowaty, mający na sobie sztylet, lub noszący iego podobieństwo. bierze się często za iedno z wyrazem *apiculatus*.

MULTIPLIX liczny, mówi się tak o częściach wielu rzędami w około środka o-

sadzonych. *Multiplax fructus* jest owoc złożony z wielu zarodków jednego i tego samego kwiatu.

MULTIPLICATUS *flos* toż co *flos plenus*
p. *plenus*

MULTUS, *multum* wiele, używa się w składanych wyrazach np. *Multilocularis* wielokomórkowy, *Multiflorus* wielokwiatowy, mający wiele komórek owoc, mająca na sobie wiele kwiatów roślina, *multicapsularis* mający wiele torebek, wielotorebkowy t. t. p.

MUNIENTIA *folia*, ochraniające liście, zowią się, gdy w czasie snu odginają się i stojące pod niemi kwiaty osłaniają sobą.

MURICATUS naieżony, wyraża się tak powierzchnia bądź kolcami lub cieniami, bądź włosami twardemi gęsto okryta.

MURICES zowie Gaertner gatunek cierni wielobocznych, lub nieforemne wypukłości, które pokrywając owoc czynią go naieżonym.

MUSCARIUM eganka, tak Tournefort nazywa baldaszkogron nieforemny i wielki, stąd *Muscariiformis*.

MUTABILIS zmienny, zmieniające kolor w kwitnieniu kwiaty, np. *Hortensia p varius*.

MUTICUS siepiaty, mówi się o częściach nie mających ości, ani kolców, w porównaniu z podobnymi im częściami ościstymi lub kolczystemi.

MUTILATUS obcięty, mówi się o kwiatkach które nie mają korony, choćby ją mieć powinny.

N

NANUS karłowaty, p. *parvus*.

NAPIFORMIS rzepkowaty, okrągławy miąższy, spłaszczony nakształt korzenia rzepy.

NATANS pływający, zowią się części roślin na powierzchni wody pływające, np. liście Grzybienia.

NAUCUM Gaertn. DC. zowie się okrycie pestki mało soczyste, prawie korowe w owoce migdałów i orzechów włoskich p. *Putamen*.

NAVICULARIS korabiowaty, jeśli część taka tak złożona jest, iż wewnątrz wklęsła z wierzchu ostrym brzegiem zakończona, jak łupiny w tuszczynkach Rzeżuchy ogrodowej p. *Carina, carinatus*.

NECTARIFERA *glandula* p. *Nectarium*.

NECTARILYMA wszelkie części ukrywane miodniki, od wpadania w nie ciała obcych, np. *fornices* p. t.

NECTARISTIGMA tak nazywają w roślinach wszelkie znaki wskazujące przytomność miodników owadom, jako to: plamy świetlejszego koloru, włoski i rysunki na kwiatach.

NECTARIUM L. Miodnik Kl. pod tém imieniem uważał Linneusz wszystkie części przydatkowe kwiatu różne od kielicha, korony, pręcików i słupka, późniejsi zaś oznaczyli tem imieniem w kwiecie gruczołki sączące z siebie miód lub płyn jakikolwiek, niektórzy posunęli dalej swoje domysły nazywając tym gruczołkom zwyczajnie przy rodzajnych częściach umieszczonym, czynność podobną jak podobnie umieszczone gruczoły w zwierzętach odrywają, użycie onych jednak dotąd nie jest znane.

NECTAROTHECA okrycie miodnika, np. ostroga, przedłużenie listków w nasadzie i t. p. tak zowie Bernhardi, część na której powierzchni leżą miodniki.

NEMOBLASTÆ zawiązki nitkowate mchów, substancja ich kłapek, dzieli się na dwie części, a te nieforemnie nitkowato są podzielone.

NEMOROSUS gaiowy, w gajach czyli lasach rosnące rośliny, prawie toż co *sylvesticus* p. t. w.

NEPHROIDEUS DC. mówi się tak o czę-
ściach mięszszych mających przecięcie poprze-
czne nerkowate.

NEPHROSTA, Necker daie to nazwisko
gatunkowi pęcherzyków napelnionych pył-
kiem, znajdujących się na Widłaku *Lycopo-*
dium, o których nie można z pewnością po-
wiedzieć czy są torebkami, czy główkami
pyłkowemi.

NERVI DC, nerwy, podziałki ogonka prze-
biegające cały liść i składające jego szkielet,
jeśli liść jest przysiadły to jest bez ogonka,
nerwy te wychodzą z łodygi przy nasadzie
liścia, i liczą się, a stąd: *tri-quinque-multi-*
nervis trzy, pięć • wielenorwowy.

NERVIS NERVOSUS nerwisty, mówi się
szczególniey o liściach, w których żyłki z na-
sady, a nie z nerwu głównego podłużnego
po całym liściu się rozchodzą, podobneż zna-
czenie mają *Nervatus nerviger*.

NEUTER nieiaki mówi się o kwiatach
nie mających żadnych części rodzajowych,
np. Kwiaty brzegowe w Bławatku.

NIDOSUS mający zapach skóry przysmało-
ney.

NIDULANS gnieźdzący się, szczególniey
mówi się o nasionach leżących w nasienniku
wypełnionym masą ciastowatą.

NIGER czarny, naymocniéy czarny, na żaden kolor nie zarywający z gr. *melas*.

NIGRESCENS, *nigricans*, czarniawy, mnieysze stopnie czarności.

NITIDUS, *nitens* lśniący, gładki z połyskiem znacznym.

NIVEUS śnieżny, białości śniegu.

NODOSUS węzłowaty, p. *Nodus*.

NODULOSUS też.

NODUS, węzeł, tak się zowią zgrubiałości na łodydze lub gałęziach znajdujące się w pewném od siebie oddaleniu, iak to widzieć dobrze na żdźble traw, a co w pospolitym ięzyku zowią kolankami, miejsce między dwoma takimi węzłami zowie się *internodium* odstęp.

NOTATUS oznaczony p. *Maculatus*.

NOTHUS p. *Spurius*, *hybridus*.

NOTHORHIZAE zowią się u DC. rośliny krzyżowe, których kielek przyległy jest do grzbietu, czyli płaszczyzny dolney kłapek nasiennych, czyli iak Gaertner zowie *radicula incumbens dorso*.

NOVEM dziewięć, stąd *noyenus* i *nonus*, dziewięciorny.

NUCAMENTUM u dawnych znaczyło byrki samcze na orzechu włoskim, późniejszy dali to nazwisko nasiennikom niepękającym, bezściennym, bezszwowym albo mają-

cym szwy lecz na ściany się niedzielącym wielu roślin krzyżowych.

NUCLEUS Jądro, samo ziarno wewnętrzne w nasieniu bez żadnych okryw uważane, zowie się jądrem; tak nazywają pestkę owoców Sliwy i Wiśni, lub kostkę Niesplików.

NUCULA DC. Łuszczał, owoc z pokryciem kościstym czyli raczej drzewiastym, 1-komórkowy, 1-ziarnowy, za dojrzeniem nie pękający, prawie zawsze w pokrywie kwiatowej osadzony, z nię się dojrządzszy dobrowolnie wyłuszcza. np. orzech łaskowy, stąd i nazwisko łuszczała przyjąłem dla różnicy od orzecha (*Nux*); dawni i Linneusz zowią takowy owoc *nux* p. t. w. *Nuculae* Mirb. zowie kostki Niespliku i Głogu.

NUCULANIUM Rich. Opecek Syr. owoc mięsisty zawierający wiele pestek oddzielnych (*Pyrenae* Rich) a wierzchołku nie mający żadnych zabytków kielicha, np. w Głogu.

NUDUS nagi, mówi się o łodydze lub gałęziach liśćmi nie pokrytych, w ogólności używa się na oznaczenie, iż część iaka obnażona jest z części, których nie braknie w innych ię podobnych częściach. *Nudusculus* prawie nagi.

NULLUS zaden, używa się na óznaczenie iż części iakiey niedostaie.

NUMEROSUS liczny, przeciwny wyrazowi *solitarius* p. t. w

NUTANS zwisły, ieśli na kierunek od nasady prawie prostopadły, a potem zgina się iż wierzchołek iest poziomy, kierunek ten iest średni między *pendulus* i *cernuus* p. l. w;

NUX DC orzech, owoc podobnie iak pestkowiec zawierający pestkę czyli orzech, lecz okrycie na nim nie mięsiste lecz korowate lub gębczaste, *np.* Włoski orzech, Migdał.

O

OB, OBVERSE przewrotnie *ob* w wyrazach składanych zn. czy kształt części przewrócony, *np.* *obcordatus* ieśli wieciecie iest na wierzchołku a nie przy nasadzie, *obovatus* przewrotnie iaiowaty, ieśli liść podługowaty szerszy iest u wierzchołka niż przy nasadzie i t. p.

OBLIQUE ukośnie, używa się w składanych, na oznaczenie ułożenia lub kształtu ukośnego, *np.* *Oblique cordatus* ukośnie serduszkowaty, *oblique adscendens* ukośnie powstający p *cordatus, adscendens.*

OBLIQUUS ukośny. jeśli robi kąt z poziomą i prostą częścią, co do kierunku; co do kształtu mówi się ukośny, o częściach nierównych ukośnie, bądź w nasadzie, bądź u wierzchołka, np. liść wiązu; także używa się ten wyraz na oznaczenie płaszczyzny, której połowa górna od nasady, poziomo, druga zaś ku wierzchołkowi pionowo jest obrócona.

OBLITERATUS zatarty, znikły, mówi się o częściach od nasady znacznych, dalej znikających.

OBLONGUS podługny, wąski, brzegi prawie równoległe, wierzchołek i nasada przytępione a średnica długości 3. lub więcej razy przewyższa średnicę szerokości.

OBSCURUS ciemny, używa się równie, na wyrażenie, ciemności koloru iak i na oddanie nieprzezroczystości.

OBSOLETUS nieznaczny, nie dość dający się dostrzedz, *obsolete* używa się w składanych.

OBTUSUS tępymający wierzchołek zaokrąglony.

OBVOLUTUS obwinięty, mówi się o częściach obwiniających jedną drugą.

OCELLATUS oczkowaty, mający plamki nakształt oczek.

OCULTANS ukrywający, mówi się o części obwodem swoim okrywającej drugą iż zaledwie ją dostrzedz można, tak okryta część zowie się.

OCULTATUS ukryty.

OCHRACEUS brudnato żółty.

OCHRAEA Willd. Gałka Jund. pochewka błonkowata nieforemna przy nasadzie liści znajdująca się w rodzaju *Polygonum* L. Rdest, Hreczka.

OCHROLEUCUS blado żółty, blizki białego nieco brudny, tłumacząc przez wyraz, siarczysty p. *sulphureus*,

OCHROS z gr. p. *flavus*.

OCTO ośm używa się w wyrazach składowanych, np. *Octandria* z *octo* ośm i *aner* samiec, to jest o miopręcikowy.

OCTOGYNUS ośm-słupkowy, podobnież złożony z *octo* i *gyne*.

OCTONUS ośmiłorny, mający po ośm iakich części.

OCULUS Gaertn. p. *Cemma*, Bernhardi w ścisłym znaczeniu używa tego wyrazu na oddanie pączka liściowego.

ODORATUS pachnący, ogólnie mający iaki zapach.

OLERACEUS warzywny, należący do roślin warzywnych, czyli kuchennych, albo pomiędzy niemi rosnący.

OLIGOS z gr. mało, nieliczny, używa się w wyrazach składanych, np. *Oliganthus* mało-kwiatowy, mający mało kwiatów p. *paucus*.

OMPHALODIUM Turp. wypukłość w środku znaczka *Hylum* leżąca, w której schodzą się naczynia niosące pożywność ziarnu samemu.

OPACUS ciemny, nie mający połysku, wyraz przeciwny wyrazom *lucidus*, *nitidus*, p. t. w.

OPERCULATUS, *opercularis* mający nakrywkę lub do niej podobny.

OPERCULUM nakrywka, zowie się w jakiegokolwiek części przykrycie iednostayne otworu, szczególniey używa się na oznaczenie nakrywki okrągławey, zamykaiącey otwór puszeki w mchach.

OPLARIUM Necker p. *Scyphus*.

OPPOSITE *pinnatus* przeciwległe - pierzasty. ieśli liścią pierzastego listki są naprzeciwległe.

OPPOSITUS przeciwległy, zowią się tak części osadzone na łodydze lub gałęziach wprost na przeciw siebie, tak iż nasady ich lubo z dwóch stron przeciwnych, lecz z iednego punktu wyrastaią, np. liście Mięty, Pokrzywy.

ORBICULARIS *orbiculatus*, okrągły, jest kształt taki, jaki się otrzymuje z przecięcia kuli, toż *Rotundus*.

ORBICULUS DC. krążek, jest zgrubiałość nasady w koronie otulająca części rodzajne w niektórych *Stapelia*; tak zowią gatunek osadnika niektórych skrytopleciowych, jak *Nidularia*.

ORBILLA Achar. p. *Scutella*.

ORCHIDEA *corolla*, korona storczykowa, jest nieforemna, składa się z 5. podziałek najczęściej podniesionych i schodzących się wierzchołkami co nazywają *Galea*. z części dolnej płaskiej ostrogą lub różkiem opatrzonej, zwaną *Labellum* p. t. w. część dolna, dzieli się niekiedy na dwie różne kształtem części, z których dolna zowie się *Hypochilium* górna *Epichilium* p. t. w. Richard rozróżnia jeszcze w takim kwiecie ostrogę *calcar* utworzoną z przedłużenia *Labellum* od *perula* powstającej z przedłużenia i zrośnięcia dwóch podziałek wyższych okwiatu.

ORGANA narzędzia, są części roślin w ogólności, powiększey części oku widzialne, iako to.

ORGANA *accessoria* narzędzia przydatkowe, które ani do części karmiących, ani do rozmnażających nie należą *arma*, *fulcra*, p. t. w.

ORGANA *nutritiva* narzędzia pożywcze, są części służące roślinom iedynie do karmienia się i rośnienia iak korzeń *Radix*, *Caulis* łodyga, *Folia* liście p. t. w.

ORGANA *reproductiva* narzędzia rozmnażające, czyli części owocowania, przeznaczone do utrzymania życia gatunków przez rozmnożenie się, np. *flos* kwiat, *fructus* owoc, *Semen* nasienie p. t. w.

ORGYA sążień, miara 6. stop, czyli 3. łokcie, stąd.

ORGYALIS sążnisty, mający długość sążnia.

ORIGOMA Necker p. *Scyphus*, *Cyathus*.

ORTHOPLOCEAE DC. rośliny mające klapki nasienne we dwoie złożone czyli zdwoione p. *conduplicatus*, a kielek do szpary ich, złożeni przyległy.

ORTHOTROPUS *embryo*. Richard tak nazywa zawiązek, mający toż samo położenie co i nasienie samo; mający kierunek przeciwny zowie *antitropus*.

OS otwor p. *faux*, *stoma*, *peristomium*.

ORTHOS z gr. p. *rectus*.

OSCILLATORIUS p. *versatilis*.

OSSEUS kościany, mający substancją kości zwierzęcą prawie.

OSSICULUS Toura. p. *Nucleus*. *Drupa*.

OVALIS p. *Ellipticus*.

OVARIUM *germen*, zarodek, jest dolna część słupka, początek nasion, czyli jaje przyszlę roślina zawierająca.

OVATUS jaiowaty, jest kształt powierzchni płaski, zaokrąglony z obu końców, przy nasadzie nieco szerszy niż przy wierzchołku, średnica podłużna dłuższa od poprzecznej, a z przecięcia jaja wzdłuż utworzony.

OVOIDEUS jaiowy, bryłowaty, kształtu jaja.

OVUM, *ovulum*, tak zowią naturalisci zawiązki nasion w zarodku *germen*, *ovarium*, złożone.

OXYS z gr. ostry, używa się w składanych, np. *Oxyphyllus* ostroliści, mający liście ostre.

P

PAGINA stronica, powierzchnia jakiej części, np. w liściach, uważa się *pagina superior* stronica wierzchnia lub górna i *pagina inferior* stronica spodnia, czyli dolna, które częstokroć bardzo są różne.

PALACEUS łopaciasty, mówi się o liściach, które pewnym punktem brzegu lecz nie żadną powierzchnią z ogónka wychodzą jak w ogólności liście.

PALARIS *radix* DC. mówi się o korzeniach od łotygi szyją *Collum* nieoddzielonych, i z nią jeden kierunek mających.

PALATUM Podniebienie Jund. jest wypukłość wargi w koronie maskowatę zamykająca gardziel, u DC. toż co i *faux*, *rictus*, p. l. w.

PALEA DC. Łuska, są błonkowate drobne przysadki, pomiędzy kwiatkami w kwiatach główkowych znajdujące się, *Palea* Rich. p. *Gluma*.

PALEACEUS łuskowaty, mający postać łuski, lub nią opatrzoney.

PALEOLA Rich. p. *Glumella*.

PALLIDUS blady, mówi się ogólnie o kolorach, jeśli te nie są dość żywe ani wysokie, stopień wyższy białości niż *dilutus*.

PALMARIS mający długość trzech cali, czyli dłoni.

PALMATILOBUS, *palmatifidus*, *partitus*, *sectus*, dłoniasto-dzielny p. *Pinnatifidus*.

PALMATUS dłoniasty Jund. powierzchnia na części równe długie do połowy prawie w obwodzie podzielona, a nerwy jęj schodzą się w jednym punkcie przy wierzchu postpory.

PALMIFORMIA DC. nerwy ułożone iak w liściach dłoniastych, np. liście u *Chamerops*.

PALMINERVIA DC. gdy nerwy wierzchołkami rozpięzchłe ułożone są dłoniasto i schodzą się przy wierzchołku ogónka, np. liść Winogrodu.

PALMUS. Dłoń, jest szerokość czterech palców, czyli dłoni, a wyrównywa trzem całóm.

PALUDOSUS, *palustris*, bagnowy, na bagnach rosnący, np. *Azalea pontica*.

PANDURATUS, *panduriformis* skrzypcowaty Kl. podługowaty po obu stronach głęłoko łękwato wygięty, nakszałt skrzypcow.

PANÍCULA Wiecha Jund. Kiść Kl. jest kwiatostan w którym ogólna szypułka wielokrotnie na bardzo wiele szypulek szczególnych jest podzielona, np. Owies. DC. uważa to za gatunek grona o szypułkach bardzo gałęzistych, dolnych znacznie przedłużonych i rozpięzchłych.

PANICULATUS wiechowaty, mający wiechę, lub składem do niéy podobny.

PANNEXTERNA Mirb. p. *Epicarpium*.

PANNINTERNA Mirb. p. *Sarcocarpium* i *Endocarpium*; Mirbel tu liczy *nucleus* czyli *putamen*.

PAPILIONACEA *Corolla* Motylkowa, groszkowa korona, nieforemna, z czterech listków złożona, np. Groch, części jéy są *vexillum* żagielek, *alae* skrzydełka, *carina* łuska, p. t. w.

PAPILLÆ DC. Brodawki przedłużone, częstokroć zaostrome, miękkie, mięsiste.

PAPILLOSUS brodawkowaty, jeśli brodawki są mięsiste, toż *papillaris*.

PAPPOSUS puchawy, puchem opatrzony, *np.* nasiona Bodiaków.

PAPPULA DC. Wzdymek, wypukłość okrągława, miękka, wewnątrz wodnista, utworzona przez wzdęcie powierzchni skóry na roślinie.

PAPPULOSUS wzdymkowaty, pokryty wzdymkami *Pappulae* p. t. w.

PAPPUS Puch, Kłok. jest kielich szczególnych kwiatków okrywający nasienie i nad nim rozmaicie przedłużony, już w łuski, już w ości lub włosy, w kwiatach składanych, *np.* Cykorya, Bodiak.

PARACARPIUM, Link tak nazywa nieupłodnione zarodki, lub to co w kwiatach samczych ich miejsce zajmuje, to jest początek zarodka *Rudimentum ovarii*.

PARACOLLA Link. p. *Corona*.

PARALLELLUS równoległy, wyraz ten używa się mówiąc o łuszczynekach *siliculae* p. t. w. jeśli przegroda ich jest równa dwóm łupinkom czyli ścianom płaskim w szerokości i od nich równoodległa, rośliny z takowemi łuszczynekami DC. zowie *Latipectae*, p. t. w, potem używa się

na oznaczenie części równo oddalonych od siebie w całej długości.

PARAPETALA Link. Przykorónki Jund. części podobne do listków korony, ale bardzo wewnątrz osadzone, np. *Helleborus*. podług DC są to pręciki mniej więcej nie rozwinięte.

PARAPHYSES Willd. nitki nieplodne pomieszane z pręcikami w kwiatach mchów.

PARASITICUS pasorzytny, zowią się rośliny które na innych wyrastając, ich sokami się żywią, np. Jemiola.

PARASTADES Link. nitki nieplodne umieszczone pomiędzy koroną i pręcikami, np. *Passiflora*.

PARASTAMINA Link zowie tak pręciki, nie dość rozwinięte aby mogły odbywać swą czynność.

PARASTYLI Link to nazwisko daje słupkom nieplodnym podobnym do prawdziwych, ale nie odbywającym ich czynności dla niedostatku znamion.

PARENCHYMA Grew. miększe, tkanka komórkowa w korze, która rozwinięta do najwyższego stopnia stanowi tak zwany korek; w liściach zaś zowie się *parenchyma*, wszystko co jest iakkolwiek mięsiste, a nie jest nerwem *nervus* p. t. w. toż w owocach część mięsista pod oskórką zawarta.

PARIA pary, części po dwie osadzone, liczba takowych par oznacza się.

PARIETALIS Link, ścienny, to jest do ścian nie do osi przyległy, używa się szczególnie mówiąc o położeniu nasion w nasienniku.

PARIES ściana, zowie się strona wewnętrzna części wydrążonych.

PARTIALIS szczególny, mówi się o częściach części składanych, np. w liściach składanych, na ogólnym ogonku, *petiolus communis*, osadzone są listki z ogonkami szczególnymi *petioli partiales*, toż w kwiatostanie zwanym baldaszek *umbella* p. t. w. na szypułce ogólnej, *pedunculus communis* w *universalis* zebrane są szypułki szczególne *pedunculi partiales* podpierające swoje baldaszki i t. p.

PARTIBILIS podzielny, to jest mogący łatwo się podzielić w swojej dojrzałości, jak wiele nasienników dobrowolnie się nie otwierających, lecz przy okolicznościach przyiaznych rozdzielających się.

PARTITUS DC. podzielony, gdy wcięcia dochodzą prawie do samej nasady, lub do nerwu głównego jak w niektórych liściach, podziałki między takowemi wcięciami zowią się *partitiones*, a liczba ich się wyraża w opisanu, *bi-tri-multipartitus* 1 2-wielodzielny.

PARVUS, *exiguus*, mały, drobny, w porównaniu, do innych części lub w porównaniu do podobnych sobie części w innych roślinach, np. *parvifolius* drobnoliści, *parviflorus* drobnokwiatowy.

PATELLA p. *Anothecium*.

PATELLÆFORMIS talerzykowaty, kształt okrągławy, spłaszczone nieco wklęsły gruczołków przysiadłych, lub trzonkiem opatrzonych.

PATELLULA DC. talerzyk, osadnik okrągły przysiadły, otoczony właściwym sobie brzegiem niewystającym, na którym nasiona ugie są złożone w roślinach skrytościowych, np. *Lecidea*.

PATENS otwarty, wyraz bardzo ogólny, przez niektórych oznaczony ściśle, tak Mirbel trzymając się z Willd. i Linneuszem, oznacza gałęzie otwarte, rami *patentes*, jeśli tak są oddalone od łodygi iż z nią kąt 45° formują. DC. *patens* oznacza tém wyrażeniem, otwarty bez pewnego regularnego porządku.

PATENTISSIMUS p. *divaricatus*, *diffusus*, *horizontalis*.

PATULUS odstawiający Kl. bierze się często za to samo co i *patens*, dla różnicy jednak możnaby go oznaczyć tak, iż gałąź np. jest odstawiająca, kiedy z drugą gałęzią

na téż saméj łodydze formuie ką 45° . z łodygą zaś o $22\frac{1}{2}$ do 25° ,

PAUCUS nieliczny, mało, np. *pauciflorus* małokwiatowy, *paucifolius* małoliści, kiedy te części w niewielkiéj liczbie się znajdują z gr. *Oligos*.

PECTINATUS grzebieniasty, to jest iż podziałki iego wąskie i ostre po obu stronach blisko siebie są osadzone iak zęby u grzebienia gęstego.

PEDALIS stopowy, mający długość 12. cali, czyli półłokcia; X. Jundził i Kluk używają wyrażenia łodyga półłokciowa, pospolitszego w ięzyku i zrozumialszego.

PEDALINERVIA DC. gdy nerwy wierzchołkami rozpierschłe stopowato ułożone, np. Ciemiernik czarny p. *pedatus*.

PEDATIFIDUS, *lobus*, *sectus*, *partitus* p. *pinnatifidus*.

PEDATUS stopowaty, Kl. tak zowie się liść kiedy ogónek dzieli się na dwoie, a z mieysca rozdzielenia liście wypuszcza, np. w Ciemierniku *Helleborus*.

PEDICELLATUS p. *Pedunculatus*.

PEDICELLUS, szypułka szczególna p. *Pedunculus*.

PEDUNCULARIS szypułkowy, do szypułki należący.

PEDUNCULATUS szypułkowaty, szypułką opatrzony.

PEDUNCULUS szypułka Kl. jest podpora, na którój osadzone są kwiaty lub owoce; w ogólności; jeśli ta jest pojedyncza zowie się szypułką, jeśli zaś się podziela na wiele części szczególnych, w ów czas to nazwisko zostaje główné, z podzielenia zaś powstające szczególne zowią się szypuleczkami *Pedicellus*.

PELLICULA DC. *Epidermis* Gaertn. jest podług DC. cieniutka skóreczka, pokrywająca niektóre nasiona, mająca na sobie włosy którymi ziarno samo zdaie się byćz obrosłe, np.. Bawełna, jeśli te włosy mniej są rozpięchłe, mają nazwisko *coma* czub.

PELLITUS DC. *recutitus* odarty, jeśli się zdaie iakoby miał z siebie skórę zdartą.

PELLUCIDUS Bernh. jeśli część iaka cienka, błonkowata, jest tak, iż światło przepuszcza, zowie się przezroczysta *pellucida*; liść jest przezroczysty, jeśli pomiędzy dwoma skórkami zwierzchniemi żadney prawie mięsi tości *parenchyma* mu nie dostaie.

PELTA Tarcza, jest osadnik tarczowaty, bez brzegu, lub otoczony brzegiem przydatkowym okrytym błonką cienką galaretowatą przed rozwinieniem, w rodzaju Wodorostu *Marchantia* L.

PELTATUS tarczowaty, liście zowią się tarczowate jeśli osadzone są śródkiem nie

brzegiem swęy płaszczyzny aa ogónku, *np.* Nasturcya *Tropeolum*; podług DC. *p-ltata folia*, zowią się liście składane, których listki osadzone są okręgiem na wierzchołku ogónka ogólnego.

PELTRIFOMIS DC. mający podobieństwo do tarczowatego, a raczēy do nazwanego od DC. *peltinervis* p. t. w.

PELTINERVIS DC. gdy nerwy wierzchołkami rozpięzchle tarczowato są ułożone, *np.* Nasturcya.

PENDULINUS DC. skłonny do zwieszania się.

PENDULUS wiszący, od nasady prawie zgięty, wierzchołki m ku ziemi obrócony, *np.* gałęzie Brzozy i Wierzyby płaczącej.

PENICILLATUS pędzelkowaty, mający kupkę włosków nakształt pędzla.

PENNIFORMIS DC. nerwy ułożone iak w liściach pierzastych, *np.* liście Daktylów.

PENNINERVIS DC. gdy nerwy wierzchołkami rozpięzchle pierzasto są ułożone, toż znaczy *ruptinervis*.

PENTA z gr. pięć, używa się w wyrazach z greckiego złożonych, *np.* *pentagynus* 5stłupkowy, *pentapetala corolla*, 5płatkowa korona i. t. p.

PEPO. L. *Peponida* Rich. Dyniak Jund. owoc mięsisty, którego ściany twardsze są

od środka, często próżnego, gdyż nasiona do wewnętrznej strony ścian są przyrosłe, np. Ogórek, Kawon.

PEPONIDA Rich. *peponium* Brot. p. *Pe-po*.

PERAPETALUM Moench tak nazywa przydatki iakiekolwiek na koronie, iak nitki włoskowate na koronie Bobowniku. *Mennyanthes*.

PERAPHYLLUM Moench pod tem imieniem rozumie wypukłości rozszerzenia i dodatki kielicha czyli okwiatu, np. *Scutellaria* p. *Nectarotheca*.

PERAPHYLLIA, Link, są łuszczyki otaczające zawiązek w roślinach trawnych różne od składających kielich i koronę; zdaie się że to jest też samo co *lodicula* p t. w.

P. RENNANS) trwały, wieczny, mówi się o
PERENNIS)
roślinach, które raz posiane wiele lat trwają i corocznie kwitną i wydają owoce, np. Tulipany, Gwóźdźiki, Mięta, Ruta. *Folia perennantia* toż samo co *sempervirentia*, p t. w. p. *Rhizocarpus*.

PERFECTUS doskonały, mówi się o częściach mających kształt iaki mieć powinny, i którym żadnych części nie brakuie.

PERFOLIATUS mówi się o podporach przez liść przechodzących; *folia perfoliata* DC. są dwa przeciwległe liście nasadą zrosłe.

PERFORATUS przedziurawiony, znaczy naprzód część iaką punktami przezroczystymi iak dziurkami poznaezoną *np* Święto Jańskie ziele; znaczy także liście przez które łodyga przechodzi, a wtedy jest prawie iednoznaczny z wyrazem *perfoliatus*.

PERI z gr. około, *np.* *perigynus* około-słupkowy, iесли wokół słupka części są osadzone iak korona i pręciki.

PERIANTHIUM okwiat, iest ogólnie okrycie części płciowych w kwiecie; zatrzymuje to nazwisko iесли pojedynczo ie okrywa, iесли iest podwójny, *perianthium duplex* na ów czas zewnętrzny zowie się *Calyx* kielich, wewnętrzny *corolla* korona, *Perigonium* DC. toż samo znaczy.

PERICARPICUS nasiennikowy, do nasiennika należący; P. Richard, tego nazwiska używa do nasion zachowujących kierunek nasiennika.

PERICARPIUM DC. nasiennik, ogólnie znaczy wszelkie okrycie nasion, *Medikus* to nazwisko zatrzymuje tylko dla nasienników suchych nie pękających, a ogólnie nasiennik zowie *conceptaculum seminum*, składa się z trzech okryw mniéy więcéy widocznych *Epicarpium*, *Sarcocarpium*, *Endocarpium* p. t. w.

PERICHAETIUM kielich mchów, pokrywa z wielu listków kwiatowych złożona otaczająca nasadę owocu mchów i części ich rodzajne; Necker zowie ją *Perocidium*, Hedwig *Perigonium*.

PERICLAIUM Link. rozszerzenie nasady liściowey otulające łodygę, gałęzie i szypułki w roślinach Baldászkowych.

PERICLINIUM zowie Cassini zbiór przysadek kwiatowych otaczający kwiaty składowe, co zwyczajnie zowiemy łuskami kielicha p. *Anthodium*.

PERIDIUM DC. opaska, zgrubiałość błoniasta trzonu Grzybów lub Hub. zawierająca w sobie narzędzia owocowania i otwiera się tylko w zupełnéj dojrzałości.

PERIDROMA, Necker daie to nazwisko podporze paproci, która jest razem i szypułką, i ogonkiem, to jest że nosi na sobie razem liście i części owocowania, Willd. ów zowie ją *Rachis*.

PERIGONIUM jest kielich zrósły wzdłuż z koroną tak, iż ich rozróżnić nie można, np. Wilcze łyko. Link używa także tego wyrazu, gdy kwiat ma jedno okrycie wątpliwe czy jest korona lub kielich. Linnensz tak nazywał kielichy mchów. Ehrhart i DC. używają go w tym znaczeniu co *perianthium* p. t. w.

PERIGYNANDA Neck. p. *Periphoranthium*.

PERIGYNIUM Link p. *Urceolus*.

PERIGYNUS okołosłupkowy. Jussieu nazywa *stamina perigyna*, w ogólności pręciki na kielichu osadzone lub na koronie, jeśli ta jest na kielichu, zowiąc ją w ów czas *corolla perigyna*, to jest, wokoło słupka, dla różnicy tak od pręcików, iako i korony osadzonych na dnie owocowym, lub na owocu, a w ów czas zowie *hypogyna* i *epigyna* p. t. w.

PERIMETRIUM zowie Bernhardi skórkowatą włosistą lub szczotkowatą część otaczającą zarodek. Link to zowie *Perigynium*, *Perimetrium* zowie się także kielichmichów.

PERIPHORANTHIUM Rich. p. *Anthodiu n*.

PERIPHYLLIA; Link zowie tak łuszczyki otaczające zarodek w kwiatach traw zdaje być toż samo co *lodicula* i *glumellula* p. t. w.

PER SPERMICUS Juss. *Albuminosus* Gaertn.

PERISPERMIUM Juss. *Albumen* Gaert. *Endospermium* Rich. Gródka Lund. zowie się część w nasieniu pokrywająca czasem związek nasienny. nieokazująca organizacyi naczyń krążenia soków rozmaitej substancyi, natęży i twardości. Gródka ta w czasie wschodzenia, podaje kłapkowi nasiennym do kar-

nienia młodej roślinki, substancją nieorganiczną tkanki komórkowatą z której sama się składa; w wielu nasionach zupełnie ię niedostaje, np. u Lewkanii, Kapusty; w wielu zaś największą część nasienia zajmuje i jest mączysta iak, np. w trawach, Hreczce, rogowa iak we wszystkich Liliowych. *Liliaceae*.

PERISPORANGIUM Hedw. p. *Indusium*.

PERISPORIUM zowią niektórzy nasienniki mchów.

PERISTOMA otwór, Jund. iest błonkowaty brzeg, który w mchach uście puszek opasuje.

PERITHECIUM Pers iest osadnik u Grzybów, *perithecium* Achar. iest nasiennik zamknięty skórkowaty zawierający wewnątrz jądro nakształt orzecha.

PERITROPUS Rich. mówi się o nasionach od osi do ścian nasiennika w okrag osadzonych, *peritropus embryo* Rich. związek kiełkiem skierowany do ścian nasiennika.

PEROCIDIUM Neck. p. *Perichaetium*.

PERPENDICULARIS prostopadły, iestli z poziomem czyni kąty proste.

PERSISTENS trwały, nieopadający, mówi się o częściach nieopadających, mimo to że pora ich opadnienia przeszła, iak liście Bukszpanu.

PERSONATA *corolla* maskowata korona, jest korona dwuwargowa, lecz wypukłość dolnej wargi zamyka gardziel zwany *palatum*, górna zaś z boków spłaszczona zowie się *galea*, np. Lenek P. Maryi *Linaria*.

PERTUSUM *folium*, liść przedziurawiony, mający w swojej powierzchni otwór tak iż palec można przezeń przełożyć, np. *Drocontium pertusum*.

PERULA Rich p. *Orchidea corolla*; *perula*. Mirbel zowie łuski okrywające oczka drzew.

PERVIUS *pervia*, mówi się o otworach nie mających żadnej zapory, np. *Faux pervia* gardziel bez zaporny, jeśli w koronie 1-płatkowej otwór górny rurki nie zawarty żadnymi łuszczkami.

PES stona, miara 12calowa; *Pes* Łacińskie, lub Greckie *pus* noga, podpora, używa się w wyrazach złożonych, np. *brevipes brachypus* mający krótką podporę.

PETALATUS p. *petalodes*.

PETALIFORMIS, p. *petaloideus*.

PETALINUS do płatka należący, płatkowy.

PETALODES mający płatki.

PETALOIDEUS płatkowaty, do płatków korony podobny.

PETALOSTEMONES Gleditsch. Moench.

Platkopęcikowe, tak zowią rośliny, w których pęciki na koronie są osadzone.

PETALUM płatek, listek korony, ieśli korona z iednéy tylko składa się sztuki iak-
kolwiek głęboko podzielonéy, zowie się po-
pług Linneusza *monopetala* iednopłatkowa,
ieśli zaś iest tak, iż częściami nie oddziera-
jąc się, daie się na osobne części oddzielać,
na ów czas iest *polypetala* wielopłatkowa,
części płatka są: *lamina*, *unguis*, *limbus*, *tubus*
p. t. w. p. *corolla*.

PETIOLARIS ogónkowy, do ogónka nale-
żący.

PETIOLATUS ogónkowaty mający ogónek,
np. folium petiolatum.

PETIOLUS ogonek Kl. iest część dolna
liścia, podpieraiać go i przywiązuiać do
łodygi lub gałęzi i z liściem opada-
iać.

PHÆNOGAMUS iawnopłciowy, tak zo-
wią się rośliny które mają narzędzia płcio-
we widoczne, *np. Lilia*, *Konopie*; toż *pha-*
nerogamus

PHAIOS z gr. p. *fuscus*.

PHANEROGAMUS, *phaenogamus*, iawnopłciowy, którego narzędzia płciowe są wi-
doczne.

PHANOS, *phainos*, *phaneros* z gr. *manifestus* jawny, widoczny.

PHOENICEUS *puniceus*, ciemno ponsowy, iak kwiaty Granatu, *phaeniceus* daia często nazwisko kwiatom ciemnofioletowym, np. *verbascum phaeniceum*.

PHORANTHIUM podkwiatnik Richard, daie to imie osadnikóm roślin złożonych p. *Receptaculum*.

PHORUS z gr. p. *fer*, *ferus* używa się wskładanych, np. *eriphorus* wydaiący węgę.

PHRAGMA Link. przegróda nasiennika poprzeczna, *Dissepimentum transversale*. DC. *Cassia fistula*.

PHRAGMIFERA *legumina* DC, są strąki podzielone poprzecznemi błonkami na komorki p. *Lomentum*.

PHYLLOCARPIUM Link. nasiennek liściowaty przysiadły, Gaertner zowie go *Samarā*.

PHYLLODES z gr. liściowaty, podobny do liścia.

PHYLLODIUM DC. daie to nazwisko niektórym ogonkom liści złożonych, tak rozszerzonym błonkowato, iż здаia się byđz liśćmi, a ich listki nie rozwijaią się, np. w Akacyach N. Holl. i iak mniema DC. w rodzaju *Bupleurum* i iemu bliskich; wyraz здаie się bliskoznaczny z wyrazem *Pericladium* p. t. w.

PHYLLUM z gr. liść, toż co *folium*; niektórzy iak Link. listki kielicha zowią *phylla* p. *Sepala*.

PHYTOGRAPHIA część Botaniki ucząca opisywania roślin, sposobem najużyteczniejszym dla postępu nauki,

PHYTOS z gr. p. *planta*.

PICEUS smołowy, kolor czarny do smoły podobny.

PICTUS DC. malowany, mówi się o powierzchni mającéy plamy, ani zbyt okrągłe, ani zbyt podługne.

PILARIS Link nazywa tak puch nasion w kwiatach składanych, ieśli włosy iego są pojedyncze; podług Linneusza zowie się *pappus pilosus*.

PILEATUS *pileiformis* kapeluszowaty, mający postać kapelusza.

PILEUS Kapelusz Jund. iest górna mniéy więcéy talerzykowata część grzyba na trzonie zwyczajnie osadzona.

PILI *villi* włosy, pod tém imieniem, oznaczają ogólnie części nitkowate, do włosów zwierząt podobne, mniéy więcéy miękkie, długie, na powierzchni innych części roślin znajdujące się.

PILI *aspergilliformis* DC. kropidłowate włosy, zowią się włosy gałęziste okręgami osadzone, iak w *Marrubium peregrinum*.

PILI capitati DC. włosy główkowate, pojedyncze gruczołkiem kulistym zakończone, iak na *Croton*.

PILI cupulati włosy kubkowate, zakończone gruczołkiem wklęsłym.

PILI excretorii DC. włosy przesączające, to jest, osadzone na gruczołku służą mu za kanał do przesączania soków, te są: *pili subulati*, *pili malpighiacei* p. t. w.

PILI glanduliferi DC. włosy gruczołkowate, które służą za podporę gruczołków, a te są: *Pili capitati*, *pili cupulati*, *pili polycephali* p. t. w.

PILI lymphatici DC. włosy bezgruczołkowe, nitkowate i zdają się iedynie przeznaczone do pomnożenia powierzchni wyziewnych, a te są *pili simplices*, *pili phragmiferi*, *pili ramosi*, *pili squammati* p. t. w.

PILI malpighiacei DC. włosy rzepkowate, nie końcem ale środkiem poziomo do gruczołka przysiadłego przyrosłe, dwoma końcami mogą dawać przystęp płynowi, np. *Malpighia urens*.

PILI polycephali DC. włosy wielogłówkowe, gałęziste, a każda osobną główką zakończona, iak na *Croton penicillatum*.

PILI phragmiferi DC. włosy członkowane, pojedyncze, poprzecznie przegradami podzielone, iak w niektórych Bodiakach.

PILI ramosi włosy gałęziste, podzielone na gałęzie nitkowate, tych podziały uważają się jak podziały gałęzi, albo też jeszcze są *biacuminati* podobne rzepkowatym lecz bez gruczołków, toż *furcati*, *dichotomi*, *trifurcati*.

PILI simplices DC. włosy proste, nitkowate bez żadnych podziałów i przegród poprzecznych, a te bywają: obłe, stożkowate i pałeczkowate.

PILI squammati DC. włosy łuskowate, DC. je odróżnia od prostych gałęzistych; są to włosy spłaszczone, których zrosłe gałęzie, na samych końcach ledwo są wolne, nazywa je w 2m. wydaniu swojej Teoryi *pilae scutati*.

PILI subulati DC. włosy szydłowate, których gruczołek jest beztrzonowy (przysiadły) i przedłuża się w rurkę nitkowatą szpilkowatą, jak na Pokrzywie.

PILIDIUM DC. jest osadnik porostów półkulisty, którego skóra zewnętrzna w proch się rozsypuje.

PILOSUS włosisty, włosami długimi, delikatnymi, rzadkimi okryty.

PINNA Linneusz na wyrażenie listków w liściach pierzastych *folia pinnata*, p. t. w. używa nazwiska *pinna*, np, *pinnis oppositis*, z listkami przeciwległymi, DC. uży-

wa na to wyrażenie imienia *Segmentum* p.
t. w

PINNATIFIDUS DC. pierzasto - sieczny
Kl. liść mający nerwy pierzaste, a przedziałki dochodzące, aż do środka szerokości mięksiszu, od brzegu do nerwu podłużnego, podobnież *palmati, pedatifidus*.

PINNATILOBATUS DC. liść mający nerwy pierzaste, a przedziałki nie równéj głębokości p. *Lyratus*.

PINNATIPARTITUS DC. pierzastodzielny, liść który mając nerwy pierzaste, ma przedziałki głębiej środka zachodzące lecz *parenchyma* mięksisz nie jest przerwany, toż *palmati, pedatipartitus*.

PINNATISECTUS DC. labrowaty Syr. liść mający nerwy pierzaste i przedziałki aż do nerwu środkowego dochodzące a mięksisz przerwany.

PINNATUS pierzasty, liść składany, na ogólnym ogonku mający osadzone po dwóch stronach listki osobne dobrowolnie opadające, nakszałt pierza na piórach ptaków, np. liść Jarzębiny.

PINNULA p. *Pinna*.

PISTILLARIS słupkowy do słupka należący.

PISTILLUM słupek, jest narzędzie samice poospolicie we środku kwiatu umieszczone,

składa się z *ovarium* zarodka, *stylus* szyiki i *stigma* znamienia p. t. w.

PLACENTA DC. *Trophospermium* Rich. *Spermophorus* Link, *Colum* Salisb, *Receptaculum seminum* Neck. pokładek, jest w nasieniu część mnięj więcéy ze skórą wewnętrzną spoioną, do której nasiona są przyczepione.

PLACENTATIO DC. sposób czyli porządek jakim nasiona umieszczone są w nasieniu.

PLANTA, *vegetabile*, *phytos*, *Botane* z gr. roślina, istota organiczna, żyjąca, pozbawiona ruchów dobrowolnych i czucia, a przyjmująca pożywność całą powierzchnią.

PLANTULA roślinka, wyraz ten służy do oznaczenia zawiązka już rozwiniętego przy wschodzeniu nasienia, czyli górnéy części zawiązka.

PLANUS płaski, którego szerokość o wiele przewyższa grubość a powierzchnia jest równa.

PLATYS z gr. szeroki p. *latus*.

PLENUS pełny, *farctus*, *solidus*, mówi się o wszystkich częściach wypełnionych wewnątrz i odpowiada wyrazóm *inanis*, *vacuus*, p. t. w. *flos plenus* kwiat pełny, nazywamy kwiat w którym najzwyczajniéy pręciki rozwijają się w płatki korony, np. Róża pełna, Mak.

PLEURORHIZEÆ, DC. tak nazywa oddział roślin krzyżowych mających klapki nasienne szparą do kielka przyległe *accum-bentes*.

PLICA fałd, u Willdenowa, jest to gatunek okrycia miodnikowego, utworzony przez rowek lub fałd wkoronie. *Plica Pers. p. Lamella*.

PLICATILIS p. *plicatus, flexilis*.

PLICATIVA *folia* zowie DC. liście z nerwami dłoniastymi, fałdujące się potychże nerwach.

PLICATUS fałdowany, od nasady do obwodu w porządne fałdy ułożony.

PLOCOCARPIUM Desv. p. *Eterio*.

PLUMATUS p. *plumosus*.

PLUMBEUS ołowiany, kolor szary, bez połysku do ołowiu się zbliżający.

PLUMOSUS piórkowaty, mówi się o włosach mających na sobie po dwóch stronach osadzone drobniejsze włosy, np. *Pappus plumosus* puch piórkowaty w Ostach *Cirsium*.

PLUMULA piórko czyli rostek Jund, część zawiązka nasiennego która rozwijając się daje łodygę przyszłej rośliny, części iey są: *cauliculus* łodyżka i *gemma* pączek, p. t. w. toż *acrospira*; piórko miewą niekiedy nasadę obwiniętą w pewną pochewkę zwaną od Mirbela *coleophyllum* p. t. w.

PLURIS *imus*. stopnie powiększania się liczby części, z gr. *poly*; używa się także w składaniu iak *multi*, np. *plurivalvis*, *multivalvis*.

POCULIFORMIS Salisb. lampkowaty, walcowaty, wydrążony, z nasadą półkulistą i brzegiem prostym.

PODETIUM DC. Stopeczek, szypułka na której w roztzaiu porostów *Marhantia* zwanym, osadzone są razem narzędzia owocowania.

PODOSPERMIUM Rich. p. *funiculus*, Sznur takowy składa się z naczynia karmiącego i z naczynia przeprowadzającego upłodnienie.

POGON z gr. bródka p. *barba*.

POLACHENA, *Cremocarpium* Mirb. *carpadelium* Desv. Richard tak zowie owoc baldaszkowych; nasiennik takowy składa się z dwóch komórek zrosłych i zamkniętych w kielichu, dzielących się podłużnie w dojrzałości, np. Kopr. Marchew. Dzięgiel,

POLLEN pyłek, iest to zbiór nader drobnych łęcherzyków zawartych w główce pyłkowéy czyli pyłkowni *anthera*, a zawierających w sobie materyę zapłodniającą *sperma* p. t. w. p. *pollen glaucus* p. *pruina*.

POLLEX *uncia*, Cal, szerokość wielkiego palca, czyli miara 12 linii.

POLEXOSTYLUS, *Exostylus* Mirb. p. *Microbasis*.

POLLICARIS calowy, mający cal ieden długości lub szerokości.

POLLINARIUS opylony, bardzo delikatnym pyłkiem pokryty.

POLY z gr. wiele, używa się w wyrazach z greckiego złożonych, np. *polygynus* wielosłupkowy, *polyspermus* wieloziaarnowy *polyandria* wielopęcikowa i t. p.

POLYANTHIUM Ehrhart nazywa tém imieniem ogó nie kwiatostan, w którym kwiaty gęsto są skupione, tu należy *capitulum*.

POLYCARPÆ DC. rośliny na iedną łodydze wydające owoc kilka razy, jak drzewa.

POLYCHORIO, *Polychorionides* Mirb. p. *Polysecus*.

POLYGAMUS z gr. pomieszano płciowy, to jest: mający kwiaty samcze, samicze i obopłciowe; z takowych roślin Linneusz utworzył swoją 23 Klasę i nazwał ją *polygamia*, lecz późniejsze badania okazały, iż nadto wiele roślin jest takich rozrzuconych po innych klassach, iż gdyby je wszystkie zebrać w iedną, ta stałaby się nie-

zmiernie liczną; rozebrali więc rośliny w klasie *polygamia* L. będące i rozłożyli je po innych, gdzie naturalniey nieco umieścić się dały. Płec w takowych rozmaicie rozrzucona, np. obopłciowe i samcze kwiaty na iedney roślinie ma Klon, Ciemierzycą, na dwóch roślinach Jesion, Figa; pomieszano płciowe są wszystkie skłane, np. Rumianek i wiele baldaszkowych.

POLYGONUS wieloboczny p. *triaeder*.

POLYPETALUS wielopłatkowy, mowi się o koronie mającay wiele płatków, np. Gwóźdź, Róża, Lewkonia.

POLYPHORUM Rich. gatunek, podobowcnika utrzymujący wiele zawiązków lub owocow, iak, np. w Poziomce.

POLYPHYLLUS wielolistkowy, mający wiele listków, mowi się tak o kielichach i okrywach, czasem zaś i o liściach.

POLYSECUS Desv. owoc złożony z wielu *carlopsis* lub *achena*, p. t. w. *polychoria* Mirb.

POLYSTEMONES Moench, mające więcéy daleko pręc ków niż płatków korony.

POLYSTACHYUS wielokłosowy, mający wiele kłosów.

POLYTHALAMI nazywa Palissot trawy, mające kłoski wielokwiatowe.

POMERIDIANUS popołudniowy, rozwijający się po południu.

POMUM L. *Melonida* Rich. *Melonidium* Desv. *Pyridium* Mirb. *Anthrum* Moench. Jabłko, owoc mięsisty uwieńczony przedziałkami kielicha z którym zarodek był zrosły, zawierający w sobie wiele komórek, czyli osobném własném pokryciem pokrywający torebkę o kilku oddzielnych komórkach, np. Jabłko, Gruszka.

POROSUS dziurkowaty, mający powierzchnię drobnemi otworami pokrytą.

PORUS dziurka, są drobne otwory po powierzchni części jakich rozsiane; tak nazywają się dziurki na dolnej powierzchni grzybów będące.

POSTICUS, *postice*, tym się wyrazem oznacza, to co jest bliskim nasady, np. *folia postice dentata*, liście ku nasadzie ząbkowane, przeciwny mu wyraz *antice* ku wierzchołkowi.

PORECTUS, *porigens* wyciągający się, gdy będąc skrzywionym wyprostowuje się.

PRÆ dołane do jakiego przymiotnika zwiększa stopień przymiotu, np. *prælongus*, podobnież *per*.

PRÆCOX wczesny, wcześniej kwitnący, lub wydający owoce, toż *precus*.

PRÆMORSUS ugryziony Jund. znaczy w korzeniach kształt gruby, równy, zagięta przy końcu jakby ugryziony, np.

w Kosaćcu *Iris*, w liściach zaś, jeśli wierzchołek tępy nierównemi ząbkami zakończony, odgryziony wydaje się.

PRASINUS porowy, zielonosiwy iak liście Porów.

PRATENSIS na łąkach rosnący, łąkowy.

PRECIUS p. *praecox*.

PRIMARIUS pierwszy, pierwotny, tak się zowią, bądź liście, bądź łodygi, gałęzie, szypułki, a nawet kwiaty najpierwéy się okazujące, a od późniejszych częstokroć iuż kształtem, iuż wielkością różne.

PRIMORDIALIS najpierwszy, tak się zowią pierwsze liście, które przy wschodzeniu od rozwiniętych kłapek nasiennych różne widzieć się iuż daia.

PRISMATICUS p. *Tri-Tetragonus*.

PROBOSCIDEUS trąbowaty, rurkowato-wydrażony, zgięty nakszałt trąby myśliwskiy.

PROCUMBENS, *prostratus* leżący, mówi się o łodydze jeśli się całkowicie rozkłada po ziemi.

PRODUCTUM Neck. p. *Calcar*.

PROIECTURA Sims. Pociąg, ostre wypukłości, które wychodzą z nasady liści przez całą łodygę i robią ią kątowatą.

PROLIFERUS znaczy w ogólności to, iż część iaka, zamiast przyzwoitéy w tém miejscu części wydaje sobie podobne, np.

z kwiatów wychodzą nowe kwiaty, iak w Różach pełnych i gwoździkach; owoc zawiera w sobie zamiast nasienia podobny sobie owoc, iak się zdarza w Cytrynach; gałęzie wydaia ieszcze wiązkę gałązek, iak *Bagno Ledum* i *Azalea*.

PROMINENS, *prominulus* wystaiący, jeśli część iaka wydana jest na wierzch więcey niż zwyczajnie.

PROPACULUM Link. jest gatunek odnogi korzeniowej zakończoney oczkiem listkowem, który oddzielony od staręj rośliny, zielny jest przyiać się i nową wydać roślinę, np. odnogi *Sempervivum* p. *flagellum*.

PROPAGO, Willd, Link, DC. tak nazywają cebulki mchow i *Marchantia*, w téj ostatniey, cebulki te złożone są w kubku zwanym *scyphus*, *cyathus*, u *Neckera origonma*, p. *Bulbillus*.

PROPAGULUM Willd. p. *Conidium*; gdy takowe są skupione, zbiór ich Acharius zowie *soredium*.

PROPRIUS właściwy iakiéy części, szczególny, p. *partialis*.

PROSCOLLA Rich. wypukłość gruczołkowata na *Rostellum* w kwiatach storczykowych sącząca wilgoć kleistą którą przylepia się do niéy massa pyłkowa po pęknięciu pyłkowni.

PROSPHYSES Willd. słupki nierozwinięte pomieszczone z prawdziwymi słupkami w kwiatach mechów, u Linka znaczy nitki pomieszczone z nasionkami w puszkach mechów.

PROSTRATUS p. *procumbens*.

PROSTYPUM Mirb. przedłużenie naczyń sznurka w skórę zwierzchnią nasienia, części jego są: *raphe* i *chalaza* p. t. w.

PROTERANTHEÆ zowią się rośliny wydające liście w przód niż kwiaty.

PRUINA Szron, barwa, tak nazywamy delikatny pyłek niebieskawy, pokrywający owoc śliwki i gałązki młode niektórych wierzb, nazywają to *pollen glaucum*.

PRUINOSUS pokryty takową larwą.

PSEUDO z gr. nieprawdziwy, używa się w wyrazach składanych, np.

PSEUDOCARPUS *fructus*, owoc tak okryty innemi częściami iż te zdają się być właściwym owocem.

PSEUDOSPERMUS *fructus* DC. *carcerularis* Mirb. są owoce o jedném lub mało co więcéy ziarnach dobrowolnie się nie otwierające i tak z ziarnem zrosłe, iż zdają się jedno tylko mieć okrycie, Linneusz zowie je *semina nuda*.

PSILLOS z gr. p. *gracilis, tenuis*.

PTERIDIUM Desv. *pterides* p. *Samara*.

PTERYGIUM DC. przedłużenie skórki zewnętrzny nasienia, *np.* brzegi błonkowane w nasieniu *Lewkonii*.

PUBES DC. mech, zbiór włosów miękkich, delikatnych, rzadkich, nakształt zasiewający się brody młodzieńca, częstokroć *pubes* znaczy ogólne pokrycie jakimkolwiek włosami.

PUBESCENS, pubescentia, mszysty, mszystość.

PULLUS brunatnoczarny.

PULPA powidło, w nauce roślinnej, tem imieniem nazywamy masę otaczającą nasiona jak w *Cassia fistula*, gdzie komórki wypełnione takowemi powidłami zamykają ziarna, stąd *pulpoſtus*.

PULVERULENTUS DC. popruszony, mający substancją proszkową, lub prochem pokryty, toż *pulveraceus*.

PULVINATUS poduszkowaty, mający kształt poduszki.

PULVINUS DC. w częściach mających powierzchnią smugowaną *striata*, wypukłości nazywają *pulvinus*, wklęsłości *striae*; Link zowie tak małą zgrubiałość znajdującą się pod blizną *cicatricula* p. t. w. co zowiemy w języku zwyczajnym sęczek.

PULVISCULUS Necker daie to nazwisko pyłkowi zawartemu w torebkach *Widłaku Lycopodium*.

PULVIS *spermaticus*, Person tak zowie zbiór wielu gałeczek *gongylus* p. t. w.

PUMILUS *pumilio, nanus, pygmaeus* niski, karłowaty, nazywają się tak rośliny, które iakkolwiek niskie i drobne lecz kształtne w swoich wymiarach.

PUNCTATUS DC. kropkowany, znaczony kropkami nieco spłaszczonými, albo drobnými plamkami.

PUNCTIFLORUS mający kwiaty kropkowane.

PUNGENS kolący, twardými szczecinaami, ościami, kolecami lub cierniami opatrzony.

PUNICEUS p. *phoeniceus*.

PURPUREUS DC. *sanguineus*, purpurowy, krwawy, kolor krwi z Arteryi.

PUSILLUS, *perpusillus* drobny, mówi się o roślinach bardzo drobnych i bardzo delikatnych.

PUTAMEN pestka, jest gatunek orzecha w owocu mięsistym, soczystym zawarty, np. w Wiśni; raczém jest to łupina twarda, drzewiasta, zamykająca w sobie jądro, czyli pokrywająca je z wierzchu i przy wschodzeniu pękająca na dwoje, jak w orzechach.

PYCNOS z gr. p. *crassus*.

PYGMÆUS, p. *pumilus*.

PYRAMIDALIS piramidalny, od dołu szeroki, w górze zwężony, wieloboczny.

PYRÆNA Rich. p. *nucula*, kostka, Pecka, Syr. właściwie znaczy pestkę twar-
dą, kościstą niepękającą, a w owocu zaś
zawiera się ich zwyczajnie więcej niż je-
dna, już wolno osadzone, już przyczepione
do sznurka, już w pewnych komórkach za-
warte, jak Niesplik i Głóg, owoc zawiera-
jący takowe kostki zowie się *nuculanum*
p. t. w.

PYRIDIDIUM Mirb. p. *Pomum*.

PYRIFORMIS gruszkowaty, jest kształt
podobny do kregielkowatego, lecz już przy
środku rozszerzony iak Gruszka.

PYRROS p. *flammeus*.

PYXIDATUS słoi czkowaty, liście Jało-
wcu i Sawiny w nasadzie wklęsłe, zwał Lin-
neusz *oppositio pyxidata*.

PYXIDIUM Ehrh. *Capsula circumscis-
sa* L. owoc suchy okrągły, poprzecznie na
dwie równe półkuliste łupinki, pękający,
np. Kurzyślep p. *Theca*.

Q

QUADRI, cztero, czworo używa się
w składanych, np. *Quadrangularis* czworoką-

tny, p. *angulatus*, *Quadrifarius* 4rzędny p. *bifarius*.

QUADRUPLEX czworaki.

QUADRUPLI - *quiptuplinervius* p. *triplinervius*.

QUATERNUS poczwórny, zebrany po cztery razem.

QUINATUS pięciórny, po pięć wycinków lub listków palczasto ułożonych.

QUINCUNX DC. jest ułożenie części w około osi śrubowato tak, iż linije poprowadzone przez punkta ich osady przecinają się regularnie między sobą a piąty odpowiada pierwszemu i t d. jak, np. liście Gruszy; na płaszczyźnie zaś *quincunx*, znaczy ułożenie punktów takie, iż poprowadzone przez nie linije, stan wie będą zawsze kratkę z równych bądź prostokątnych, bądź ukośnych kwadratów ułożoną.

QUINQUE pięć używa się w składanych podobnie jak inne imiona liczbowe.

QUINTUPLEX pięćioraki.

QUINUS pięciórny, po pięć w okrąg ułożony.

R

RACEMOSUS gronkowy, groniasty, mający grono, lub podobny składem do grona, lub mający układ grona.

RACEMUS grono, zowie się kwiatostan, w którym na ogólnej szypulce, osadzone są szypulki szczególne w różnych punktach prawie wszystkie sobie równe, a dolne nigdy wierzchołka osadki ogólnej nie dochodzą, *np.* Porzyczki, zdaje się jeszcze możnaby dodać i to w opisanu tego gatunku kwiatostanu, że kierunek ma wiszący lub przynajmniej zwisły.

RACEMUS *compositus*, grono złożone zowie się gdy na szypulce ogólnej zamiast kwiatów ma gronka osobne, jak Winograd.

RACHIS Osadka Jund. szypulka ogólna kłosu traw na której kłoski szczególne są osadzone; także tym imieniem oznacza się każda szypulka ogólna bądź w gronie pojedynczym, bądź w baldaszkogronie *Corymbus* p. t. w. a Willdenow daje to nazwisko podporóm Paproci które są razem i szypulką i ogónkiem p. *Peridroma*.

RADIANS, *radiatus*, promienisty, mówi się o kwiatach złożonych, kiedy ich kwiatki brzegowe są większe od środkowych i języczkowate, *np.* Aster. Słonecznik, Rumianek; toż wyrażenie stosuje się i do baldaszkowych jeśli brzegowe kwiaty są większe, *np.* *Orlaya grandiflora* Hoffmann.

RADICALIS korzeniowy, do korzeni należący, *np.* *foëia radicalia* liście korzenno-

we, to jest wprost wychodzące z korzeni.

RADICANS korzenioczepek Jund. mówi się szczególniej o łodygach pnących się na pyzyległe podpory, puszczejących w nie korzenie i niemi się trzymających. np. Bluszcz *Hedera Helix* L.

RADICATUS korzeniasty, mający korzeń.

RADICELLA Rich. tém imieniem oznacza Richard korzonki wychodzące z boku przy wschodzeniu roślin 1-klapkowych *Motyledones*.

RADICULA korzonek, jest zakończenie kielka, w zawiązku nasiennym początek przyszłych korzeni roślinnych; bierze się też czasem na oznaczenie gałęzi korzeniowych, czyli korzonków; tudzież oznacza sam kielek, a w ów czas jest to *rostellum* Linneusza p. *Rostellum*.

RADIUS promień, w kwiatach składowych *flos compositus* p. t. w. częstokroć kwiatki brzegowe mają kształt zupełnie różny od kwiatów środkowych, a zwyczajnie korona ich jest języczkowata *ligula*, *ligulata*, p. t. w. takowe zowią się promienie *radii*; też imię dają ogólnie obwódowi jakiegó powierzchni *ambitus*. Promienie kwiatów składowych, niekoniecznie są korony języczkowe, niekiedy łuski czyli okrywy kielicha ogólnego przedłużone stanowią promienie,

umb. *Xeranthemum*, tak zowią się także szypułki w baldaszkach szcz. gólnych, *umbellula* p. t. w. promieńmi także niektórzy zowią łuszczyki zamykające otwór gardzieli w kwiatach roślin szorstkolistych jak Żywokost *Symphytum*.

RADIX korzeń, część rośliny spuszczająca się w ziemię i stamtąd ciągnąca soki pożywne, p. *Descensus*, *Rhizoma*, podziały jego w roślinach drzewnych jak Dąb, Sosna, zowieńy Konary.

RAMENTUM DC. Pąkołuska Jund. po uchnieniu liści nie opadających pozostałe ich ostantki zowią się niewłaściwie (DC.) *ramenta*, właściwie *ramenta* DC. są to łuszczyki błonkowate, na ogonkach liści w Paprociach osadzone; błonkowate zaś listki opadające jakie widzimy przy rozwijaniu się drzew wielu, zdają się być przylistkami pierwotnymi, a według niektórych zwane także *ramenta*.

RAMEUS gałęziowy, do gałęzi należący.

RAMOSUS gałęzisty, mający wiele gałęzi na sobie.

RAMUS, *ramulus* gałąź, gałązka; pień i Łodyga dzielą się prawie zawsze w pewną wysokość, na podziały zwane gałęziami, a te na mniejsze zwane gałązkami.

RAPHE Gaętn. część *prostypum* od iędy początku do końca, czyli nerw oznaczający

miesce, przez które przechodzi sznurek wzdłuż znaczka do nasienia. Hoffmann tak zowie brzegi same składka i *comissura* p. t. w. w nasionach roślin baldaszkowych.

RAPHIDA Necker daie to nazwisko gatunkowi nasiennika dwulupinowego otaczającego ziarna porostów *Anthoceros*, *Turgionia*.

RARUS. rzadki, mówi się o częściach odlegle od siebie osadzonych, *flores rari*, *pili rari*, kwiaty lub włosy iedne od drugich odlegle i nieliczne.

RECEPTACULUM L. *Torus* Salish. *Clinium* z gr. dno owocowe, osadnik, część kwiatu, na któręý części rodzayne są osadzone, to iest wierzchołek zgrubiały kwiatowęý szypułki; w kwiatach zaś złożonych iest dno rozmaitego kształtu na którym całkowite kwiaty i owoce są osadzone, zowią ie także *basis*, *discus*, *placenta* p. t. w.

RECLINATUS odchylony, którego wierzchołek odchyła się ku ziemi.

RECLUSUS p. *inclusus*.

RECONDITUS ukryty, mówi się o częściach niewidocznych.

RECTINERVIA DC. prosto nerwowe, gdy wszystkie nerwy ód nasady aż do wierzchu prawie są równoległe iak w liściach traw.

RECTUS prosty, nie mający żadnego skrzywienia, iakiegobądź iest kierunku, *rectiusculus* prawie prosty.

RECURVATUS, *recurvus*, p. *reflexus*, iest stopień wyższy skrzywienia.

RECUTITUS odarty, gdy здаie się na weyrzenie bydz odartym ze skóry, toż *pel-litus*.

REDUNCUS p. *hamosus*.

REFLEXUS odgięty, zgięty, tak iż wierchołek skierowany iest ku ziemi.

REGMA Mirb. owoc torebkowy, foremny suchy, złożony z kilku komórek około iednéj osi, utworzonych przez ściany brzegami wchodzące; здаie się przecież nie różni się odzwyczajnéj torebki. p. *coccum* p. *sinochorium*.

REGULARIS foremny, iесли wszystkie części są równe i iednakowe.

RELIQUIAE szczątki, zowią się pozostałe po zniknieniu nie opadaiających liści znaki.

REMOTUS oddalony, mówi się o częściach znacznie odległych od siebie, przeciwny wyrazowi *confertus*.

BENIFORMIS nerkowaty, część płaska okrągła, podzielona przy nasadzie na dwie okrągławe, klapy zowie się nerkowata, np. liscie Kopytnika.

REPANDUS wyginany Jund. powierzchnia mająca na brzegu naprzemian łękowate wgięcia i wypukłości.

REPENS łążący, mówi się o korzeniach, które szeroko rozchodząc się pod ziemią z kolanek puszczaają korzonki, np. Perz.

REPLETUS wypełniony, którego wnętrze wypełnione jest jakową substancją.

REPLICATIVA folia mówi DC. o liściach tak ułożonych w oczku iż część wierzchnia liścia zgina się, i składa z dolną.

REPRODUCTIO rozmnożenie, działanie lub czynność wydawania nowych istot sobie podobnych, stąd *reproductiva organa*, narzędzia rozmnażające.

REPTANS różni się tym od *repens*, że korzenie w nowe łodygi wyrastają.

RESTIBILIS Jung. p. *perennis*, *Rhizocarpea*.

RESUPINATUS przewrócony, mówi się o częściach, tak wyrastających iż wierzchołek ich jest na dole, a nasada w górze. Bernhardt zowie *folium resupinatum*, jeśli dolna powierzchnia do góry, górna do dołu obrócona; korona groszkowa mówi się *resupinata* jeśli łódką do góry, żagielkiem do dołu jest obrócona.

RETICULARIS

RETICULATUS

) siatkowaty, mówi się o
) częściach, których po-
 wierzchnia jest tkanką siatkowatą powle-
 czona.

RETICULUM Link. siatka, pochwa
 włóknista znajdująca się przy nasadzie li-
 ści w Palmach.

RETIFORMIS p. *reticulatus*.

RETINACULA DC. zaczepki, jest ga-
 tunek haczków wyrastający z pokładka *pla-*
centa, na których zatrzymują się nasiona,
 nie będąc na nich osadzone, właściwe szcze-
 gólniey nasiennikom roślin pokrewieństwa
Acanthaceae Juss. DC. *Retinaculum* Rich.
 są to ciała kuliste lipkie do których przy-
 czepione są trzonki mass pyłkowych w kwia-
 tach storczykowych.

RETINERVIA DC. gdy nerwy siatkowa-
 to się rozchodzą na powierzchni.

RETORTUS odkręcony, gdy dwie linie
 krzywe łękami do siebie są zwrócone.

RETRO wstecz, *retrorsus* wsteczny, ma-
 jący kierunek nazad czyli w tecz zwró-
 cony.

RETROFLEXUS pogięty, nierówno i ro-
 zmaicie pogięty.

RETROHRSUTUS wstecz-sierścisty, je-
 śli włosy, wierzchołkami w górę są obró-
 cone.

RETUSUS wgięty, jeśli wierzchołek powierzchni łępy ma wcięcie łękowate.

REVOLUTIVA *folia* DC. gdy dwa brzegi liścia zakręcają się na siebie zewnętrznie jak w Rozmarynie.

REVOLUTUS odwiniony, od nasady wierzchołkiem w dół zwiniiony, tak iż powierzchnia górna jest na wierzchu.

RHIZANTHUS, *radiciflorus* korzen-okwiatowy, mówi się o roślinach w których kwiaty prosto z korzeni wyrastają.

RHIZIOPHYSIS Mirbel. daje to nazwisko przydatkom przedłużonym od końca korzenia, np. w Grzybieniu.

RHIZOCARPEA DC. tak zowią się rośliny o łodygach raz tylko owoce wydających, lecz corocznie odnawiających się jak Banany *Musa paradisiaca* L. toż *perennis*, *resihilis*.

RHIZOIDEUS z gr. maj cy podobieństwo korzenia w łacińskim *radiciformis*; *Rhizomorphus* z gr. toż samo znaczy.

RHIZOMA Gawler. *Caudex descendens* L. podkarcz, i st. część górna mniej lub więcej gruba korzeni różnego kształtu, wypuszczająca w górę jedną lub więcej łodyg lub Głębików, np. Kosaciec, Paproć samiec.

RHIZOMORPHUS p. *Rhizoideus*.

RHISOS z gr. p. *Radix*.

RHOMBUS *rhomboidalis* Rombowy Jund. prawie doskonale 4kątny, mówi się o płaszczyznach.

RICTUS Ziew, tak się zowie otwór gardzieli w kwiatach paszczekowatych, toż *hiatus*.

RIGIDUS stwardły, mówi się o częściach prostych i twardych tak iż bez złamania zgiąć się nie dają. X. Jundzill tłumaczy ten wyraz przez kruchy, lecz to wyrażenie należy do *fragilis*.

RIMOSUS popękany Jund. mający korę w głębokie szpary popękaną.

RINGENS L. paszczekowaty Jund. mówi się o koronach jednopłatkowych, nieforemnych, mających dwie podziałki, górną sklepistą zwaną zwyczajnie hełmem *galea*, dolną płaską rozmaicie podzieloną zwaną *Lambellum*. DC. ma ten wyraz za jedno co i *personatus* p. t. p. *Labiatus*.

RODIDUS rosisty, pokryty wilgocią na kształt rosy.

ROSACEA *corolla* różana korona, zowie się jeśli jest z pięciu płatków równych i jednakowych bezpaznogciowych regularnie na kielichu ułożona, np. u Róży polnéy. Tourfort do tego gatunku liczy wszystkie 5listkowe foremne, np. Jaskier; zwyczajnie zaś uważa się za różaną na kielichu tylko osadzona, np. Róża, Jabłoń.

ROSEUS różowy, kolor róży *Rosa centifolia* L.

ROSULA *rosulaceus* różyczka, mówi się o liściach ułożonych gęsto przy ziemi w kształcie niby róży pełnej.

ROSTELLUM L. kielek, jest część zawieszka nasiennego, która przy wschodzeniu roślin zwraca się na dół i zamienia w korzonek *radicula* p. t. w. *Rostellum* Rich, znaczy przedłużenie znamienia, pokrywające często *gynisus* w storczykowych.

ROSTRATUS dziobowaty, dziobem opatrzone.

ROSTRUM Dzióbek Jund. jest szyjka trwała (*stylus persistens*) na nasieniu, lub nasienniku osadzona, nieco spłaszczona, jak na torebkach Czarnuszki, na nasiennikach Boddiszku *Geranium*, i na łuszczykach Gorczycy.

ROSULATUS różyczkowaty, mówi się o liściach wyrastających kupą i rozkładających się poziomo, p. *Rosula*.

ROTACEUS, *rotaeformis* p. *rotatus*.

ROTATUS, *rotata corolla*, kołowa korona, zowie się jeśli brzeg jest otwarty z przedziałkami łopami, a rurka bardzo krótka; albo żadna, np. Niezapominiek.

ROTUNDATUS okrągławy, prawie zupełnie okrągły, lub mający wierzchołek zaokrąglony.

ROTUNDUS p. *Orbicularis*, mówi się tylko o płaszczyznach.

RUBER czerwony, znaczy kolor czerwony w ogólności, lub szczególnie kolor poziomek dojrzałych.

RUBESCENS *rubellus* czerwönawy, bledszy od czerwonego.

RUDIMENTUM początek, mówi się o częściach, które nie miały dość sposobności rozwinięcia się zupełnie, lub dopiero zaczynają się rozwijać.

RUFUS rydzy Syr, czerwony brudny, w żółte wpadający.

RUGA marszczka, wypukłość pogięta, zastępująca miejsce liściaków w niektórych Bedłkach

RUGOSUS pomarszczony, mówi się o powierzchni w której miejsca pomiędzy żyłkami są tak wypukłe, iż z nich marszczki powstają

RUNCINATUS haczystodzielny Jund. mówi się o liściach pierzastodzielnych, mających podziałki ostre w dół łękowato zgięte.

RUPESTRIS skalny, na skalach rosnący.

RUPTILIS łatwo pękający, lub dający się rozerwać.

RUPTINERVIA *folia* DC. przerywanonerwowe liście, mówi się o nerwach schodzących się wierzchołkami, gdy z nasady

wychodzą prawie równolegle, a potem się przerywają na przedziałki, te zwyczajnie właściwe *Palmom*, a są albo *penniformia* albo *palmiformia* p. t. w.

RUTILANS, *rutilus*, lśniący - czerwony, z połyskiem metalicznym.

S

SABULOSUS p. *arenarius*.

SACCATUS workowaty, mający wydętość małą nakształt worka, jak listki kielicha przy nasadzie swojej w Lewkonii.

SACCUS Jacq. tak nazywa Jacquin zbiór nitek zrosłych nazwanych *corona*, Willd. p. *Stylostegium* Link. *Saccus* worek zowie się także wydętość nasady kielicha lub korony, zwana niewłaściwie miodnikiem, czasem iedno znaczy z wyrazem *calear*.

SACELLUS Mirbel tak nazywał w pierwszej klasyfikacyi swojej owoc Solanki *sal-sola*.

SAGITTATUS strzałkowaty, mówi się o liściach i przylistkach z wierzchołkiem ostrym i nasadą na dwie klapki proste, rozwarłe, ostre podzieloną.

SALINUS, *salsuginosus*, *salsus*, solny, na miejscach solą przesiąkniętych rosnący.

SAMARA Gaertn. Skrzydłak Jund. owoc niepękający 2-rzadko 1-komorowy, nie otwierający się, spłaszczony, brzeżkiem skrzydłowatym opasany, np. Wiąz, Jesion, Klon. *Pterides* Mirb. *Pteridium* Desv.

SAPIDUS smaczny, mający smak, niemający smaku *insipidus*.

SARCOBASIS DC. podstawa słupka mięsista, jest to zgrubialość nasady słupka mięsista, w czasie kwitnienia niewidoczna, w dojrzewaniu owocu dopiero okazująca się, na której części jednego zarodka, rozrośnięciem się iey rozdzielone, zdają się być tyluż owocami na jednym dnie mięsistem osadzonemi, np. *Ochna* Gaertn. T. I. tab 70. na dnie takowem ma osadzone trzy oddzielne orzechy, owoc iakowy zowie Mirbel *cenobium*.

SARCOCARPIUM Rich. jest część nasienika mięsista pod pierwszą skórką umieszczona, zowie się zwyczajnie mięsem *caro*, np. Jabłko.

SARCODERMIS DC. jest miękisz pomiędzy skórką zewnętrzną *Testa* DC. i wewnętrzną zawarty, gębczasty iak w nasionach Kosaćcu *Iris*, albo soczysty iak w Gracie, a w ow czas nasiona zowią się Jagodnemi *semina baccata*.

SARCOMA Lin. *Glandula nectarifera* L. wszystkie gruczołkowate, mięsiste wypukłości

rozmaitego kształtu, otaczające zarodek lub przy nim umieszczone Link zowie *sarcoma*, jak się zdaje z danego przykładu w kwiecie *Cobea*, którego gruczołków natura nie różni się od gruczołków innych kwiatów, np. krzyżowych.

SARMENTOSUS wiciowaty, puszczający cienkie, słabe łodyżki, wypuszczające z pewnych punktów korzonki.

SARMENTUM DC. więc, łodyga drzewiasta i leżąca razem jak winna *Macica*, *Sarmentum* Link, *Flagellum* DC. *Vitacula* Tourn. jest wypustek czyli łodyga delikatna na ziemi leżąca i w pewnych odległościach, do góry liście, a w dół puszczająca korzonki, np. *Poziołmka*.

SATURATUS mówi się o kolorach czystych i ciemnych.

SAXATILIS, *saxosus* skalny, po skałach rozrzuconych rosnący.

SCABER. p. *asper*.

SCABRELLUS, *Scabridus*, *Scabrosus*, mniejsze stopnie chropowatości p. *Scaber*.

SCANDENS pnący się, Jund. mówi się o łodydze, która słaba z siebie wszelkich podpór się chwyta i w górę się wspina.

SCAPHIUM Link, toż co *carina* L. p. t. w. z gr. *Tropis*.

SCAPUS Głębik Jund. jest gatunek łodygi zielny, z samego korzenia wyrastający, kwiaty tylko bez liścia mający na sobie, np. Konwalia. DC. oznacza przez *scapus* szypułkę wyrastającą przy nadkorzeniu i zdającą się być bezlistną łodygą.

SCARIOSUS suchy, błonkowaty, substancji prawie papierowey.

SCARROSUS DC. od *scarrus* łuska rybia p. *squarrosus*.

SCLERANTHUM Moench *Dyclosium* Desv. Moench tak nazywa owoc powstający z nasienia zrosłego z nasadą okwiatu, np. nocna ozdoba. p. *Induviae*.

SCROBICULATUS DC. oznaczony drobnymi wgniecieniami czyli dołkami.

SCUTATUS puklerzowaty, mówi się o powierzchni równoszerokiéj w wierzchołku zaokrąglonéj, w nasadzie na dwie ostre zbliżone do siebie kłapy podzielonéj.

SCUTELLA DC. puklerzyk, jest osadnik beztrzonowy, otoczony brzegiem właściwym sobie, biorącym początek z przedłużenia *Thallus* p. t. w. w rodzaju porostów *Parmelia*.

SCUTUM Jacq. krąg otaczający kapturek a częstokroć zastępujący miejsce języczka w rodzaju *Stapelia*.

SCYPHUS DC. p. *Propago*, *Scyphus* Neck *Oplarium* Neck. jest szypułka wydrążona, lejkowata, utrzymująca owocowanie niektórych porostów; *Scyphus* Hallera, jest toż co *Corona* Ruellinsa i *Paracorolla* Linka p. t. w.

SECEDENS odpadający, mówi się o częściach odpadających w pewnym czasie jakby były odcięte lub odłamane.

SECTUS DC. wycinany, labrowaty, mówi się o powierzchni, której obwód tak jest powycinany głęboko iż wcięcia dochodzą do nasady, lub nerwu podłużnego, miękisz całkiem jest przerwany, a podziałki zowią się w ówczas *Segmentum* wykrawek, lub wyciniek; rozmaite sposoby takowego wycinania, poznają się z dodanego na początku wyrazu, np. *Palmatisectus* dłoniasto-wycinany p. *palmatus*; *pinnatisectus* pierzasto-wycinany p. *pinnatus*.

SECUNDARIUS, *partialis*, mówi się o podporach podzielonych, np. ogonki lub szypułki, w ów czas powstające z podzielenia zowią się *pedunculi*, *petioli secundarii*.

SECUNDUS jednoboczny, gdy podpory wyrastając ze wszystkich stron łodygi wierzchołkami w jedną stronę są obrócone, jak kwiat Konwali.

SEGMENTUM wycinek lub wykrawek, p. *Sectus*, kształt i liczba onych tak się uważa i opisuje jak listki w liściach składanych.

SEGREGATUS Gaertn. mówi o kwiatach zebranych w ogólnym kielichu, a każdy opatrzony kielichem szczególnym.

SEMEN z gr. *Spermum* nasienie, ziarno, jest część rośliny nasiennikiem okryta, po zapłodnieniu zawierająca w sobie początek przyszłej rośliny, podobnej do téj z której powstała.

SEMI pół, z gr. *hemi*, używa się w wyrazach składanych, dla oznaczenia połowy tylko stanu w jakim się część znajduje, np. *Semiamplexicaulia folia*, liście wpółobeymujące, p. *amplexicaulis*, *semiflosculosus* półkwiatkowy p. *ligulatus*.

SEMIFLOSCULUS p. *Ligula*.

SEMINALIS nasienny, do nasienia należy.

SEMINATIO Rozsiewanie się, działanie, którym rośliny rozrzucają swoje nasiona.

SEMPERVIRENS zawsze zielony, mówi się o roślinach, których liście nie opadają na zimę i zieloności nie tracą, np. Bukszpan.

SENARIUS, *senus*; sześciorny, poszóstny, mający po sześć jakich części na sobie, lub podzielony na sześć.

SEPALUM Neck. DC. *Phyllum* Link, *Folium calycinum* L. list kielicha, tak się

zowią części szczególne kielicha, dające się łatwo bez rozdarcia odjąć od drugich; w razie przeciwnym zowią niewłaściwie kielich 1-listny, gdy ten istotnie składa się z wielu *sepala* zrosłych z sobą co DC. zowie *gamosepalus*; *calyx* 1-*sepalus* podług niego jest taki, gdy się w żadną rurkę niezrasta i składu zrośnięcia kilku listów nie ukazuje. DC. w swoich prawidłach dawniejszego wydania przyjmuje za lepszy wyraz *Phyllum* Linka, lecz w Syst. Nat. Veg. i w Teoryi wydaney 1819 r. używa wszędzie *Sepalum*, a stąd *monosepalus* iednolistny, *gamosepalus* zrosłolistny, *di tri-penta-deca polysepalus*, dwa-trzy-pięć-dziesięć-wielolistny kielich, *Sepalum* lepszym jest wyraz stąd, iż nie wieloznaczny iak *phyllum*, który bierze się w imionach gatunkowych już to za liść *folium*, np. *Dentaria triphylla* ztąd nazwana że ma liście każdy z trzech złożony, już bierze się za podziały kielicha.

SEPIMENTUM Link p. *Septum*.

SEPTEM siedm, *septenus* siedmiorny.

SEPTIFERUS przegrodę mający.

SEPTUM *Sepimentum* Link, przegroda w nasienniku podłużna *Dissepimentum longitudinale* DC, np. w Lewkonii, lecz DC. w swoim Syst. Nat. Veg. używa wszędzie *Septum* p. *Dissepimentum*.

SERIALIS, *seriatus* rzędowy, rzędem ułożony, a od liczby rzędów, *uni-bi-multi* *serialis* lub *seriatus*, 1-2-wielorzędowy.

SERICA Jedwab.

SERICEUS, iedwabisty, pokryty włosami miękkimi, leżącymi, długimi i lánącymi iak iedwab.

SERIES, Rząd, ułożenie części w iednym szeregú, a stąd wyrazy *serialis*, *seriatus*.

SEROTINUS późny, późnokwitnący, lub rozwijający liście.

SERRA *Serratura* Piłka, iest gatunek ząbków ostrych wierzchołkami do góry obróconych, znajdujący się na brzegu różnych części roślin.

SERRATUS piłkowaty, w takie ząbki nacinany.

SERRULATUS iесли ząbki bardzo małe lub rzadkie.

SERTULUM p. *Umbella*. Richard zatrzymuie to nazwisko, baldaszkom takim, iak w Kluczykach i Aurikułach.

SESQUI półtora, używa się mówiąc o miarach, np. *sesquiuncialis* półtora calowy, mający długości cal 12.

SESSILIS przysiadły, nie mający żadnéj podpory, a od gatunku brakującej podpory nazywamy beztrzonowy, bezogonkowy, bezszypułkowy.

SETA DC. w złożonych z greckiego *che-ta* szczecina, część powstająca z podowocnika właściwego mchom, nieznaczna w kwitnieniu, po zapłodnieniu się przedłuża; w pokryciu roślin *seta* szczecina znaczy włos twardy, kruchy, w nasadzie zgrubiały.

SETACEUS, *setiformis* szczecinowaty, mający postać szczeciny.

SETOSUS szczecisty, szczecinami pokryty. p. *Seta*.

SEX sześć z gr. *hexa* używa się w wyrazach składanych, np. *Séxpartitus* sześćdzielny, *hexapetalus* 6-płatkowy.

SEXUALIS płciowy, mający płeć, z dodanym wyrazem liczbowym *uni. bi.* znaczy iż iedną tylko ma płeć lub obie, np. *unisexualis* p. *androgynus*, *monoicus*; *bisexualis* p. *hermaphroditus*.

SEXUS płeć, od najdawniejszych czasów Palma daktylowa była iawnym dowodem płci rozmaitej w roślinach, stopniami coraz późniejsi dostrzegali téj różnicy w różnych, a Linneusz dowodnie okazał ią prawie we wszystkich roślinach, narzędzia płciowe są pręciki *stamina* samcze, i słupki *pistilla* samcze p. t. w.

SICCUS, *exsuccus* suchy, bezsoczny, mówi się o częściach żadnej soczystości nie mających, np. *bacca exsucca*, p. *sicca*, jagoda bez-

soczna, iak pieprz turecki *Capsicum annuum* L.

SILICULA L. Łuszczynka Syr. Strączek Jund. nasiennik tak złożony iak *siliqua* p. t. w. lecz albo długość iego wyrównywa szerokości, albo ją o mało przewyższa. Łuszczynka iest zawsze mnięć więcej spłaszczona, ale DC. tak ię rozróżnia, ięśli przegroda iest szeroka wyrównywaiąca ścianom mało wypukłym, czyli iak Linneusz wyraża równoległa do ścian, takowe nazywa *silicula compressa* łuszczynka spłaszczona, ięśli zaś przegroda iest wązka, a ściany łodkowato wypukłe, czyli podług Linneusza przegroda ścianom przeciwna, takową zowie *silicula depressa* łuszczynka zgnieciona. Nader trudno iest oznaczyć granicę między łuszczyną a łuszczynką, a stąd podział roślin krzyżowych podług Linneusza na *siliquosae* i *siliculosae* utrzymać nie podobna, często bowiem w iednym i tym samym rodzaju rośliny, oba gatunki nasienników napotykamy, np. *Draba stellata* Jacq. i *Dr. arabizans* Michaux.

SILICULOSUS łuszczynkowy, mają za owoc łuszczynkę iak rząd piérwszy w *IV-dynamii* Linneusza; znaczy także podobieństwo do łuszczynki mający.

SILIQUA L. Łuszczyna Syr, Strąk Jund.

Łupina Kl. jest nasiennik mający dwie łupiny *valvulae* czyli ściany i przegrodę *septum*, a nasiona w nim do pokładka czyli brzegu przegrody *placenta* zwanéy, po obu stronach na szwie sznurkiem *funiculus* przywiązane, przegroda we wszystkich takich nasiennikach mniéy więcéy wyraźnie podwójna, zdaje się wskazywać nasiennik takowy jakoby w pozdłuż z dwóch zrosły, a spojeniem ich jest pokładek *placenta* zatrzymujący przegrodę przy sobie w czasie pęknięcia nasiennika; przegroda jest do ścian zawsze równoległa, lubo mówią *valvulis septo parallellis*, łupinami do przegrody równoległemi, co DC. zowie *latiseptae* szerokoprzegrodowe, a *valvis septo contrariis* z łupinami przeciwnemi, wązkoprzegrodowe *angustiseptae* p. t. w. Linneusz zowie *siliqua*, jeśli długością o wiele przewyższa szerokość, jak u Kapusty, u Lewkonii; w razie przeciwnym zowie *silicula* jak Rzerzucha ogrodowa; jeśli nasiennik takowy niepękając, poprzecznie podzieli się i częściami odpada, zowią go *lomentum*, lecz to nazwiko możnaby zostawić dla Strąków *legumen* p. t. w. niepękających; a łuszczynę padającą się na poprzeczne niepękające części nazwać inaczéy; podają nazwiko *Cordylium* tak go oznaczając, *cordylium* prze-

gubiak jest nasiennik niepękający łuszczynowaty, zdwoich łupin szwami połączonych złożony, mający przegrodę w dojrzewaniu niknącą, w długości swojej na przeguby zupełnie oddzielne jak w *Chorispora*, *Sterigmostemon*, *Goldbachia*, *Crambe*, *Cakile*, lub tylko, przez ściśnienie osychający *substancyi* nasiennika utworzone, jak u *Raphanistrum* podzielony, lub bezprzegubowy jednostajny jak *Raphanus* rzodkiew; nasiona w takowym nasienniku nie do pokładka *placenta*, ale do górnej części komórki są przyczepione, w 2-przegubowych nasiona górnej przeguby do dolnej, dolnej zaś do górnej części komórki są przywiązane.

SILIQUOSUS łuszczynowy, mający za owoc łuszczynę jak rośliny drugiego rzędu *tetradynamia* L. znaczy także część mającą podobieństwo do łuszczyny.

SIMILIS *affinis* mówi się o częściach podobnych do siebie.

SIMPLEX niepodzielny, pojedynczy, np. *caulis simplex* łodyga bez gałęzi, *folium simplex* liść nie mający żadnych podziałów obwodu.

SINISTER *sinistrorsum* lewy, kierujący się na lewo p. *volubilis*, lub na lewej stronie leżący.

SINUATUS buchtowaty Jund. jeśli boki powierzchni są niegłęboko okrągławe wcinane.

SINUS Łęk, zowie się wcięcie okrągławe jakiey powierzchni zawarte między kłapkami, Łęk ten niekiedy, jest jeszcze odgięty jak w kielichach niektórych Dzwonków, *np. Camp. sibirica* L. a w ówczas raczćy podziałką zwać się powinien.

SITUS położenie, miejsce z którego część jaka powstaje.

SOBOLES Link używa tego wyrazu na oznaczenie początku nowego odrostka korzeniowego lub gałązki, używa się niekiedy w tém znaczeniu co *Radix repens* p. *repens*.

SOLIDUS zsiadły, bryłowaty, miąższy, mówi się o częściach grubych, mięsistych, a wtedy oznacza się kształt ich bryły i przecięcie poprzeczne, nazwiska zaś dla różnicy od części płaskich dają się z greckiego, *np. meniscoideus* zamiast *lunatus* p. t. w.

SOLITARIUS Pojedynczy, jeśli tylko część jaka sama jedna się znajduje, bierze się często za jednoznaczny z wyrazem *simplex*.

SORDIDUS brudny, prawie współnaczny z wyrazem *fuscus* p. t. w.

SOREDIIUM Ach. *Sorus*, Kupka Jund. jest zbiór torebek nasiennych paprociom właści-

wych na dolnéy powierzchni ich liści rozsiany p. *Propagulum*.

SOROSA Mirb. p. *Syncarpa*.

SORUS L. p. *Soredium*.

SPADICEUS kasztanowaty, brunatny nieco mający połysku; znaczy także mający kolbę *spadix*.

SPADIX Kolba Jund. jest kwiatostan, w którym kwiaty przysiadłe na ogólnéy szypułce, a raczéy osadniku zebrane, z nią razem okryte są pochwą czyli uszkiem *spatha* zwanym.

SPARSUS rozrzucony, jeśli części są rzadko na ogólnéy podporze ułożone, wyraz przeciwny wyrazowi *confertus* p. t. w.

SPATHA pochwa kwiatowa Jund. Uшко Kl. gatunek przysadki, to jest okrywa liściowata lub błonkowata, roślinom iednoklapkowym *monocotyledones* właściwa, obejmująca ich kwiatostan lub kwiaty przed rozkwitnieniem, np. przy kwiatach Narcyssów, Czosnku, toż w palmach, Kleśńcu *Arum*; możnaby używać samego wyrazu pochwa lub poszwa z Syrenniusza, a pochewka zostawić dla *vagina* p. t. w.

SPATHACEUS pochwiasty, pochwą odpatrzony.

SPATHELLA Desvaux tak nazywa części składające plewy zwane niewłaściwie

valvulae w kwiatach traw, Mirbel zowie je *spathellulae*.

SPATHELLULA p. *Spathella*.

SPATHILLA Richard, nazywa małe pochwy okrywające kwiaty w kwiatostanie pochwą ogólną okrytym.

SPATULATUS łopatkowaty, w wierzchu okrągły a potem nagle ku nasadzie zwężony.

SPERMA zapłodek, jest płyn szczególny w pęcherzykach pyłku samego zawarty, do zapłodnienia rośliny nieodbitie potrzebny, co dopełnia padłszy na otwór gruczołkowaty znamienia w słupku, toż znaczy *Fovilla* nazwisko dane od Martyn. *Sperma* w składanych z gr. znaczy ziarno nasienne, np. *mono-di. polyspermus* 1-2-wieloziaorny.

SPERMAPODIUM Hoffm. tak się zowie oś nitkowata dwudzielna wierzchołkiem dotykająca kielicha, powstająca z wierzchołka szypułki, a ziarna nasienne utrzymująca w roślinach baldaszkowych.

SPERMAPODOPHORUM Hoffm. jest wierzchołek szypułki nie co przedłużony i zgrubiały podpierający *spermapodium*.

SPERMATOCYSTIDIUM Hedw. p. *anthera*, znaczy także osadnik nasienników w Woderostach *algae*.

SPERMIOUS do nasienia należący, nasienne.

SPERMODERMIS DC. ziarnoskórka, tak nazywa DC. skórę okrywającą jądro nasienne, Richard zowie ją *Perispermum* i *Epispermum*, składa się z trzech części *Testa*, *Sarcodermis* i *Endopleura* p. t. w.

SPERMOPHORUS Link. p. *Placenta*.

SPHACELATUS przysmolony, mający kolor czarniawy jakby przypalony.

SPHERICUS kulisty p. *Globosus*.

SPHÆROIDEUS niezupsłnie kulisty, to jest przy dwóch przeciwległych końcach nie co spłaszczony.

SPHÆRULA Pers. Kulka, mała kula zawierająca w sobie narzędzia samcze, osadzona na łodyżce niektórych mchów.

SPHALEROCARPUM Desv. jest nasien-
nik skórkowaty pokryty w doyrzeniu kielichem soczystym, np. *Blitum*.

SPICA kłos, jest kwiatostan, w którym na ogólny osadce *Rahis*, kwiaty bezszypułkowe pojedyncze, lub kłoski są osadzone, np. *Babka*, *Żyto*, z gr. zowie się *stachys*.

SPICATUS kłosowy, kłosowaty, mający kłos, lub na kształt kłosu ułożony.

SPICULA *Locusta* kłosek, jest mały kłos którego kwiatek pojedynczy lub kilka dwowa rzędami osadzonych, zawarte są

zwyczajnie w plewach ogólnych kielichem, lub od Panzera nowo mianowanych *Peristachyum* okłosek p. t. w. z takowych kłoseków składają się kłosy i wiechy traw, np. Pszenica, Jęczmień, Owies, Stokłosa.

SPILUS Richard tak nazywa plamkę na nasadzie wewnętrznej nasion, traw, zdającą się być prawdziwym znaczkiem *Hylum*, *Umbillicus* p. t. w.

SPINA Cierń, jest orzech z samego drzewa wyrastający korą pokryty, i od łodygi nie dający się oderwać, np. na Tarnie i na Głogu.

SPINESCENS, *spinosus*, ciernisty, cierniami osadzony jak gałęzie głogu i tarnu.

SPIRA śruba, zakręt w częściach śrubowato zwiniętych, toż co i *anfractus*.

SPIRALIS śrubowaty, śrubowato kręcony.

SPITHAMA, *spithameus*, Krocze Syr. odległość palca wielkiego od wskazującego mocno rozciągniętych, równa całom 7. zowie się pospolicie piędzą.

SPONGIOLÆ Gąbeczki, ciała małe gębczaste przy kielku, lub na znamieniu osadzone.

SPONGIOSUS, *fungosus*, gębczasty, substancya dziurkowata miernie miękka, na kształt gęstej gąbki.

SPORA Hedw. *Sporula*, Rich. *Gongylus* Gaertn. *Besimen* Neck. są nazwiska podane przez Autorów na oznaczenie nasion roślin skrytopłciowych.

SPORANGIDIUM Ehrh. Hedw. *Columella*, oś, jest włókno delikatne w środku puszki od nasady do wierzchu przechodzące, na którym osadzone są nasiona w Mchach.

SPORANGIUM Hedw. p. *Perisporium* *Theca*.

SPOROPHORUM Link. zdaje się iż to samo jest co *sporangidium* p. *Placenta*.

SPORULA p. *Placenta*.

SPURIUS nieprawdziwy, mający tylko pozór jakiej części ale istotnie od niej różny, np. *Bacca spuria* p. t. w. w Poziomce, gdzie osadnik soczysty zdaje się być jagodą, *Taxus* Cis gdzie jagoda powstaje z łusk soczystych szyszki czyli Byrki.

SQUAMA Łuska, zowią się powszechnie dodatkowe części błonkowate, suche; tak zowią łuski okrywające oczka, na drzewach; znaczy także gatunek miodnika, błonkowatego, bądź na dnie owocowym, bądź na paznociu płatków osadzonego, jak w Jaskrach. Przysadki w kwiatostanach Szyszek i Byrkach zowią się też łuskami.

SQUAMOSUS łuskowaty, z łusk złożony, lub mający łuski na sobie, toż *squamatus* i *squamifer*.

SQUAMIFORMIS łuskowaty, mający podobieństwo łuski.

SQUARROSUS nastroszony, jeśli jest okryty gęsto jakimikolwiek częściami odstającymi, a szczególniey łuskami lub plewami.

STACHYS p. *Spica*.

STAMEN pręciki narzędzie samcze słupka otaczające, części jego są *Filamentum* nitka, i *anthera* pyłkownia p. t. w.

STAMINEUS *staminialis* pręcikowy, do pręcika należący.

STELLATA *corolla*, gwiazdkowa, jest to korona kółkowa bardzo mała z przedziałami ostremi; włosy gwiazdkowate *pili stellati*, zowią się jeśli z jednego punktu wiele razem włosków promienisto się rozchodzą.

STELLULA DC. Gwiazdka, jest osadnik liściowy gwiazdkowaty zawierający kwiaty samcze na łodyżce osadzony w mchach.

STEMON z gr. toż co *stamen* p. t. w. używa się w składanych.

STERIGMUM Desv. p. *Dièresilis*.

STERILIS płonny, dla niedostatku rozwinięcia się naczyń potrzebnych niezdolny do zapłodnienia, np. *Stamen sterile* pręcik płonny, jeśli *anthera* nie wyrabia pyłku zapłodniającego.

STIGMA znamie Jund. jest część górna słupka roznaitego kształtu, w środku z otworem, na powierzchni gruczołkami przysiadającymi pyłek zapłodniający opatrzoną.

STIMULUS DC. Bodziec, jest włos cienki, twardy, ostry, którego zakłócie świerzb sprawia, jak na pokrzywie.

STIPELLA DC. Przylisteczek, jest przysadka liściowa na ogólnym ogonku liści składowanych osadzona, np. Fasoli.

STIPELLUS Link. jest podpora nitkowata główki pyłkowej, której komórki są oddzielne od siebie czyli raczej nitka właściwa w pręcikach przygubowatych.

STIPES trzon, tem imieniem oznaczał Linneusz pień palm i paproci, trzon grzybów, dziś DC. tylko uważa lub ogólnie za jakąkolwiek podporę nie oznaczając jej natury, lub za trzon grzybów, lub za podporę puchu w nasionach kwiatów składowanych, np. *Achena*, w złożonych nazwiskach wyraża się albo przez łacińskie *pes* albo greckie *pus*.

STIPITATUS *striatus* trzonkowaty, trzonkiem opatrzoną p. *Stipes*.

STIPULA przylistek, przysadka liściowa, są to części liściowate przy nasadzie ogonka liściowego umieszczone z nim prawie zrósłe, np. u Wierzby.

STIPULACEUS przylistkowaty, mający kształt przylistka lub naturę.

STIPULARIS przylistkowy, do przylistka należący.

STIPULATUS przylistkowany mający przylistki.

STOLO Rozłóg Jund. jeśli słaba z korzenia wyrastająca łodyga, po ziemi rozesłana i z całej dolnej powierzchni puszczająca korzonki.

STOLONIFER rozłogowy, mający opisane dopiero łodyżki.

STOMA usta otwór nasiennej, znaczy także, to co *porus* p. t. w.

STRAGULA Pal. de Beauv. gatunek okwiatu w trawach, to jest plewy wewnętrzne kwiatu zwane od Linneusza koroną, *Glumella* Desv.

STRIA smuga Wg. zowie się podłużną wążką wklęsłość na jakiej powierzchni, jakby czym ostrym oznaczona.

STRIATUS smugowany, opisanymi smugami, poznaczony, wypukłość pomiędzy dwoma takowymi smugami nazwano *pulvinus* p. t. w.

STRICTUS prosty i prosto stojący jeśli mowa jest o liściach, to ich położenie względem łodygi jest równoległe; często ten wyraz kładą zamiast *adpressus*; *caulis strictus* łody-

ga nie mająca żadnego skrzywienia i prostopadła.

STRIGÆ Zgrzebla Jund. szczeciny kruche przy nasadzie spłaszczone.

STRIGOSUS zgrzeblowaty, takowemi zgrzeblami pokryty p. *Strigæ*.

STROBILACEUS szyszkowy, szyszkowaty, mający ułożenie szyszki, toż *strobiliformis*.

STROBILUS, *conus* szyszka, owoc złożony z wielu blonkowatych nasienników łuskami stwardłemi kielichów czyli przysadkami okrytych, np. szyszka Sosnowa.

STROMA p. *Apophysis*, *stroma* jest osadnik nieforemny porostów, w którym kulki nasiennikowe są złożone.

STORRHIOLÆ Gaertn. Kołaczyk, wypukłości znajdujące się przy znaczkach *Hylum*. Salisbury daje to nazwisko przydatkom zgrubiałym otaczającym znaczek w niektórych roślinach grószkowych czyli strąkowych *Leguminosæ*.

STUPA pacześ, massa włoknista zbita przynadkorzeniu lub na owocach znajdująca się.

STUPOSUS paczesisty.

STYLIDIUM Pers. p. *Columella* używa się zaś tylko w mowie o Grzybach.

STYLISCUS Link, *chorda pistillaris* Corr. Plodowód jest zbiór włókien idących od

szyjki słupka do zarodków i przeprowadzających tam zapłodnienie, a które swoim ułożeniem stanowią ogólną budowę owocu, zdaje się że *funiculus* jest przedłużeniem téj części.

STYLOPODIUM Hoffm. tak zowie zgrubiałość nadowocową utrzymującą na sobie słupek dwudzielny w nasiennikach roślin baldaszkowych.

STYLOSTEGIUM Link daje to nazwisko rozszerzeniu nitek pręcikowych, które w Familii *asclepiadeae* są zrosłe i okrywają związek jak kapturki, takowe nitki zrosłe i rozmaicie podzielone powodem były Jacquinowi utworzenia wielu nazwisk w opisach rodzaju *Stapelia*, niektórzy liczą to pomiędzy miodniki.

STYLOSTEMONES zowią się rośliny, w których pręciki tak są ze słupkiem zrosłe; że się zdają być na słupkach osadzone p. *Gymandrus*.

STYLOSUS *stylatus* szyjczasty, opatrzonny szyjką czyli słupkiem lub mający nadzwyczaj długi słupek.

STYLUS szyjka, jest przedłużenie zarodka wewnątrz rurkowate, podpierające znamie *stigma*, liczba takowych szyjek w kwiatach zawsze się w opisywaniu oznacza, a zwyczajnie w opisach bierze się za słupek.

SUAVIOLEUS wonny, mający zapach słaby lecz przyjemny.

SUB pod, ten przyimek dodany do iakiego przymiotnika zmniejsza przymiot, a wyraża się w naszey mowie przez wyraz, prawie, np. *subrotundus* prawie okrągły i t. p. lub okrągławy.

SUBEROSUS korkowy, mający substancją Korka iakiego używamy do zatykania butelek.

SUBMERSUS zanurzony, pod wodą będący.

SUBTUS pod spodem używa się na oznaczenie dolney powierzchni.

SUBULATUS, *subuliformis* szydlowaty, walcowaty ostro zakonczony.

SUCCULENTUS, *succosus* soczysty mający substancją mięsistą soczystą, np. *Wisznia*.

SUFFRUTEX Podkrzew, zowią się tak rośliny, których górna część łodygi corocznie ginie, a dolna pozostała drzewiasta na rok następny nową łodygę wypuszcza.

SUFFRUTICOSUS podkrzewowy p. *Suffrutex*.

SUFFULTUS podparty, mówi się o części której przydana jest druga ją podpierająca.

SULCATUS brozdowany, mający podłużne brózdy naksztalt zrobionych pługiem na ziemi.

SULCUS Brozda, jest rysa głęboka, niekiedy kątowata, naksztalt brózdy pługiem zrobionéy.

SULPHUREUS siarczysty, mający kolor siarki.

SUPER, *supra* z gr. *epi*, nad, używa się w wyrazach składanych, *np. suprafoliaceus* nadliściowy, nad liściem lub jego nasadą położony.

SUPERFICIES powierzchnia p. *pagina*.

SUPERIOR wyższy, górny, mówi się o częściach wyżej położonych niż drugie im podobne, *np. folia superiora* liście górne na łodydze, to iest leżące na górnéy części łodygi.

SUPERUS górny, mówi się o częściach leżących nad drugimi częściami, używa się w sposobie przeciwnym od wyrazu *Inferus* p. t. w. wyraża się lepiéy podług części o którey mowa z dodanym nad, *np. kwiat nadowocowy, flos superus* ma Jabłoń, gdyż kielich i osadnik iest nad owocem, owoc nadkwiatowy *fructus superus* ma Wisznia, gdyż pod owocem iest kielich.

SUPINUS poziomy, mówi się o roślinach niskich rozścielających się.

SUPRADECOMPOSITUS, p. *decompositus*.

SUPREMUS, *Summus* najwyższy, najwyżey na iakięy części osadzony.

SURCULUS Odziemek Jund. iest łodyżka samym tylko mchóm właściwa, gęsto drobnemi przysiadłemi listkami osadzona, znaczy także gałązkę wychodzącą z szyi korzenia, od którego oderwać się daie z częstką iego i wsadzona w ziemię nową wydać może roślinę.

SUTURAE szwy, są mieysca, któremi ściany s sobą są zrosłe w nasienniku w tych miescach zwyczajnie pękającym.

SUTURALIS szwowy, do szwu należący.

SUTURATUS mający szwy.

SYCONUS Mirb. p. *Ficus*.

SYLVATICUS p. *nemorosus* leśny.

SYLVESTRIS nie tylko znaczy rosnące w laskach, ale i wszelkie dzikie rośliny.

SYMPHYANTHERAE Moench p. *Syngenesia*.

SYMPHYSTEMONES Moench p. *Monadelphus, adelphia*.

SYMPLOCIUM Hedw. p. *Gyrus*.

SYN z gr. z, przyimek używa się w składowych wyrazach, na oznaczenie składania części.

SYNANTHEUS Willden. zowie rośliny w których kwiaty i liście razem się rozwijają.

SYNANTHERAE Rich p. *Syngenesia*.

SYNCARPA Rich. *Sorosa* Mirb. owoc złożony z wielu sakewek soczystych wspólnie z sobą zrosłych, lub z jagód, np. Ananas, Morwa. Malina.

SYNGENESIA zrosłogłówkowa Jund. rośliny mające główki pyłkowe z sobą zrosłe, toż *Synantherae* Rich.. *Symphyantherae* Moench. Linneusz z roślin takowych zrobił swoją klasę *Syngenesia* i bardzo naturalnie umieścił w niej rośliny z kwiatami składanymi jak Cykorya, Bodiak, Słonecznik w pierwszych pięciu rzędach, wszóstym zaś położył rodzaje z kwiatami pojedynczymi, jak Fiolek, nie wiążące się żadną cechą z poprzedniczymi, późniejsi to poprawili przenosząc ten rząd do klasy 5-pręcikowej gdzie znaleźć można było niektóre rodzaje z główkami pyłkowymi zrosłymi, a których sam Linneusz do zrosłogłówkowych nie liczył.

SYNOCHORION Mirb. p. *Dieresilis*.

SYNORHIZUS Rich. gdy kielek jest cokolwiek zrosły z gródką.

SYNZYGIA Rich. miejsce zeyścia się dwóch kłapek nasiennych przeciwległych.

SYSTEMA układ, jest uporządkowanie ciał według pewnych charakterów widocznych stałych i wszystkim ciałom wspólnych, a jest albo naturalny *naturale* p. *Me-*

rhodus albo sztuczny *Systema artificiale* od-
 iednéy cechy dowolnéy wzięty; tak słownik
 jest układem, w którym wyrazy porządkiem
 abecadla są ułożone, tak Linneusza układ
 płciowy ma za cechę, części rodzajne zwa-
 ne płciowemi, to jest: pręciki i słupki.

T

TABULATUS piętrowy, warstwowy, zło-
 żony z wielu warstw wydrążonych.

TAENIATUS wstęgowcowaty, płaski, sta-
 wowaty.

TALARAE Link, tak nazywa skrzydeł-
 ka w koronie groszkowej p. *Alae*.

TALEA, mała gałązka odłamana i wsad-
 zona w ziemię gdy się przyimie, nosi imię
Talea, u nas z niemiecka sztoper.

TAXONOMIA DC. to jest Teoryia upo-
 rządowania ciał iakich, czyli nauka o u-
 kładach, tu zastosowana do Botaniki.

TEGENS okrywający i .

TECTUS okryty, mówi się ogólnie o
 częściach okrywających się wzajemnie bez
 zrośnienia.

TEGMEN Mirb. okrycie ostatnie nasie-
 nia różnéy natury, p. *Endopleuvra*, *Tegmen*
 Palissot zowie część kwiatu w trawach zwa-
 ną *Gluma*.

TEGMENTA Link, są to cząstki łuskowate okrywające w oczkach przysze liście i kwiaty.

TIGUMENTA *integumenta florum* w ogólności wszelkie okrycie kwiatów, iako to: okwiat *perianthium*, *perigonium*, kielich *calyx*, korona *corolla*.

TENAX. L. tęgi, dający się zgiąć łatwo, lecz trudny do złamania; według Buliarda znaczy powierzchnią włosami haczykami łatwo się czepiającymi ciała innych pokrytą, zapewne od rośliny *Forskohlea tenucissima*, omylnie, gdyż ta od tegości swojej łodygi ma nazwisko

TENUIS cienki, delikatny z gr. *psilos*.

TER trzy używa się w składanych.

TERES obły Syr. mówi się o częściach bryłowych długich, których poprzeczne przecięcie formuje koło, lecz grubość ku wierzchołkowi się zmniejsza nieznacznie.

TERETIUSCULUS obławy, mający przecięcie nierównookrągłe.

TERMINALIS wierzchołkowy, na wierzchołku części iakięj osadzony.

TERNATUS troisty, mówi się o liściach złożonych z trzech listków przysiadłych, nasadą spływających, które DC. zowie *secta*, *trisecta*.

TERNUS potrójny, w okrąg po trzy osadzone części, *np.* liście.

TESSELLATUS warcabnicowy, ułożony w małe czworograny nakształt warcabnicy.

TESSULARIS Bernhaldi mówi tak o częściach mięśzszych krórych długość wyrównywa grubości.

TESTA Gaertn. DC. *Lorica* Mirb. skórka nayspowszechniey gładka stanowiąca powierzchnię nasienia, ciągnąca wilgoć z powietrza, a jest tém dla nasienia, czém *epicarpium* dla nasiennika, p. *Epispermium*; Richard tak zowie skóreczkę zwykle gładką lub łuszczkowatą stanowiącą powierzchnię warstwę ziarnoskórki *spermodermis* p. t. w.

TETRA z gr. cztery, używa się w wyrazach składanych podobnym sposobem iak *monos* p. t. *np.* *Tetrandria* 4ropręcikowa.

TETRADYNAMUS, *mia.* L. p. *Didynamia*.

THALAMUS. Linneusz nazywał łożnicą *thalamus* kielich w którym narzędzia oboięy płci są zawarte, *Thalamus* u Tourneforta znaczy osadnik czyli dno kwiatów składanych, a rośliny z takimi kwiatami nazywał *Thalamiflorae*, Willdenów tak nazywa osadnik różnego kształtu, w którym części rozmnażające porostów są zawarte

THALLUS Achar. skórkoliść, jest błona substancyi skórkowatę, lub korowę, już kształt łodygi już liścia mająca, składająca roślinę porostów *Lichen* bez owocowania.

THECA *Pyxidium* Edw. *Capsula* Brid, *Sporangium* Hedw. puszka Jund. jest nasien-
nik mchów suchy, podłużny, zaokrąglony, na-
krywką szczególną w czasie dojrzałości po-
przecznie pękającą przykryty, Linneusz nie-
właściwie zowie ją *anthera*.

THECAPHORUM *Thecapodium* Ehrh, *Basigynium* Rich. gatunek podowocnika u-
trzymujący ieden tylko zawiązek lub owoc,
np. *Cleome*, *Kapary*.

THECIDIUM Mirb. owoc mający nasien-
nik suchy twardy skorupowaty, *np.* *Rdest*
Polygonum.

THYRSOIDEUS bukietowy p. *Thyrus*.

THYRSUS Bukiet Jund. jest kwiatostan średni między wiechą *panicula*, a gronem *racemus*, ma szypułki gałęziste, gęste i krótkie, środkowe iednak dłuższe od dolnych i wierzchołkowych.

TIGELLA Mirb. *Cauliculus* Rich. łodyżka, zowie się część zawiązka nasiennego która jest podporą rozwijających się pierwszych listków rośliny.

TOMENTOSUS kutnerowaty Jund. p. *Tomentum*.

TOMENTUM DC. Kutner Jund. Piłśń.
Kł. włosy miękkie krótkie gęste nakszałt
bawełny poplecione i kędzierzawe.

TOROSUS *torulosus* garbkowaty, mówi się
o częściach walcowatych, tu i owłzie wy-
pukłościami nierównymi pogarbionych, *np.*
łuszczyny w Gorczycy,

TORTILIS kręty, skłonny do skręcania się.

TORIUS pokręcony, zakręcający się ro-
zmaicie, toż *Tortuosus*.

TORUS Salisb. p. *Receptaculum*, niektó-
rzy przyjmują to nazwisko dla osadnika
w kwiatach pojedynczych.

TRANSVERSALIS, *transversus*, poprze-
czny, poprzecznie przecięty, lub mający
kierunek poprzeczny.

TRAPEZOIDEUS mówi się o płaszczyźnie
4-boczney której boki nie są ani równe,
ani równoległe.

TRI trzy z łaciń. i gr. używa się w skła-
danych, *np.* *trifolius* 3listkowy, lub *tri-*
phyllus, *trigynus* trzysłupkowy.

TRICA DC. osadnik okrągły, beztrzone-
wy, pomarszczony, śrubowato ułożony, pę-
kający podłużnie i wyrzucający torebki
w porostach.

TRICHIDIUM Willd. p. *Capillitium*.

TRICHOS z gr. włos, p. *Pilus*, używa
się w składanych.

TRIÆDER z gr. *trilateralis* trzysścienny, mówi się o częściach bryłowatych, podługnych mających trzy ściany płaskie.

TRIGONUS, *Triangularis* trójkątny, mówi DC. o płaszczyznach z obwodem 3liniami zawartym, inni *trigonus* i *triangularis* stosują do części bryłowatych.

TROICUS p. *polygamus*.

TRIPLEX potrójny, toż *triplicatus*.

TRIPLINERVIUS troisto nerwowy, jeśli nerwy po trzy razem wychodzą, a takich tróiek jest więcej niż jedna.

TRIQUETER DC. mówi się o bryłowatych częściach mających trzy ściany ostro wklęsłe i trzy kąty ostre.

TRISTIS smutny, mówi się o kolorach mało świetnych.

TROCHLEARIFORMIS p. *Spiralis*.

TROCHLEARIS bloczkowaty, mający kształt bloczka czyli kółka, na którym chodząc lina dzwiga ciężary.

TROPHOSPERMIUM Rich. p. *Placenta*.

TROPIS z gr. p. *Carina*.

TRUNCATUS ucięty, mówi się o wierzchołku części iakiędy równą prawie linią zakończonym iakby był nożem odkroiony.

TRUNCUS Pień, jest lodyga drzew i krzewów, od korzenia gruba, w górę coraz cieńsza gałęzista, niekiedy niezmierny wysokości iak Dąb, Cedr.

TUBA. Haller, Vaillant p. *Stylus*.

TUBER *Tuberculum* Bulwka, iest część gruba, zsiadła, prawie zawsze mączysta, o sadzona lub przy początku korzenia, np. Rzepa, lub w ciągu gałęzi korzeniowych, np. Bulwa-*Heliantus tuberosus*, lub na dolnych gałęziach łodygi w korzenie przerosłych iak Kartofle, *Tuberculum* bierze się niekiedy za brodawki okrywające iaką powierzchnią.

TUBERCULATUS, prokryty pewną chropowatością.

TUBEROSUS bulwisty, mający za korzeń, bulwę.

TUBULATUS rurkowaty, rurką opatrzony, Korona prawie każda 1-płatkowa iest *Tubulata*.

TUBULOSUS rurkowy, mający postać rurki, np. Kwiat Żywokostu, lub kielich *Palmönaria* w czasie kwitnienia.

TUBULUS Willd. iest gatunek pokrycia miödnikowego, wewnątrz kwiatów umieszczonego rurkowaty nayzwyczajniéy do płatków przyrosły.

TUBUS rurka, gdy części składające kielich lub koronę, *sepala*, *petala*, są tak spoione, iż zdaią się byđz z iednéy sztuki, na ówczes zrosłe części w iedną przybieraią postać walcowatą i zowią się rurką *tubus*, p. *monopetalus*.

TUMIDUS nabrzmiały, ieśli część iaka miąższa, obła, lub kątowata, ma na sobie zgrubiałości.

TUNICA Łupa, tak się zowią składające cebulę łuski, czyli nasady dawnych liści, np. w czosnuku i Cebuli. p. *Testa, Lorica*.

TUNICATUS łupowaty, przyodziany łupami.

TURBINATUS p. *pyriformis*, miąższy, od spodu węższy, ku wierzchołkowi zgrubiały.

TURGIDUS p. *inflatus*, lecz gdy ma substancją prawie korową, a jest wydęty, mówi się *turgidus*.

TURIO Wypustek, jest gatunkiem oczka zupełnie takiego jak na drzewie, ale wyrastającym z korzenia, np. Szparag.

U

ULIGINOSUS moczarowy, na moczarach, czyli łąkach wilgotnych rosnący.

ULNA p. *Brachium*.

ULNARIS łokciowy, 24, cale długi.

ULORTRICHUM, *Peristoma*, zowie się otwór puszeki mającéj jednorzędową strzępę czerwonawą i kędzierzawo podzieloną.

UMBELLA Baldaszek, jest kwiatostan, w którym szypułki wychodząc wszystkie

z jednego punktu, prawie do jednéj wysokości dochodzą, a nazywają się promieniami *radii*; jeśli takowe promienie dzielą się jeszcze na powtórne promienie, na ów czas baldaszek zowie się ogólnym *Umbella generalis* v. *universalis*, a osadzone na promieniach baldaszki szczególnymi *Umbella partialis*. Richard zachowuje to nazwisko Baldaszków podzielonym na szczególne baldaszki, Baldaszek zaś pojedynczy, jak Kluczyki *Primula veris*, zowie *Sertulum*.

UMBELLATUS baldaszkowy, mający baldaszek na sobie, lub mający jego podobieństwo.

UMBELLULA Baldaszeczek, jest baldaszek mniejszy na promieniach baldaszka ogólnego osadzony, rośliny takim kwiatostanem opatrzone zowią się *Umbellatae*, *Umbelliferae* baldaszkowe, np. Marchew, Kopr.

UMBILICALIS należący do *Umbilicus* p. t. w.

UMBILICATUS pępkowaty, opatrzony wypukłością okrągłąwą na jakiegokolwiek części, u Willdenowa jedno co i *peltatus* p. t. w.

UMBILICUS Gaertn. *Hylum* L. *Hylus*, *Cictatricula*, *Fenestra* Aut. Znaczek Jund. jest punkt na zjarnoskórcie którym ziarno przywiązane było do sznurka, częstokroć

odmiernéy od nasienia barwy, rozmaicie zgrubiały, na roślinach groszkowych szczególniey jest widoczny.

UMBO Pęp. Jand. jest wypukłość okrągława na środku górney powierzchni kapelusza Grzybów, i Bedłek niektórych umieszczona.

UMBONATUS p. *Umbo, mamosus*.

UMBRACULIFORMIS parasolowaty, mówi się o ułożeniu liści niektórych roślin a szczególniey Palm, jeśli te w okrąg naksztalt parasola się rozkładają.

UMBRACULUM Parasol, osadnik na którym złożone jest owocowanie rodzaju *Marchantia*.

UNCIA, *uncialis*, Cal, calowy, miara 12 linii p. *Pollex*.

UNCINATUS, *uncinellus* haczystozgięty, mówi się szczególniey o orężu roślin, iako to: cierniach i kolcach, w dół haczysto zagiętych.

UNCUS p. *Hamus*.

UNDATUS, *undulatus* falisty, Jund. mówi się o powierzchni, któręy brzeg sam jest nierównie faldowany, a wygięcia tępe podobne są do fali na wodzie.

UNGUICULARIS mający długość paznokcia na wielkim palcu, czyli 6. linii, to jest pół cala.

UNGUICULATUS paznogciowaty, opatrzone paznogciem, jak płatki w koronie gwoździków.

UNGUIS paznogieć Kl. jest dolna część płatka wkoronie wielopłatkowéy, pospolicie wązka, nieco zgrubiała, różna barwą od blaszki *lamina*, i bezpośrednio na kielichu lub dnie kwiatowym osadzona, *Unguis* zowie się także miara paznogcia, czyli pół cala.

UNI jedno, używa się w składanych, np. *Uniserialis* jednorzędowy p. *Series*, *serialis*, *unilocularis* 1-komórkowy p. *Loculum*, *locularis* i tym podobnie.

UNICUS p. *Solitarius*.

UNIFORMIS jednakowy, mówi się o częściach, które po całej roślinie osadzone, jakkolwiek wielkość się z nich odmienią, kształt jeden zachowują.

UNILABIATUS jednowargowy, jednowargowa korona nazywa się jeśli składem do paszczekowatéy podobna, jednopłatkowa, górną tylko jak *Hebenstreitzia*, lub dolną, jak ozanka *Teucrium* ma wargę; do takich należą korony języczkowe w kwiatach składanych.

UNILATERALIS jednoboeczny, mówi się o częściach osadzonych na jednym boku swoiéy podpory i w tęż stronę wierzchołkami skierowanych.

UNIVALVIS jednościenny, mówi się o nasiennikach na ściany niepodzielonych.

UNIVERSALIS ogólny, mówi się o częściach które się dzielą na części szczególne, np. *Umbella universalis* p. *Umbella*, mówi się także o częściach zewnętrznych okrywających podobne sobie części, np. *Involucrum universale* okrywa ogólna p. *Involucrum*.

URA ogon z gr. p. *Cauda*.

URCEOLATUS dzbanuszkowaty, mówi się o koronie 1-płatkowéj, jeśli rurka jest nadęta a brzeg prosty lub żaden, np. *Korona Czernie*.

URCEOLUS DC. dzbanuszek, pęcherzyk błonkowaty lub częstkwowaty, otaczający zawiązek w rodzaju *Carex* Turzyca, i przedziurawiony w wierzchu dla przepuszczenia szyjki, takowy owoc zowią, *fructus tunicatus*; niektórzy zowią to *nectarium* choć nie sączy żadnego płynu, *Corolla* choć jest wewnątrz pręcików, *Capsula* choć nie stanowi ani części słupka, ani owocu.

URENS parzący, którego powierzchnia okryta bodźcami *stimuli* p. t. w. osadzone mi na gruczołkach sączących jad, który wchodząc w ciało sprawia świerzb i ból, np. Pokrzywa.

URNA p. *Theca*.

UTRICULARIS *utriculosus* mówi się o częściach złożonych z pęcherzyków, czyli komórek czecznych we środku.

UTRICULATUS pęcherzykiem opatrzone.

UTRICULUS *cistidium* Link, sakewka W. jest jednoziarnowy owoc niezrosły z kielichem, okrycie jego skórkowate, mało znaczne, ale sznurek widoczny, np. *Amaranthus*, *Gallium*. X. Jundziłł zowie go pęcherzykiem, lecz to wyrażenie tak się do wielu znaczeń rozciąga, i tak mało daje wyobrażenia o rzeczonym owocu, iż odrzucić go należy; *utriculus* Malp. znaczy pęcherzykowate komórki w tkance tworzącej łożysko roślin znajdujące się.

V

VACUUS czczy, wewnątrz wydrążony i próżny, np. Trzcina, Słoma.

VAGINA pochewka, pochwa liściowa Jund. jest rozszerzenie nasady liściowej, szczególnie w trawach rurkowato zwinione, zdźbło opasujące.

VAGINANS, *Vaginatus*, pochewkowaty, pochewką opatrzone, lub okrywający jak pochewka.

VAGINELLA DC. pochewka, jest błonka otaczająca nasadę liści w Sosnach.

VAGINERVIA DC. nerwy bez porządku rozchodzące się.

VAGINULA DC. jest mała pochewka błonkowata otaczająca nasadę szypułki pod puszką w mchach, Necker; tak zowie kwiatki rurkowate w kwiatach składanych.

VAGUS niepewny, obłądny, bez porządku pewnego i stałego.

VALLECULÆ Hoffman tak zowie wklęsłości pomiędzy żeberkami wystawiającemi w nasionach roślin baldaszkowych.

VALVACEUS Link, opatrzony ścianami ze szwem wyraźnym lecz nie pękającym.

VALVATUS, Link. opatrzony ścianami owoc.

VALVULÆ *valvae* ściany, łupiny, pokrycie nasiennika pękając podziela się często na kilka części, a te ścianami *valvae* zowią się, od liczby onych nasiennik zowie się 1-2 3-wielo-ścienny *uni-bi-tri-multivalvis*, tak nazywają niektórzy plewy, p. *Gluma*.

VARIANS, *variabilis*, *varius*, mówi się o częściach zmieniających kształt lub barwę.

VARIEGATUS pstry, mówi się o powierzchniach różnemi kolorami bez porządku upstrzonych.

VARIETAS odmiana, jest wyrodzenie się rośliny od cech swego gatunku przez klima lub uprawę.

VEGETABILE p. *planta*.

VEGETATIO jest życie roślin od wschodzenia aż do ich zupełnego zniszczenia czyli śmierci.

VELATUS *tectus* okryty p. *tectus*.

VELUM Pers. p. *Cortina*.

VELUMEN DC. Aksamit, krótkie miękkie włosy gęste i równe.

VELUTINUS Aksamitny, p. *velumen*.

VENÆ DC. Żyłki, tak się nazywają nerwy mało wydatne, lecz Linneusz nazywa żyłkami w liściach nerwy nie z nasady, lecz z nerwu podłużnego powstające i rozchodzące się po całym liściu; żyłkami zowią linie rozmaicie pokrzywione różne barwą od powierzchni, na której się znajdują.

VENOSVS żyłkowaty p. *Venae*.

VENTRICOSUS brzuchaty, jest stan wydęcia szczególnego trafiający się w środku jakiej części, np. w rurkach koron 1-platkowych p. *Inflatus*.

VERMICULARIS robaczkowaty, nieforemnie pokręcony.

VERNALIS wiosienny, na wiosnę kwiatący.

VERNICOSUS wernikowany, lśniący jakby pociągnięty lakierem.

VERRUCA Brodawka, wypukłości drobne, okrągławe, zbite i miękkie jak brodawki wyrzucające się na skórze u rąk.

VERRUCIFORMIS brodawkowaty, mający kształt brodawki.

VERRUCOSUS brodawkowaty, okryty brodawkami.

VERSATILIS ruchawy, obrotny, mówi się szczególniej o główkach pyłkowych, tak słabo nanitce osadzonych, iż obracać się dają w około swego przyczepienia.

VERSICOLOR różnobarwny, odmieniający kolory podług kierunku patrzenia, lub mający wiele kolorów.

VERTICALIS prostopadły, z poziomem czyni kąty proste. Bernhardt rozróżnia *verticalis* tém od *perpendicularis*, iż *verticalis* wierzchołkiem do góry, *perpendicularis* do ziemi obrócony, a oba z poziomem czynią kąty proste.

VERTICILLATUS okręgowy, mówi się o częściach, wychodzących w około osi w okrąg, po więcéj jak dwa na jednéj płaszczyźnie pozioméj, np liście Marzaniki *Asperula*, kwiaty Szałwii.

VERTICILLUS okrąg, okółek Jund. jest kwiatostan, w którym kwiaty przysiadłe

lub krótko - szypułkowate, w około osi z jednego punktu wyrastają, *np.* *Melissa*, *Mięta*.

VESICULA Willd. Macherzynka, jest część wydęta powietrzem, na innych częściach znajdującą się, *np.* na ogónkach liści orzecha włoskiego.

VESICULARIS, *1-latus*, *1-losus*, pęcherzykowaty, opatrzony pęcherzykiem, mający jego podobieństwo, lub należący do niego.

VESTITUS *vestimenta* odzienie, tak zowią części okrywające rośliny, *vestitus foliosus* są: *Folia*, *stipulae*, *vaginae*, *bracteae*, *involucra*, *spathae* p. t. w. *vestitus pilosus* są: *pili*, *villi*, *hirsuties*, *tomentum*, *pubes*, *serica*, *velumen*, *lana*, *setae*, *strigae* p. t. w.

VESTIUS *pungens* p. *Arma*.

VEXILLUM Żagielek, w kwiatach groszkowych największy płatek korony w pączku obwijający inne, zowie się żagielkiem, iż kształtem zbliża się do rozpiętego żagla.

VILLOSUS kosmaty Jund. p. *Villas*.

VILLUS DC. kosmek Jund. włosy liczne leżące, miękkie, dość długie.

VIMEN. Pręt, gałązka giętka pojedyncza, *np.* Pręty łożowe i leszczynowe.

VIMINEUS, *viminalis* prętowaty p. *Vimen*.

VIOLACEUS fiołkowy, kolor fiołków pachnących *Viola odorata* L.

VIRESCENS zielonawy, bladozielony.

VIRGATUS różgowaty, mówi się o gałęziach, wychodzących z różnych punktów, i nierównych tak iż dłuższe mieszają się z krótszemi, *virgatus* u DC. znaczy to co i *attenuatus* p. t. w.

VIRGULTUM gałązka młoda, długa, delikatna w drzewach i krzewach, współznaczny prawie z wyrazem *vimen*.

VIRIDIS, *viridulus* zielony, z gr. *chloros*, jest zielony, piękny, jak murawa na wiosnę, *viridulus* jasno zielony.

VISCOSUS *viscidus* lipki, pokryty substancją do palców lgnącą, jak Smółka *Lychnis viscaria*.

VITELLINUS żółtkowy, kolor żółtka w jajach.

VITELUS Gaertn. Żółtek, Gaertner tak nazywa część każdą w nasieniu przyległą zawiązkowi, która nie jest ani *cotyledo* ani *plumula*, ani *radicula* p. t. w ten nie wychodzi za okrycie ziarna i nieknie w czasie wschodzenia, leży między zawiązkiem a gródką; DC. nie zdaje się uznawać rzeczywistego istnienia téj części.

VITICULA Tourn. p. *Sarmentum*.

VIVIPARUS żyworodny, jeśli w miejscu, kwiatów, wyrastają oczka lub Cebulki, lub rozwijają się liście jak u *Poa bulbosa*, *Phellum Böhmeri* i wielu czosnkach

VOLUBILIS wijący się, mówi się o łodygach, które wspinając się na bliskie podpory obwijają się wokoło nich, już od prawej na lewą stronę *dextrorsum volubilis* jak Powóy, już z lewej strony na prawą *sinistrorsum volubilis* jak Chmiel.

VOLUTUS zwinięty, mówi się o częściach zwiłających się, tak *convolutus* zwinięty w siebie brzegami podłużnie, *involutus* zwinięty wierzchołkiem we środek, *revolutus* odwinięty we środek wierzchołkiem, ale po powierzchni górna zostaje na wierzchu

VOLVA Opona Jund. jest gruba mięsista lub błonkowata skóra, okrywająca całkowicie Grzyby w młodości, a gdy te wyrastają opona zostaje przy korzeniu.

VOLVATUS oponiasty, opatrzonej oponą.

X

XANTHOS z gr. żółty p. *luteus*.

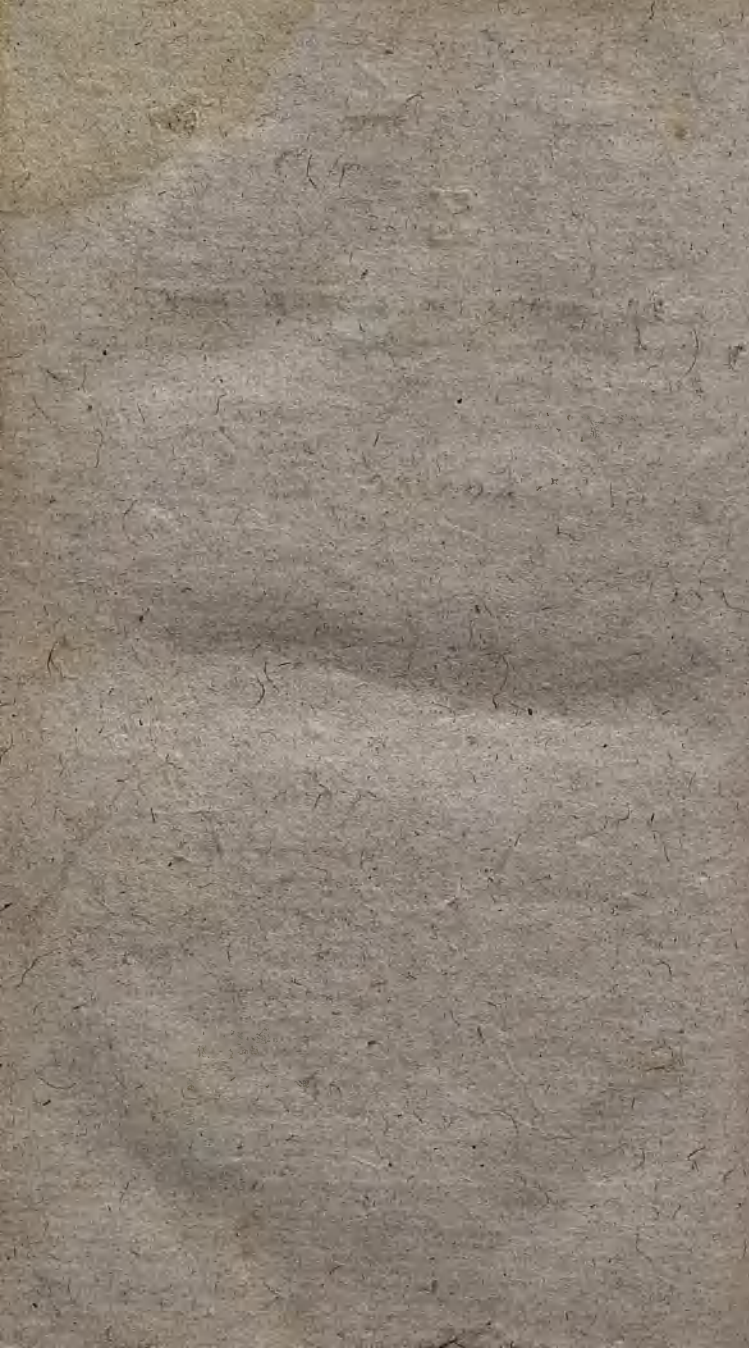
XYLON z gr. drzewo, drewno p. *lignum*.

Z

ZONA, *zonatus* Pas, pasowały, mający
wokrag pasy współśrodkowe.

ZONALIS toż.

KONIEC:

1.

Rys porządku wyrazów zielniczych wy-
ciągnięty z Dekandola Teoryi ele-
mentarnéy Botaniki wydania dru-
giego w roku 1819. wyszłego.

§ I

TERMINA ORGANO-
GRAPHICA.

VEGETABILE.

I. PARTES SIMILARES.

Organa Elementaria

TEXTUS MEMBRANACEUS.

a. cellulosus

b. vascularis

1. vasa lymphatica

2. — propria

3. lacunae

4. fibrae

parenchyma

epidermis

articulatio

nodositas

5. pori

6. spongiolae

7. glandulae

8. pili

glanduliferi

excretorii

lymphatici.

II. PARTES ORGANICAE

A. *Organa nutritiva.*

1. CAULIS.

a. in phanerogamis

*manifestus

truncus

culmus

calamus

frons

**occultus

collum

caudex

rhizoma

lecus

bulbotuber

combus

b. in cryptogamis

surculus

cormus

thallus

hypha

lorulum

c. rami, ramus

ramulus

turio

virgultum

vimen

sarmentum.

2. RADIX.

radicula

fibrillae

tuber

exostosis

ampulla

3. HIBERNACULUM.

gemma

gemmula

turio
bulbus
tunicatus
squamosus
bulbulus.

4. FOLIUM.

simplex
compositum
a. petiolus
proprius
commonis
partialis
phyllodium
b. limbus
nervi
parenchyma

c. vagina
ligula
ochrea
reticulum
pericladium

d. stipula
stipella
hypophyllum
vaginella
auricula

e. axilla
cicatricula
pulvinus
proiectura

f. intumescencia
vesicula
ascidium

B. *Organa accessoria.*

a. fulcra
cirrhus
haustoria

b. arma
spina
aculeus

c. pili
pili

villi
pubes
hirsuties
lana
tomentum

serica
velumen
cilium
barba
arista
seta
crinis
juba

apiculus
cuspidis
mucro
hamus
glochis
stimulus

d. squamæ
squama
palea
striga
ramentum

e. verrucae
papilla
pappula
verruca
lenticula
cyphella
fovea

f. appendix
ala
auricula
cauda

C. *Organa reproductiva.*

GONGYLUS.

spora
sporula
germen
soboles

I. REPRODUCTIO SINE FAECUNDATIONE.

a. naturalis

1. in phanerogamis.

surculus

stolo

flagellum

propagulum

bulbillus

2. in cryptogamis

propago

conidium

b. artificialis

talea

malleolus

circumpositio

insertio

inseculatio

II. REPROD. CUM FAE- CUND. SEXUALI.

A. Sexus.

a. masculus

b. foemineus

unisexualis

bisexualis

neuter

agamus

androgynus

hermaphroditus

idiogynus

monogamicus

monocus

dioicus

polygamus.

fertilis

sterilis

B. Inflorescentia.

1. FLOS.

flosculus

alabastrum

2. FULERA.

a. phaenogamis

pedunculus

pedicellus

scapus

rachis

b. cryptogamis

podetium

umbraclum

stroma

scyphus

3. RECEPTACULUM FLORUM.

Clipanthium

Phoranthium

Amphanthium

Anthurus.

4. BRAETRAE, INVOLUERA.

a. in phaenogamis

bractea

bracteola

coma

involuerum

involucellum

calyculus

cupula

periphoranthium

spatha

calopodium

spathilla

gluma

peristachium

b. in cryptogamis

perichaetium

perocidium

indusium

peridium

volva

annulus

cortina

5. DISPOSITIO FLORUM.

a. in phaenogamis

umbella

umbellula
sertulum
corymbus
fasciculus
capitulum
cephalanthium
flos compositus
discus
radius

cyma

spica

spicula

locusta

amentum, julus

spadix

racemus

simplex

compositus

thyrsus

panicula

glomerulus

b. in cryptogamis

sorus

stellula

sphaerula

C. Tegumenta florum.

Perigonium

1. Perianthium

2. Calyx

sepalum

1-sepalus

polysepalus

gamosepalus

calyculus

3. Corolla

petalum

unguis

lamina

tubus

limbus

faux

corona

orbiculus

Cor. Polypetala

regularis

1. cruciformis

2. rosacea

3. caryophyllacea

irregularis

papilionacea

vexillum

alae

carina

Cor. Catapetala malvacea

Cor. Gamopetala v. Mono-
petala.

regularis

1. rotata

2. tubulosa

3. infundibuliformis

4. hypocrateriformis

5. urceolata

6. campanulata

irregularis

1. labiata, ringens

labia

galea

2. personata

labia

palatum

3. orchidea

lobi

galea

labellum

4. in compositis

a. flosculus

tubulosus flosculo-

sus

labiatus labiatiflo-

rus

ligulatus semiflo-

sculosus

5. in gramineis

1. gluma, peristachyum.
tegmen
2. stragula, glumella
3. lodicula, glumellula
4. spathella.

D. Genitalia.

1. ORDINARIA.

a. Pistillum

1. ovarium
2. stylus
5. stigma
4. styliscus

b. Stamen

1. anthera
2. pollen
3. fovilla
4. filamentum
5. connectivum

2. IN ORCHIDEIS.

gynostemium

synema

gynizus

rostellum

bursicula

retinaculum

caudicula

clinandrium

locellus

septulum

massa pollinica

massula

proscolla

staminodium

E. Accessoria.

a. Receptaculum floris

1. discus
2. gonophorum
3. antophorum
4. carpophorum
- *thecaphorum

**polyphorum

***seta

b. Nectaria

1. calcar
2. peraphyllum
3. perapetalum
4. corona
5. parapetala
6. parastades
7. paraphyses
8. squama
9. prosphyces
10. parastyli
11. paracarpium
12. parastamina
13. lepisma
14. sarcoma
15. urceolus
16. stylostegium

*saccus

**cornua

***ligulae

****scutum

F. Fructus.

simplex

multiplex

aggregatus

I. PERICARPIUM.

1. In genere.

a. fabrica

epicarpium
sarcocarpium
endocarpium

b. appendices

alae
corona
pappus
cauda

c. loculi

coccum
valvulae
saturae
dissepimenta

d. placenta

retinacula
funiculus
arillus
pellicula
pulpa

2. In specie.

a. Fructus pseudospermi.

1. cariopsis
2. achena
3. polachena
4. utriculus
 sacculus
 thecidium
 catoclesium
 sphalerocarpum

5. scleranthum

6. samara

7. glaus.

8. nucula

9. xylodium

10. carcerulus.

11. amphisarca

12. samara

b. Fructus gynobasici.

1. sarcobasis

2. microbasis

c. Fructus succulenti.

1. drupa

 care

 pyrena

 putamen

 nucleus

2. nux

 nauquum

 nux

3. nuculanum pyrae-
 na

4. pomum

5. balausta

6. pepo

7. aurantium

8. bacca

 acinus

 acrosarcum

d. Fructus capsulares.

1. folliculus

2. samara

3. hemigyris

4. legumen

5. lomentum

6. siliqua

 * siliqua

 ** silicula

 angustisepta

 latisepta

7. cordylium

8. caryocarpa

9. pyxidium

10. dieresilis

11. regma

12. dyplotegia

13. capsula

e. Fructus multiplices.

1. erythrostomum

2. baccaularius

3. asimina

4. cynarhodon

f. Fructus aggregati.

1. syncarpa

2. ficus

3. strobilus

4. galbulus

5. arcestnada

3. *Perisporia*.

*

1. gymroma gyrus
2. nephrosta

**

5. theca

operculum
seta
calyptra
apophysis
columella
peristoma
epiphragma
fimbria
vaginula
prosphyces

4. capsula involucri
receptaculum
5. elater
6. raphida
7. globulus
8. colesula

9. apothecium, thalamus

a. pelta
b. scutella
c. patellula
d. cephalodium
e. tuberculum
f. trica
g. lirella
h. piliidium
i. cistula
k. orbiculus
l. stroma
m. sphaerula

10. hymenium
lamella

ruga

porus

echinus

papilla

11. pileus

12. peridium

13. capilitium

11. SEMEN.

semen

spora

a. spermodermis

testa

sarcodermis

endopleura

b. umbilicus

1. hylum

omphalodium

micropyla

spilus

prostypum

strophiole

2. chalaza

raphe

3. pterygium

c. nucleus

1. albumen, perispermum
chorion
amnios

d. embryo

1. radicle

2. plumula

cauliculus, tigella

gemmula

3. cotyledones

synxygia

coleophyllum

4. vitellus

bacillus

blastus

blastophorus

epiblastus

riziophysis
5. plantula

§ II.

TERMINA CHARACTERISTICA.

A. Positio, Situs.

1. INSERTIO:

a. immediata

rhizanthus
caulocarpus
calycostemon
gynander
calyciflorus
thalamiflorus

toż zakończone na *fer, ferus* i *phorus*.

toż z przyimkami *epi, hypo*.

dorsalis
lateralis
basilaris
terminalis

b. relativa

inferior, ypomenus
superior, epimenus
epigynus
hypogynus
perigynus

toż z przyimkami *supra, epi, infra, hypo, intra, endos, extra, ex, exo, circa, peri*.

externus
internus
intrarius
coronatus
comosus
parallellus
oppositus, contrarius

c. respectiva v. dispositio
verticillatus
oppositus

geminatus
alternus
distichus
bifarius
serialis, seriatus
quincuncis
spiralis
sparsus
unilateralis
secundus

**

stellatus
rosulatus rosaceus
radiatus

d. spatium

1. immediate

rarus
distans
remotus
approximatus
confertus
glomeratus
caespitosus
laxus
conglobatus
fasciculatus
contiguus
continuus
incumbens

2. relative

adpressus
patulus
tegens
velatus
angios
nudus
gymnos
imbricatus
nidulans

e. ad basin
articulatus
cohaerens

stipulatus
 petiolatus
 pedunculatus
 sessilis
 amplexans
 versatilis oscillatorius
 pellatus

B. Directio.

a. generalis

rectus
 erectus
 arrectus
 strictus
 descendens
 dependens
 adscendens
 verticalis
 obliquus
 inversus
 reclinatus
 resupinatus
 inclinatus
 pendulus
 cernuus
 nutans
 flexus, curvus
 inflexus, incurvus, in-
 troflexus, introcurvus
 recurvus, recurvatus,
 reflexus
 retrocurvus, retrofle-
 xus
 declinatus
 flexuosus
 falcatus
 geniculatus
 infractus
 tortus, contortus, in-
 tortus
 spiralis
 circinalis

volubilis
 retrorsus
 scandens
 procumbeus humifa-
 sus

repens
 radicans

decumbens
 patulus, patens
 diffusus
 contractus
 divergens
 divaricatus
 brachiatus
 connivens
 longitudinalis
 transversalis
 adversus
 introrsus
 extrorsus
 peritropus
 orthotropus

b. in superficie

plicatus
 complicatus
 conduplicatus
 volutus
 convolutus
 obvolutus
 involutus
 revolutus
 undulatus
 bullatus
 crispus
 repandus
 planus

c. in nervis

confluentes
 divergentes
 pennati
 pedati
 palmati

5.
peltati
tripli

C. Formae generales.

A. puncta, lineae et limites

basis

apex

axis

latera

centrum

superficies

pagina

supera

infera

margo

ambitus

discus

limbus, lamina

acies

carina

angulus

sinus

umbo

umbilicus

apophysis

struma

B. circumscriptio

a. in superficie plana

linearis

oblongus

lanceolatus

ligulatus

ellipticus, ovalis

ovatus

orbicularis, rotundus,

circinatus, disciformis

rotundatus subrotundus

parabolicus

spathulatus

cuneatus, cuneiformis

rhombeus, rhomboidalis,

tri, tetragonus etc.

tri, quadrangularis

cordatus, cordiformis

reniformis

lunatus, lunulatus,

sagittatus

hastatus

panduratus, panduriformis

formis

b. in solidis

1. repleta

*geometrice

cylindricus

teres

capillaris

filiformis

compressus

depressus

prismaticus

tri-quadri etc lateralis,

tri-tetra etc. e-

der.

tri-tetra etc. quater

subulatus

acicularis, acerosus,

deltoides

sphaericus, globosus,

globulosus,

sphaeroides

ellipsoideus

ovoideus

conicus

turbinatus

pyriformis

pyramidalis pyrami-

datus,

**figurice

linguiformis

taeniatus

lenticularis

modioliformis
 meniscoideus
 nephroideus
 muscariiformis
 penicillatus
 trochlearis
 clypeatus
 napiformis
 fusiformis
 fusinus
 gongylodes
 dolabriformis
 acinaciformis
 cristatus
 pileatus
 pulvinatus
 umbraculiformis
 2. inania
 concavus
 carinatus, navicularis
 campanaceus, campani-
 formis, campanu-
 latus
 digitaliformis
 urceolatus
 poculiformis
 hypocrateriformis
 cotytiliformis
 calathiformis
 acetabuliformis
 infundibuliformis
 cyathiformis
 tubulosus
 tubaeformis
 proboscideus
 vascularis
 cucullatus
 canaliculatus

D. Incisiones et partitiones.

* continuæ
 integer

integerrimus
 dentatus, dentes
 bi
 erenatus, crenae
 bi
 serratus, serraturæ,
 bi
 lobatus
 sinuatus sinus
 emarginatus, emargi-
 natura
 partitus partitio
 sectus segmentum
 lacerus, laceratus
 lacinia
 decompositus
 laciniatus
 lacinia
 **
 erosus
 fimbriatus
 runcinatus
 lacerativus

 partibilis
 digitatus

II. COMPOSITIO:

A Nervi.

1. confluentes
 rectinervia
 curvinervia
 ruptinervia
 penniformia
 palmiformia

2. divergentes
 penni
 pedati
 palmi
 pelti } nervia

triplici
vagi } nervia
reti }

3. indistincti
falsinervia
nullinervia

B. Partitio.

pinnati { fidus
partitus
sectus
lobus

lyratus

pedati { fidus
partitus
sectus
lobus

palmati { fidus
partitus
sectus
lobus

C. Compositio.

1. a nervis et petiolo.
lomentaceus, articu-

latus

pinnatus

alterne

opposite

abrupta

impari

pedatus

palmatus

peltatus

2. a numero partium.

foliolatus, foliatus

uni. bi. etc.

jugus

uni. bi. etc.

conjugatus

geminus

bi ter etc.

D. In solidis

ramosus

furcatus

bi. tri etc. furcus

dichotomus

E. Desinentia. Apex.

obtusus

rotundatus

truncatus

retusus

praemorsus

hebetatus

muticus

acutus

acuminatus

apiculatus

cuspidatus

mucronatus

rostellatus

hamosus

pungens

F. Superficies.

*

splendens

lucidus

nitidus

vernicosus

sericeus

laevis

glaber

nudus

siccus

**

pellitus, recutitus

punctatus

asper, scaber, scabri-

du

exasperatus

muricatus

squarrosus
 echinatus
 striatus
 — stria
 pulvinus
 sulcatus
 tessellatus
 reticulatus
 aciculatus
 torosus, torulosus
 ruminatus
 dedaleus, labyrinthi-
 formis
 rugosus
 rimosus
 scrobiculatus, foveola-
 tus
 favosus, alveolatus
 porosus
 pilosus
 villosus etc.
 bullatus
 gibbus
 plicatus
 undatus, undulatus
 repandus
 crispus
 squammosus
 foliosus
 spinosus
 aculeatus
 roridus
 unctuosus
 viscosus, viscidus
 glutinosus

G. Numerus.

nullus
 solitarius
 numerosus s. multi-
 plex
 unum uni. gr. monos

duo bi — di
 tres tri — tri
 quatuor quadri g. tetra
 quinque gr. penta
 sex — hexa
 septem — hepta
 octo gr. octo
 novem — ennea
 decem — deca
 undecim — endeca
 duodecim — dodeca
 viginti — icosi
 pauci — oligo
 pluri)
 multi) — poly
 binus
 geminus
 ternus
 ternatus
 quaternus
 quaternatus
 quinquus
 quinatus
 senus
 septenus
 octonus
 simplex
 duplex
 isos
 anisos
 mejos

H. Mensura.

*geometrice
 linea
 linialis
 pollex
 uncia
 pollicaris, uncialis
 capillus
 capillaris
 unguis

digitus
 digitalis
 palmus
 palmaris
 dodrans
 dodrantalis
 spithama
 spithameus
 cubitus
 cubitalis
 ulna
 ulnaris
 orgya
 orgyalis
 semi *gr.* hemi
 sesqui
 *relative
 longus *gr.* macros
 brevis — brachys
 elongatus
 abbreviatus
 latus *gr.* platys
 angustus
 angustatus
 extensus
 magnus, grandis, me-
 gas
 amplus
 exiguus
 parvus, minutus *gr.* mi-
 cros
 mediocris *gr.* mejos
 grossus
 crassus *gr.* pycnos
 incrassatus
 gracilis, exilis, leptos
 tenuis *gr.* psilos
 *comparative
 nanus
 pygmaeus
 pumilus
 pumilio

pusillus, perpusillus
 humilis
 minor, minimus
 attenuatus
 major, maximus
 elatus procerus
 exaltatus
 giganteus
 regularis
 irregularis
 aequalis, inaequalis
 similis, conformis *g.* ho-
 mos
 dissimilis *gr.* heteros

G. Cohærentia.

adhaerens
 accretus
 adnatus, adnexus
 coadnatus
 coadunatus
 coalitus
 connatus
 cohaerens
 confluens
 liber
 distinctus
 monophyllus
 gamophyllus
 monopetalus
 gamopetalus
 symphyostemon
 mono - diadelphus
 symphyantherus
 syngenesus
 cylindratherus
 decurrens
 petiolaris
 perigynus
 calyci insertus
 epigynus

gynandrus
stylostemon
hypogynus
receptaculo insertus

K. Duratio.

horarius
ephemerus
diurnus
biduus, triduus
nocturnus
menstrualis
bi-tri-mestris
annuus
annotinus
hornus, hornotinus
biennis
perennis
arboreus
caducus
deciduus
persistens
marcescens
sempervirens

L. substantia.

durus
mollis
solidus
liquidus
pulposus
carnosus
suceulentus
aquosus
viscosus
lapideus
osseus
ligneus
corneus
farinosus
membranaceus
scariosus

hyalinus
stuposus
glutinosus
callosus
grumosus
granulatus
pulverulentus
plenus, fartus
inanis
cellulosus
cellularis
utricularis
utriculosus
lacunosus
vesiculosus
inflatus
emphyseumatosus
fistulosus
tabulatus
loculatus
cavus

M. Color.

1. unicus

a. albus

candidus
niveus
argenteus
eburneus
lacteus
calceus
gypsaeus
albidus
albescens
canus, incanus
canescens, incanescens

b. griseus

cinerascens
cinereus
fumosus
plumbeus
nigrescens

c. niger
 ater
 piceus
 atratus
 nigritus
 nigricans
 d. brunneus
 tristis
 pullus
 fuscus
 ferrugineus
 hepaticus
 spadiceus
 badius
 fulvus
 e. violaceus
 lilacinus
 atropurpureus
 f. ruber
 purpureus
 sanguineus
 puniceus
 miniatus
 cinabarinus
 chermezinus
 coccineus
 phaeniceus
 rubescens, rubellus
 incarnatus
 carneus
 roseus
 g. croceus
 aurantius
 flammeus
 vitellinus
 h. flavus
 luteus
 aureus
 sulfureus
 ochroleucus
 helvulus
 stramineus

luteolus, lutescens
 flavidus, flavescens
 ochraceus
 armeniacus
 citrinus
 i. viridis
 viridulus, virescens
 atro-virens
 prasinus
 smaragdinus
 aeruginosus
 k. caeruleus
 cyaneus
 azureus
 caesius
 glauus
 caeruleescens
 l. confusus
 lividus
 sordidus
 luridus
 gilvus
 pallidus
 2. plures
 a. bicolor
 discolor
 concolor
 b. lineatus
 linea
 fasciatus
 fascia
 maculatus
 macula
 punctatus
 punctum
 ocellatus
 pictus
 marginatus
 zonatus
 variegatus
 diffusus
 litaratus

*N. Odor.*1. *suavis*

odoratus
inodorus
fragrans
suaveolens
ambrosiacus
aromaticus

2. *gravis*

faetidus
gravcolens
teter
virosus
hircinus
nidosus
alliaceus
pungens
muriaticus

*O. Sapor.**dulcis*

sacharatus
melleus

acris

urens
causticus
pungens
piperitus
alcalinus

acidus

acerbus

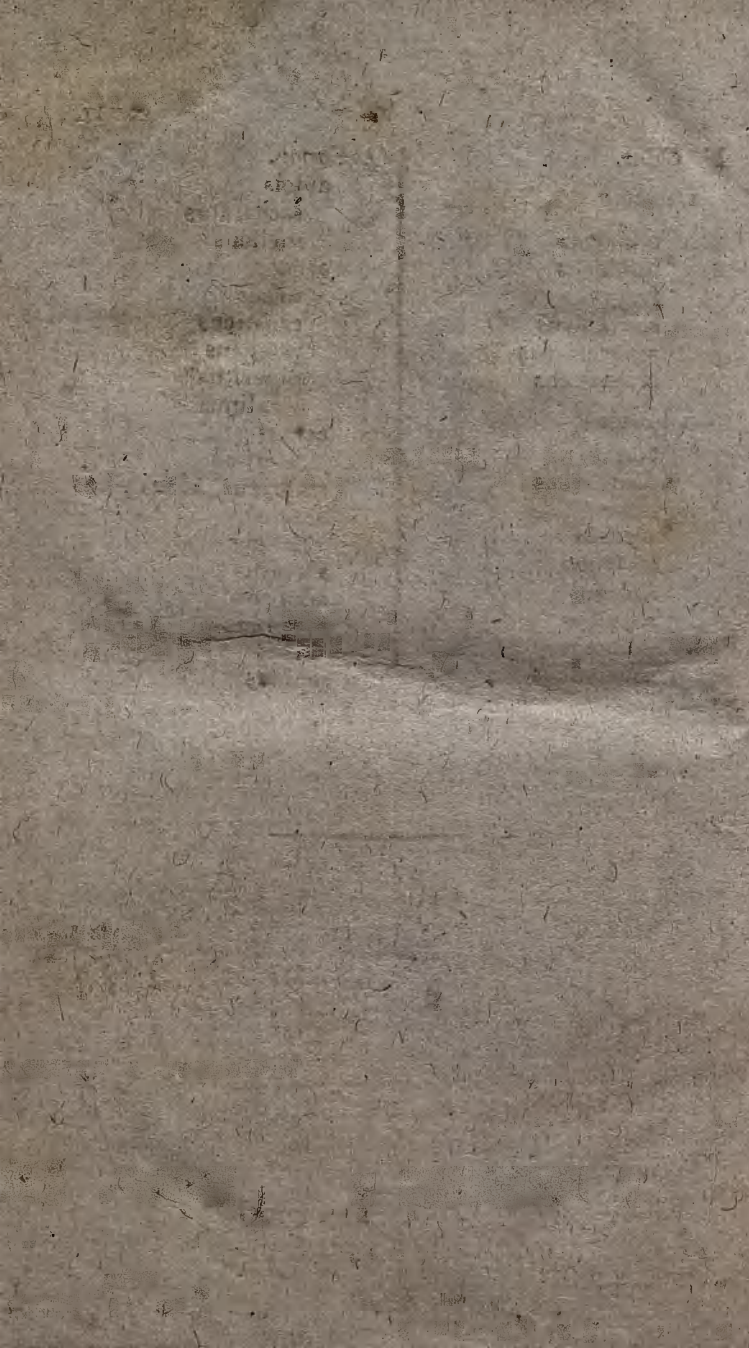
*stypticus, adstringens**amarus*

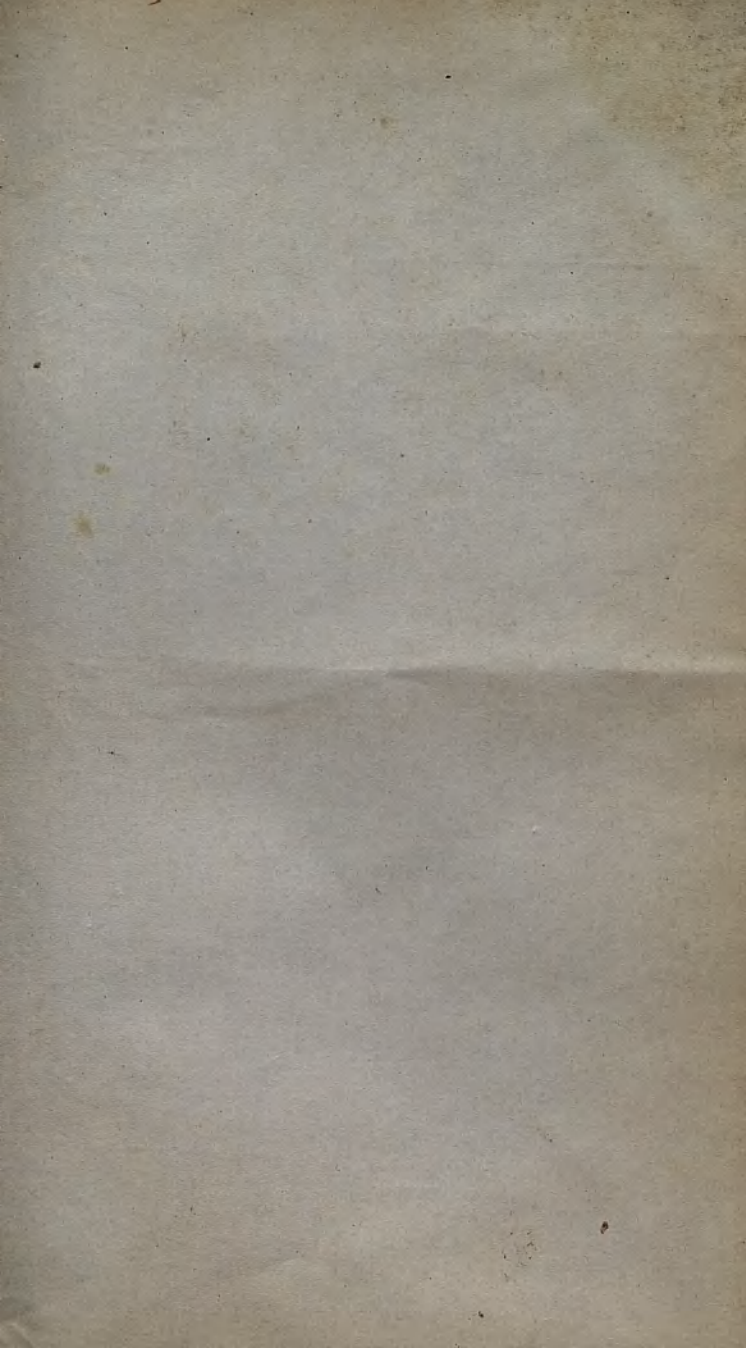
felleus

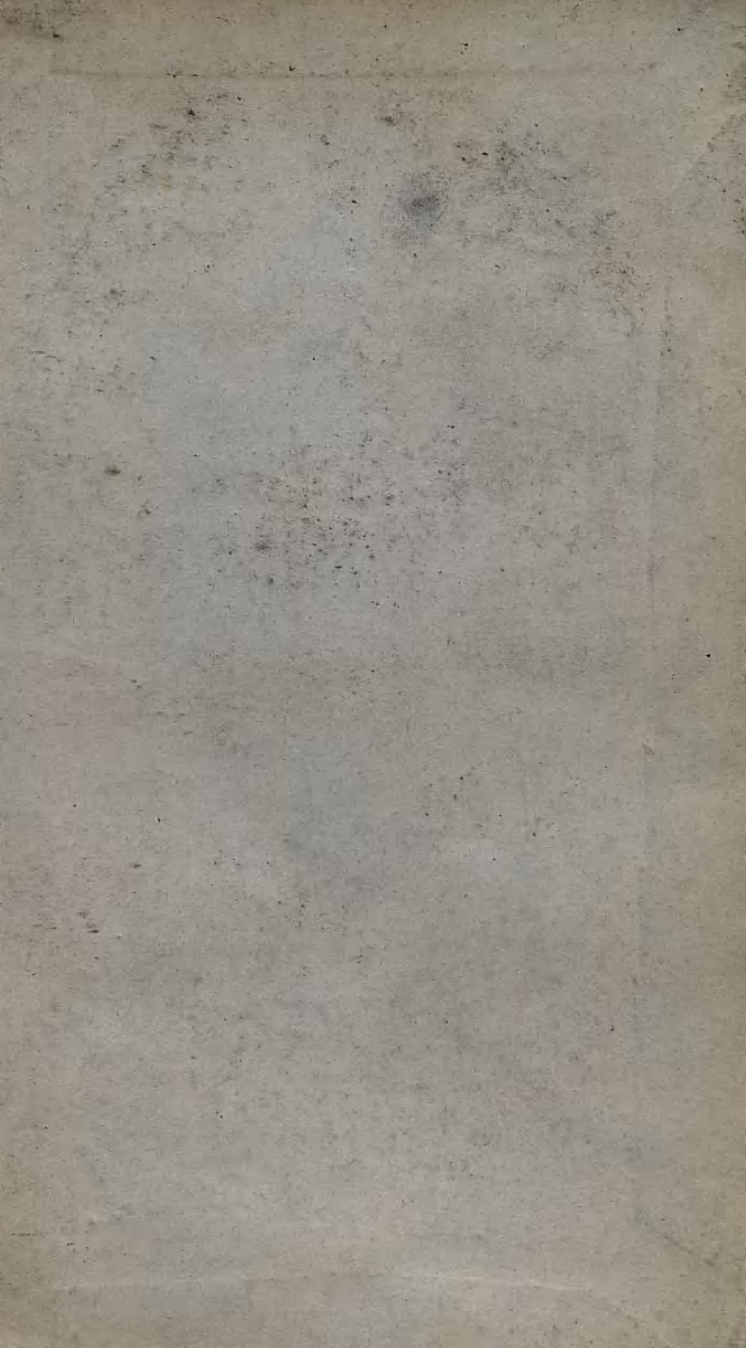
viscosus

aquosus

*insipidus**siceus**sapidus*

Biblioteka Śląska w Katowicach
Id: 0030000966515

II 756814

NARODOWY
ZASÓB
BIBLIOTECZNY